

Mándy Gábor

GONDOLATKÍSÉRLETEK

Ráció és kitaláció

Mándy Gábor

Gondolatkísérletek

Ráció és kitaláció

ISBN 978-615-80776-8-2

Készült a 4SIDECOPY nyomdában.

Spirál füzetek 5.

Irodalom és morfondírozás

Amatőr író vagyok, de nem az a fajta, aki hosszú tájleírásokkal gyönyörködteti az olvasót, sem az emberi lélekben való elmélyedés nem kenyerem. A történetekben a problémák érdekelnek leginkább, illetve az, hogy ésszel mit hogyan lehet megoldani. A realista művek valóságos emberekről és valóságos problémákról szólnak, és úgy lehet megtudni, hogy igazak-e, hogy az olvasó maga elé képzele a helyzetet, és megvizsgálja: az adott szituációban az adott szereplők valóban úgy viselkednének-e. Hogy el lehet-e képzelni róluk (az író által feltálat körülmények alapján) azt a fajta reakciót. Bovarynére elhiszük, hogy unta magát a falusi orvos mellett, és hogy ezért hallgatott az őt becserkészni szándékozó férfiak szavára (legfeljebb az öngyilkosságának hitelességén gondolkodhatunk el), Robinson gondolkodása is valószínű a hajótörés után (legfeljebb Péntek felbukkanása és együttműködése kérdéses), és nem foglalkozunk azzal, hogy ténylegesen megtörténtek-e ezek az események. Az író meggyőzően hiteti el velünk, hogy megtörténhettek. A realista irodalom legfőbb ítése az olvasó.

Különböző szituációkat képelek el: mi lett volna, ha Pilátus kimenekíti Jézust, ha Horthy okosan él a lehetőségekkel, ha egy műgyűjtő

megveszi a fiatal Hitler akvarelljeit, ha Sztálin áldozatait életben maradnak, ha egy magyar egység különbékét köt a partizánokkal, ha a zsidó orvost likvidálni akaró nyilas gutaütést kap, ha egy bérgyilkos megmenti az áldozata életét, ha egy ügynök elárulja titkát a célszemélynek, ha egy autószerelő hidrogénbombához jut, vagy ha a Megváltó Budapestre látogat. És így tovább. Megannyi érdekes szituáció, amelynek az ismert végkifejlethez képest más megoldása is lehetséges lett volna. Olyan ez, mint detektívregényt írni, de hulla nélkül.

A kötet utolsó írása tulajdonképpen önvalómás. A nagy kérdés: ki az őrült, én vagy a világ? A tisztelt Olvasónak is érdemes elgondolkodni: a felvázolt helyzetekben hogyan viselkedhetett volna. Mert lesznek még ilyen helyzetek. A világ nem áll meg, a folyó tovább folyik, és még sokkal több szemetet sodor magával, mint eddig. Ez a kötet egy palackba zárt üzenet. Természetesen nem PET palackról van szó, amely már az óceánok élővilágát is fojtogatja, hanem egy whiskys üvegről. Sajnos whisky már nincs benne.

Lót lányai

Úgy tudjuk, hogy Lót és a lányai Szodoma és Gomorra pusztulása után egy hegyre mentek, és egy barlangban találtak menedéket. Nem nagyon mozdultak ki onnan, mert féltek az emberektől. Részben mert bárki megtámadhatta volna őket, részben pedig mert ha a városiak őket ugyan nem is fenyegetik, még mindig kihúzhatják a gyufát az Úrnál, az pedig tudjuk, hogy milyen.

Enni azért kell, így hát vadásztak és gyűjtögettek, ahogy az őstörténetből is tudjuk, és meglehetősen szegényesen éldegéltek. Nagy ritkán az apa bemerészkedett a városba, Coárba, hogy mégis hozzájuthassanak néhány olyan dologhoz, amit nem tudtak előállítani. A hegyen volt egy kis vadszőlő, az abból készült bort próbálták becserélni ruhára, sarura és más effélékre.

A két lánynak nem volt semmi szórakozása, csak unatkoztak otthon, amikor éppen nem volt dolog. De szép nagy lányok voltak, már Szodomában is gondoltak arra, hogy férjhez kellene menniük, de az ottani férfiak köztudottan a saját nemükhöz vonzódtak, azonkívül a sajnálatos események miatt már ők sem jöhettek számításba.

Mit tegyenek, mit tegyenek, ezen járt az agyuk. Az egyik lány akkor azt mondta a másik lánynak: „Apánk megöregedett, és nincs a földön férfi, aki bejöhetne hozzánk az egész föld szokása szerint.” A másik értette a célzást, és azt felelte: „Jer, adjunk bort inni apánknak, háljunk vele, és támasszunk magot a mi apánktól.”

Éjszaka aztán jól megittatták Lótót, aki nagyon örült, hiszen eddig mindig rászóltak, ha túl sokat nézett a borostömlő aljára. Mikor elszenderedett az öreg, a nagyobbik lány be ment hozzá, és addig-addig ölelgette, míg nem teljesült a cél. Sok öröme nem volt benne, mozogni se nagyon mert, nehogy felébressze az apját.

– Megvolt? – kérdezte a kisebbik, amikor a nővére kisurrant.

– Meg – válaszolta az. – De te ne most menj be, mert félek, hogy felébred.

Vártak hát egy napot.

– Apánk, ízlett a tegnapi bor? – kérdezték Lóttól a következő este.

– Nagyon is – válaszolt az apa. – Még szépet is álmodtam tőle.

A lányok kuncogtak, újra megittatták, és megvárták, míg elalszik. Akkor a kisebbik lány ment be hozzá, és óvatosan mindazt végigcsinálta, amit a nagyobbik az előző éjszaka.

Meg is voltak. Elégedetten mosolyogtak, és örültek, hogy ilyen elmésen megoldották az

utódkérdést. Amikor az apjuk rákérdezett, hogy mi van, akkor elmesélték, hogy egy angyal járt a hegyen, és általa az Isten mindkét lányt megáldotta.

Az idősebbik lány kilenc hónap múlva szép kisfiút szült, és Móábnak nevezte el. Ő lett a móábiak atyja.

A hűgának viszont ez nem sikerült. Ő is azt gondolta, hogy teherbe esett, a hasa dagadozott is, de néhány hónap múlva kiderült, hogy ácterhesség volt. Na most mi legyen? A szerencsétlen lány sírdogált, de nem tudta, mitévő legyen.

A szomorúságát látva Lót egyszer behívta magához, és azt mondta neki:

– Tudod, én már megöregedtem, és nincs ezen a földön férfi, aki bejöhetne hozzád az egész föld szokása szerint.

A lánya bólintott, és azt mondta:

– Bizony ez így van, így hát nekem már nem lehet gyereke. Örök időre magam maradok. Ez nagy szégyen.

Lót erre azt mondta:

– Lehet, hogy ezzel istentelenséget cselekszem, de annyira sajnállak, édes lányom. Valamit kigondoltam. Gyere be hozzám az éjszaka, és én is megpróbálom.

– És majd a nővéremnek mit mondunk? – aggodalmaskodott a lány.

– Neki erről nem kell tudnia – felelte Lót. – Majd azt mondod, hogy mégis csak visszajött az angyal, és most téged is megáldott.

Így is történt. Lót ugyan eléggé zavarban volt, de a lánya már tudta, mit hogyan kell, így aztán csak túljutottak a dolgon. Mindkettőjük örömére.

Amikor a nővér meghallotta a húgától, hogy mi történt, mosolygott, de sóhajtott is hozzá: „Azért így az igazi.”

Kilenc hónap múlva a kisebbik lány is fiút szült, és Ben-Ammínak nevezte. Ő az ammóniak atyja mind e mai napig.

Lót mindkét unokáját szerette, de a kisebbiket jobban. Mert az nemcsak unokája, hanem a gyereke is volt.

A Biblia is leírja ezeket az eseményeket, csak nem ennyire részletesen. A lényeg az, hogy most már volt gyerek, bár csak egy-egy.

A lányok agyában megfordult az a gondolat, hogy ami egyszer sikerült, az sikerülhetne többször is, de nem mertek szólni az apjuknak.

Kajafás

Bevezették a főpaphoz. Az arcán nem látszott félelem, csak szomorúság és beletörődés.

Megkezdődött a kihallgatás. Kajafás nehezen tudta türtőztetni a mérgét, hogy egy ács fia fel akarja forgatni a vallásuk szent alapjait, megbotránkoztatva a hittudósokat és félrevezetve a hívőket. Lázadást szít, és ezzel rájuk haragítja a római hatalmasságokat is.

Végül feltette a döntő kérdést: – Azt mondják, a Mindenható fiának tartod magad, aki maga is egy Vele. Igaz ez?

Jézus elgondolkodva felelt: – József, az ács, az apám. De ahogy nevelkedtem, látomásaim támadtak. Olyan dolgokra is emlékezni kezdtem, amelyeknek nem lehettem tanúja. Hogy ismertem Mózeszt és a többi prófétát, és ők is ismertek engem. Fokozatosan meggyőződésemmé vált, hogy mivel a családi hagyomány szerint anyám szűzen lett terhes, a Szent Lélek által megáldva, valójában a Mindenható az atyám. Azt teszem, amit ő sugall. És amit mondok, az én szájjammal, azt is Ő mondja. Amit én cselekszem, Ő cselekszi azt.

Kajafás közbevágott: – Ez hiú képzelgés! Honnan tudnád te megítélni, hogy kitől származnak a sugallataid?

Jézus türelmesen magyarázott: – Ha csak képzelgés lenne, nem tudtam volna a vízen járni pusztán a hit ereje által. Nem tudtam volna feléleszteni a holtakat. Nem tudtam volna jóllakolni ötezer embert öt kenyérrel és két hallal vagy borra változtatni a vizet. Én ezeket a csodás dolgokat nem tudtam volna véghez vinni, ha általam nem a Mindenható cselekszik. Én csak eszköz vagyok az Ő kezében. Embernek születtem, de Ő mozgat, minden mozdulatomban és szavamban Ő van jelen.

– Ez ostobaság, durva rágalom! – kiáltott Kajafás, és nagyot dobantott a lábával.

– Lehet – bólintott Jézus. – De én nem tudok jobb magyarázatot. Te meg tudod magyarázni ezeket a csodákat?

A főpap nem válaszolt, hanem folytatta a vádakat: – Jelentették, hogy a többség ellen izgatod a népet.

– Ez nem igaz. Soha sem tennék ilyet – mondta Jézus. – Ellenkezőleg. Azt mondtam, hogy oda kell adni Istennek, ami Istené, és oda kell adni a császárnak, ami a császáré. Az ember kettős függésben él, és ez természetes. Te talán nem így gondolod?

Kajafás nem vitatkozott, hanem tovább sorolta a vádakat. – Számos alkalommal megsértetted a szombat törvényét!

– A Törvényt meg kell tartani – mondta Jézus. – De változnak az idők. Mózes törvényei

csak a zsidókra érvényesek, hiszen velünk kötött szerződést az Úr. De most eljött az ideje, hogy hívővé tegyük a barbárokat is. A jövőben nem az lesz a fontos, hogy szombaton dolgozunk-e vagy sem, vagy hogy körül vagyunk-e metélve, hanem az, hogy szeretjük-e a felebarátunkat, a másik embert.

– Ostobaságokat beszélsz – mondta Kajafás.
– Ezáltal felhígulna a vallás, veszendőbe menne a sok nemzedéken keresztül megőrzött tisztaságunk.

– A Mindenható általam azt üzeni, hogy a hitet a barbárokat is ki kell terjeszteni, és ebben a szeretet lesz a legfontosabb követelmény.

– Vigyázz, mit mondasz, mert minden szavad istenkáromlás.

– Általam a Mindenható beszél, Ő pedig nem káromolhatja saját magát.

– Örült vagy, ha mindent elhiszel, amit itt összezagyválsz. Isten országát majd a Messiás hozza el, és nekünk, akik betű szerint betartjuk a Törvényt.

– Egy percre sem hittem volna a küldetésemben, ha nem támadtak volna fel a halottak, akiket a Mindenható segítségével feltámasztottam, vagy ha nem következtek volna be mindazok az egyéb csodák, amiket a népek nekem tulajdonítottak, de amelyeknek csak közvetítője voltam: a kéz, amelyet a Mindenható irányít. Nekem könnyű lett volna visszamennem apám műhelyébe és folytatni az ácsmesterséget. De

nem tehetem, mert szüntelenül hallom a Mindenható parancsát. És Ő azt parancsolja, hogy járjam tovább az Ő útját, és hirdessem az Igét, amit Ő ad a szájamba.

– Amíg te nem jöttél ide, békén volt a népünk, most pedig mindenféle szóbeszéd terjed közöttük. A helytartó is aggódik, hogy felkelés tör ki, és ennek te leszel az oka. Miattad fogják lemészárolni a te néped fiait.

– Ettől nem kell félnetek. Az én követőim szelídek, a szeretetet hirdetik.

– Az ellentmondás magjait hintetted el közöttük, azt képzelik, hogy mindenki egyenlő. Lerombolod a hagyományainkat és megszeged a Törvényt. Meg kell halnod. Nincs más megoldás.

– Tudom – mondta Jézus szomorúan. – Mindez előre el lett határozva. A halálom is az Örökkévaló döntése, ti csak végrehajjtátok. Ahogy Dániel próféta is megjósolta. „kiirtatik a Messiás.” De hát ezt te is olvastad, Főpap. A Zsoltárok könyvében az építők által megvetett kőből lett a szegletkő. Én vagyok az a szegletkő, és Ti azok, akik megvetnek. Vagy nem találod különösnek Ésaías könyvének azt a passzusát, amely az Úr Szolgájának szenvedéseit írja le? „Megsebesítettett bűneinkért”, „az ő sebeivel gyógyulánk meg”, és a többi. A Zsoltárok könyvében van egy passzus, amiben a gonoszok „átlyukasztották a kezeimet és lábaimat”. Ugye, ez a keresztre feszítést jósolja

meg. Nem gondolod, hogy ezek a jövődölések és álomlátások rólam szóltak? Én nagyon is meg vagyok róla győződve. És neked is ismer-
ned kell ezeket, különben hogy is lehetnél fő-
pap.

– Ha pimaszkodsz, csak rontasz a helyzete-
den – mondta Kajafás, annak az embernek a
hangján, aki tudatában van az erejének és be-
folyásának.

– Meg van írva, hogy sokat szenvedek, de a
harmadnapon feltámadok. A Mindenható ter-
vét hajtjuk végre, te is, én is.

– Feltámadsz? – rökönyödött meg Kajafás. –
Biztos vagy ebben?

– Így kell lennie. És azzal, hogy feltámadok,
visszatérek mennyei Atyámhoz, és testben-
lélekben újra eggyé válok vele. Meg van írva. Az
Úr Szentje kiszabadul a halálból, és az Úr
jobbára kerül. Zsoltárok könyve. Olvastad,
nem?

– Bolond vagy – zárta le a vitát Kajafás. –
Nincs értelme tovább vitatkoznunk. Elismerted
a bűnösségedet.

– Azt ismertem el, hogy a Mindenható szán-
dékait hajtottam végre – mondta Jézus. –
Szerinted ez bűn, de majd Őt is megkérdem
erről.

– Vigyétek! – adta ki a parancsot a főpap.

Jézus még visszafordult: – Én a szeretetet
hoztam a földre. Ez az új parancsolat. Ezt kell
elterjeszteni az egész világon, jóval távolabb is,

mint ahol a zsidók élnek. Ez az Atyám akarata. Az ellenségeidet is szeretned kell. Ha te belátod, mit tettél, és elsajátítod ezt az új hitet, a mózesi hitünk kiterjesztését, akkor te is bekerülhetsz Isten országába. Most elítélsz, és hóhérok kezére adsz, mert ezt kell tenned, de én megbocsátok neked, és majd odafönt, amikor... – mondta Jézus, de már nem tudta befejezni a mondatot.

Kajafás hosszasan nézett utána. Az arcáról eltűnt a megvető kifejezés, elgondolkozott a hallottakon, de azzal a meggyőződéssel ment ki a teremből, hogy mindenképpen helyesen döntött. Ha Jézus felforgató, akkor meg kell halnia. És ésszerű egy ártatlant feláldozni, ha ennek árán megmenekül az egész nép. Ha pedig van valami igazság abban a sok ostobaságban, amit mondott, akkor mindez tényleg Isten akarata szerint történik, és őt nem terheli semmilyen személyes felelősség.

A nap folyamán még megbeszélést folytatott néhány befolyásos emberrel, akik megfogadták, hogy majd ráveszik a tömeget, amikor a helytartó megkérdezi, hogy melyik bűnöst engedje el a húsvét alkalmából. Azon lesznek, hogy a nép a másik bűnös elengedését kérje. Aki kevésbé veszélyes, mert csak gyilkolt, de nem ártott a vallásnak.

Így is lett. Az emberek véleménye eleinte megoszlott, de a hangzavarból egyre inkább Barabbás neve hangzott fel. Kajafás is ott volt

a tömegben. Amikor Pilátus kihirdette a döntést, Jézus és Kajafás tekintete összeakadt. Jézus mosolygott, és a főpap ezt nem tudta elviselni. Elfordult, és csak messziről követte a kíváncsiskodókat, akik elkísérték az elítélteket a Koponyák hegyére.

Kajafás tudta, hogy a sírt római katonák őrzik. Aggódva várta a három nap leteltét. És valóban: emberei hírül adták, hogy a harmadik napon a holttest eltűnt a sírból. Ezt hallva megborzongott, de egy idő után meggyőzte magát arról, hogy ez csak az összeesküvők műve lehet.

Teltek a hónapok és az évek. Hírek jöttek, hogy Görögországban, majd Rómában is feltűntek a hóbortos ember követői, és a barbárok is egyre nagyobb számban térnek át az új hitre.

A halálos ágyán ő is megkeresztelkedett. Mert az ember sohasem tudhatja, mi vár rá, még ha főpap is.

Hogy feljutott-e a Mennybe és megbocsátattak-e a bűnei, azt majd csak akkor tudjuk meg, amikor mi is feljutunk. Ha feljutunk.

Pilátus

– Egy percre sem hiszem azt, hogy te lennél az a Messiás, akit a népe annyira várt. De ez igazán érdekfeszítő történet – mondta Pilátus. – Folytasd! Miféle országról prédikáltál a tömegnek?

– Isten országáról, ahol mindenki egyenlő – felelte Jézus szerényen.

– Hát a rabszolgák? Ők is egyenlők?

– Abban az országban rabszolgák egyáltalán nem lesznek.

– És gazdagok?

– A gazdagok önként megosztják a vagyonukat a szegényekkel.

– Ez álom, fiam, álom. És ezzel lázítottad az embereket?

– Nem lázítottam én senkit – felelte Jézus. – A változásnak belülről kell jönnie. Addig el kell fogadnunk a sorsunkat. Én azt is mondtam, hogy „adjátok meg a császárnak, ami a császáré”.

– Még szerencse – mondta a helytartó, és megigazította a köntösét. – És azt tudod, hogy a saját papjaid jelentettek fel?

– Tudom.

– Tulajdonképpen miért utálnak téged?

– Talán azért, mert Isten országában nem lesz kiválasztott nép. A zsidók küldetése velem véget ér, az Úr ettől kezdve az egész emberiségre gondot visel.

– Megmondom őszintén – jegyezte meg Pilátus –, ez a kiválasztottság-dolog engem mindig is irritált. Ha egy isten van, mint ahogy ti állítjátok, hogyan is kötne szövetséget egy ilyen picurka néppel? És főleg miért büntetné őket utólag mindenféle csapásokkal? Ez nonszensz!

– Én hiszek abban, hogy Istennek ezzel átgondolt terve volt.

– Mindenesetre ez a hiedelem óriási önhittségre vall – mondta Pilátus, és kortyolt egyet a borából. Gondolkozott egy kicsit, aztán folytatta: – Júdás elárult. Haragszol rá?

– Miért haragudnék? Nem tehetett mást. Ő is az isteni terv része.

– És az is az isteni terv része, hogy téged keresztre feszítsünk?

– Az is. Az én mártírhálálom fogja megváltani az emberiséget.

– Biztos vagy ebben?

– Igen. Megálmodtam. A Mindenható szólt hozzám. Minden az Ő tervei szerint történik.

– Hát, nem biztos – mondta Pilátus, és elmosolyodott. – A te istened nem mindenható.

– De az – mondta dacosan Jézus.

– Szerinted mi fog történni a keresztfeszítés után?

– Sírba helyeznek, de utána feltámadok.

– Feltámadsz? Miért?

– Mert ott van a helyem atyám mellett, a mennyben. Biztos vagyok benne.

– Hogy mi történik veled, azt én döntöm el – mondta Pilátus, némi indulattal a hangjában.

– Akármilyen is történik velem, a tanítványaim majd bejárják a világot a jó hírrel: ezentúl az egész világra kiterjed az isteni szeretet.

– A tanítványaid? Mind itt vannak a börtönben.

– Hogyhogy? Nem tagadták, hogy ismernek? Péter sem?

– Mi értelme lett volna? Júdás mindenkit azonosított. Az egész kompánia az én kezemen van.

– És mit kívánsz tenni? – kérdezte Jézus aggódva. – Meg akarod akadályozni a jó hír szétterjedését?

– Nem, egyáltalán nem – felelte Pilátus, láthatóan élvezve a helyzetet. – Más tervem van.

– Mi?

– Nézd, te végül is nem okoztál semmilyen kézzelfogható kárt a Birodalomnak, amellet nagyon művelt, okos és fantáziadús vagy. Ezek az állítólagos csodák is lenyűgözőek. Határozottan ügyes és tehetséges vagy. Ostoba dolog lenne keresztre feszíteni.

– Akkor milyen sorsot szánsz nekem? – kérdezte Jézus idegesen.

– Majd azt mondjuk, hogy szökési kísérlet közben megöltünk, és titokban eltemettünk. Egyébként ugyanabba a sírba, amelyikbe vágysz. Eltelik majd néhány nap, felnyitjuk a sírt. Nem lesz benne senki, csak véres rongyok. Jézus meghalt és feltámadt. Ilyen egyszerű.

– És mit szól majd ehhez Kajafás főpap?

– Kajafásnak főhet a feje. Attól kezdve nem fog tudni szabadulni a gondolattól, hogy az igazi megváltót gyilkoltatta meg. És a zsidók fene nagy makacssága is megtörik végre. Ahogy te is megjegyezted, nem lesznek többé kiválasztott nép. Könnyebb lesz őket kormányozni.

– És az én szenvedésem, amivel megváltom a világot? – kérdezte Jézus.

– Nézd, fiam, tőlem szenvedhetsz, amennyit csak akarsz. Majd kitalálunk valamit. De nem igazán javaslom. Időigényes. A tehetségedet inkább a Császár szolgálatába kellene állítanod. Hogy Róma még nagyobb és erősebb legyen. Mindenekelőtt héberre fordíthatnád az összes értékes római művet. Irodalmat, regéket, filozófiai és államjogi munkákat. Hadd ismerjék meg a zsidók az igazi kultúrát. Mindezt természetesen álneven, Itáliában, egy elzárt és jól őrzött helyen. Majd kerítünk neked asszonyt is, egy művelt római lányt, aki gyermekeket is

szül neked. De erről a vidékről el kell tűnnöd. Nyomtalanul.

– És mi lesz a tanítványokkal?

– Mehetnek világgá a meséjükkel a Messiásról és a feltámadásról. Elég reménytelen vállalkozás, de adok nekik egy esélyt.

– És attól nem félsz, hogy a tanítványok majd rossz színben tüntetnek fel téged?

– Valamit valamiért. És hátha ez az egyetlen módja annak, hogy a nevemet örökre meggye-
gyezzék. Mindannyian hírnévre vágyunk. Te is, én is. Majd együtt leszünk híresek.

Az istentagadó

– Hajlandó vagy megtagadni a te istenedet? – kérdezte a kapitány, és szorított egyet a misszionárius kötelékén.

– Ha van Isten, az nemcsak az én istenem, hanem a tiéd is – válaszolt a pap.

– Ne ravaszkodj! – mondta a kapitány. – Nekem másik istenem van.

– Rendben. Neked is lehetnek saját isteneid. De miért akarod, hogy én megtagadjam az enyémet?

– Mert olyan nincs. A te istened egy hazugság.

– Ha az én istenem egy hazugság, akkor nem mindegy neked, hogy én megtagadom-e, vagy sem?

– Nem mindegy. Mert te elterjeszted a hazugságot az egész országban.

– Megelégedsz azzal, ha nem terjesztem azt, amit te hazugságnak vélsz, és csak segítek a többi eltévelyedettnek, akik hisznek?

– Most is hazudsz. Ezzel a kérdéssel is. Ha úgy teszel, mintha lenne istened, másokat is tévedésben tartasz.

– Jól van. Megtagadom az Istent, ha annyira akarod.

– A szívedben is?

– Isten nem a szívemben van, hanem a fejemben. A szívemben szeretet van. Irántad is. A te szívedben nincs szeretet?

– Van. De nem a te fajtád iránt. A te fajtádat el kell pusztítani!

– Most gonoszságot mondtál. A te istened megengedi, hogy gonoszságokat műveljete?

– Ez nem gonoszság. Ez az igazi hit védelme. Ez kötelesség.

– Szóval te azt akarod, hogy én is a te istenedben higgyek?

– Azt. De csak akkor, ha őszintén csinálod.

– A fejembe nem láthatsz bele. Én őszintén szeretek mindenkit, téged is. Legyen ennyi elég. A te istenedben is hajlandó vagyok hinni. Az sincs kizárva, hogy az én istenem és a te istened ugyanaz az Isten, csak más néven ismerjük.

– Megtagadod hát az istenedet?

– Meg. Ha neked ez kell.

– Nem félsz, hogy a te istened megbosszulja, hogy megtagadtad?

– Mitől féljek? Ha Isten létezik, és olyan hatalmas, hogy ő teremtette ezt az egész világot, akkor gondolkod, hogy érdekli, hogy én hiszek-e benne, vagy sem?

– De a te istened nem létezik!

– Akkor meg pláne. Egy nem létező isten haragjától miért féljek?

– Nem tudok rajtad eligazodni. Csak csavarod a szót, nem lehet hinni a szavadban.

– Nem tehetek róla, hogy nem tudod elhinni, amit mondok. De nem mondhatok mást, csak amit magam is gondolok. Egyezzünk ki!

– Miben?

– Hogy mindenki abban az istenben hisz, amelyikben akar, de egyikünk sem tesz kárt a másokban.

– Könnyű ilyet megígérni, amikor a foglyom vagy.

– Hát engedj szabadon!

– Ha nem hiszel az én istenemben, akkor ártasz neki!

– Hogyan árthatnék? Gondolod, hogy érdekli a véleményem?

– Érdekli hát. Ezt a beszélgetésünket is hallgatja.

– Akkor biztosan megérti, hogy én őt is tisztetem.

– Csak Őt tiszteld!

– Jól van. Most elengedsz?

– Nem bízom benned. De tegyünk még egy próbát! Mondd utánam: Szűz Mária egy kurva volt.

– Utánad mondhatom, de nem tudom, igaz-e.

– Vedd úgy, hogy igaz. Miért ne lehetne Mária kurva?

– Elég, ha azt mondom, hogy Szűz Mária olyan, mint minden más nő? Mint a te feleséged.

A kapitány sújtott egyet a korbáccsal.

– Az én feleségem nem kurva!

– Jól van, de ezt én nem tudhatom. Én nem ismerem a feleségedet, mint ahogy te sem ismered Máriát. Olyanról vitatkozunk, amit nem ismerünk.

– Én ismerem a feleségemet.

– De Szűz Máriát nem.

– Az is csak egy nő.

– Ezzel visszajutottunk a te feleségedhez.

– Az én feleségemet hagyd békén!

– Rendben van. De akkor Szűz Máriáról se beszéljünk!

– Ha áttérsz a mi hitünkre, elengedlek.

– Mit ér az a hit, amit kierőltetnek?

– Hogy mit ér? Akkor másképp mondom. Ha megtagadod a te istenedet, tovább élsz. Ha nem tagadod meg, ledoblak erről a szikláról.

– Látod, ez világos beszéd. Akkor hát meg egyeztünk. Isten minket úgy segéljen!

– Melyik isten?

– Az egyetlen.

– Az enyém vagy a tiéd?

– Az, amelyikben te hiszel.

– Én az én istenemben hiszek, de a tiédben nem.

– Jó, a te istened segítjen meg bennünket.
Ámen.

– Mi az, hogy ámen?

– Idegen szó. Azt jelenti, úgy legyen.

A kapitány megoldotta a misszionárius kötelékét. Aki már nem is volt többé misszionárius, csak egy az idegenek közül. Lassan bandukolt le a faluba.

– Elengedtek, atyám? – kérdezték tőle a falubeliek.

– El. De többé már ne szólítsatok atyának. Elveszítettem rá a jogomat. Inkább adjatok egy falat ennivalót, és tanítsatok meg földet művelni!

Tovább menve még hozzátette: – Ne higgyetek Jézusban, de éljeteztek úgy, mintha hinnétek benne!

A bolond herceg

A bolond herceg nem volt mindig bolond. Kisfiú korában nagyon is helyesnek, kedvesnek és eszesnek tartották. Legfeljebb az volt szokatlan, hogy kétéves kora után már nem engedte magát öltöztetni és vetkőztetni, mindent egyedül akart csinálni. A cselédlány hagyta, és őt emiatt többször jól leszidták, de a kis Edmund megvédte. Végül abban állapodtak meg, hogy a kisfiú maga öltözködik, de a cselédlány a felelős a ruházataért és a kinézetéért. Idővel ketten összebarátkoztak, és némi bensőséges légkör is kialakult herceg úrfi és cselédlány között. A lányka maga sem volt több tizenhat évesnél, és az úr-szolga viszony helyett valamiféle testvérséggé vált a barátságuk. Annácska sokat mesélt Edmundnak a saját világáról, a palotán kívüli életről, a falusi fiúkról és lányokról, arról, hogy hogyan dolgoznak, milyen nehéz munkát végeznek, és ha van egy kis pihenőjük, milyen dalokat énekelnek. Annácskának nagyon szép tiszta hangja volt, ami mélyen beleivódott Edmund fülébe és lelkébe. Ekkor kezdődött a kis herceg bolondériája.

Ugyanis ettől kezdve egyre közelebb érezte magát a parasztokhoz, érdeklődött irántuk, meglátogatta őket, és elhanyagolta a hercegi tanulnivalókat. Írni-olvasni gyorsan megtanult (mondtuk: jó esze volt), de a ruhák, a vadásza-

tok, a páncélzatok és a lovagi tornák egyáltalán nem érdekelték. Ezeket nevetséges kakaskodásoknak, felesleges időtöltéseknek tartotta.

Az apja, Thurnball herceg szerette volna, ha tekintélyes férfivá serdül, a lovagi viadalokra is elvitte, de a fiú kijelentette, hogy ilyenekben sosem fog részt venni. Hiába nógatta az öreg, hogy itt az ideje igazi férfivá válni, mint mindegyik Thurnball addig, de ezt Edmund olyan vehemenciával utasította el, hogy az apja egészen megrémült. „Na, legalább férfias akarata van” – állapította meg magában.

– Minden tiszteletem azoké, akik helyt állnak ezekben a kemény küzdelmekben, biztosan majd hősieken harcolnak az ellenséggel is, de ez nem az én világom. Engem jobban érdekel, hogy lesz-e mit enniük. A harcosoknak és a nem harcosoknak egyaránt – mondta a fiú, és ettől kezdve a figyelme egyre inkább a gazdálkodás felé fordult. És már az apjának sem volt bátorsága visszatérni a témára.

Edmund gyakran kiment a legközelebbi falujukba, először csak nézegette, hogy a parasztok hogyan dolgoznak, aztán elkezdett jegyzeteket készíteni a munkák menetéről. De a szülei még mindig nem adták fel. Az anyja is megpróbált a lelkére beszélni, a maga asszonyi módján.

– Mi lenne a hercegi családunkból, ha mi is vetnénk és aratnánk, mint a parasztok? – kérdezte a fiát.

– Mi lenne a hercegi családunkból, ha a parasztok nem vetnének és aratnának? – kérdezett vissza a fiú.

Mind jobban érdekelte, hogy mi történik a földeken, fél napokat töltött azzal, hogy mindent megfigyelt, és a parasztokat is kikérdezte, mit miért csinálnak, és miért épp akkor. Ahogy nőtt, egyre többet tudott meg a gazdálkodásról, és időnként maga is csatlakozott hozzájuk az egyszerűbb munkákban. Néhány év múlva már a tisztartó feladatainak egy részét is átvette, beleszólt abba, hogy milyen földbe mit vessenek, és hogy a szárazság idején is legyen vizük, nagy befedhető tartályokat építtetett az összegyűjtött esővíznek, hogy azzal öntözhessenek. Sátorakat építtetett az olyan növények fölé, amelyek igényelték a meleget, így olyan gyümölcsöket is tudtak termesztetni, amiket senki más a környéken. A háziállatokkal is foglalkozott, megkövetelte, hogy a szállásaikat, a ketreceket, ólakat, karámokat tartsák tisztán.

– Ideje abbahagyni ezt a bolondságot – korholta az apja. – Nem azért neveltelek, hogy paraszt legyen belőled! Már az egész környéken rajtad nevetnek!

– A parasztok vagy az urak?

– Az urak. De te is úrnak születted.

– Kinevethetnek, de mi élünk jobban. Nézze, apám, mennyivel több hús és tojás van nálunk. Ez az igazi gazdagság, nem az arany szegélyű köntösök.

– Hát attól nem félsz, hogy kitagadlak? A fiút, aki méltatlan lett a család rangjára.

– Hogy apám kitagad-e, az az apám dolga. Az én dolgom pedig az, hogy azt csináljam, ami érdekel és amihez már egyre jobban értek is. Ha apámnál nem lehet, elmegyek valaki más-hoz tisztartónak.

A bolond herceget tényleg a szájára vették a nemes rokonok és ismerősök. Arról kezdtek beszélni, hogy Thurnballék elparasztosodtak. Olyan vélekedés is akadt, miszerint a bolond herceg elnéző viselkedése a pórnéppel előbb-utóbb elégedetlenséget szül, ami az ő paraszt-jaikra is áterjedhet. Még emlékeztek a Wat Tyler-féle felkelésre, aminek következtében a nemes urak tucatjait gyilkolták meg a megvadult jobbágyok.

Nem hallgathatjuk el, hogy Edmund viselkedését kezdetben maguk a falusiak is furának érezték. Sokáig nem tudták, hogy hogy beszéljenek vele. Egy ideig nemes úrfinak, aztán fiatal gazdának szólították, és csak jóval később merték Edmundnak hívni. A durva tréfáikba nem vonták bele, ellenkezőleg, lassan ők maguk is kezdtek finomabban beszélni, akkor is, amikor a herceg nem hallhatta őket.

Alázatosan válaszolgattak a kérdéseire, de a biztatására őszintén megmondták a véleményüket. És nagyon örültek, amikor Edmund elgondolkodott a szavaikon, sőt, nem egyszer igazat is adott nekik.

Az ifjú herceg lassan abba a korba jutott, amikor már az úrfiak udvarolni szoktak, de a saját rangjában nem volt esélye. A nemes kisasszonyok megvetően beszéltek róla, össze-sugdostak a háta mögött, és fintorogtak az orrukkal: „disznóól-szaga van”.

Ezzel szemben a parasztlányok igencsak megnézték maguknak, sokszor szóba hozták az esti beszélgetéseikben, és sokat sejtetően kuncogtak. Megszólítani persze nem merték, de amikor ő kérdezte őket valamiről, akkor le-sütötték a szemüket, kipirosodott az orcájuk, megpróbáltak illedelmesen válaszolni, és aztán este erről sutyorogtak.

Az idegenség lépésről lépésre oldódni kezdett, lassan megszokták a jelenlétét, és ettől kezdve már csak az volt a téma, hogy erről vagy arról mit mondott. A legtöbbször okosakat mondott. Ha pedig úgy vélték, hogy nincs igaza, akkor várták az alkalmat, hogy a lehető legudvariasabb formában ellentmondjanak neki. De mindannyiszor megkönnyebbültek, mert Edmund megköszönte az észrevételeiket, és gyakran értett egyet velük. Sokat tanult tőlük, és ezt mindig el is ismerte.

Az öregebb parasztokkal más volt a helyzet. Ők tudták, hogy az urak és a parasztok között nem létezik igaz barátság, a gyerekeiket állandóan figyelmeztették erre, és időnként rémisztő történeteket is meséltek megesett jobbágylá-

nyokról, megvesszőzött legényekről és felégetett pajtákról.

A lányok közül a kis Mary volt a legbátrabb. Ő merészen Edmund szemébe nézett, és ilyenkor a hercegfő is elpirult. Olykor kettesben sétáltak a falu szélén, bizalmas beszélgetésbe merülve. Edmund elénekelte a cselédlánytól hallott dalokat, Mary pedig új nótákra tanította meg az úrfit. A többi lány nem tudta ezt mire vélni, Mary anyja pedig megpróbálta kioktatni a lánykát a rá leselkedő veszélyekről. Hogy az ilyen kalandok egyoldalúak, a lány csak játékszer, a nemes úrfi elcsábítja, teherbe esik, zabigyereket szül, akit aztán se az urak, se a szolgák nem fogadják be maguk közé. Mary szomorúan hallgatta ezeket az intelmeket. Edmund nagyon kedves volt a szívének, de be kellett látnia, hogy ők ketten nem illenek össze.

És akkor egy tragikus dolog történt. Thurnball hercege egy szarvasvadászaton leesett a lováról és nyakát törte. Edmund mint egyetlen gyermek lett a birtok egyedüli ura. Egy darabig nem volt ideje foglalkozni a lánnyal, sok dolga volt a temetéssel. Igazi herceghez méltóan állt helyt. A gyászszertartáson szép szavakkal emlékezett meg apjáról, és fogadta a részvényt nyilvánításokat. Nem voltak sokan, mert Edmund bolond dolgai sok régi ismerős családot eltávolított tőlük. De akik megjelentek, meglepődtek Edmund hibátlan viselkedésén és felnöttes

megnyilvánulásain. Többen már-már hajlandók lettek volna visszafogadni az arisztokrata társaságba.

Az egyik atyai nagybácsikája azt mondta neki: „Örülök, fiam, hogy végre megjött az eszed, és úgy viselkedsz és beszélsz, ahogy egy hercegtől elvárjuk. Nagyon aggódtunk érted, amikor hallottuk, mennyire lesüllyedtél a bugris parasztok szintjére.”

Edmund csak udvariasan bólogatott, de nem szólt egy szót sem.

Amikor szétszéledtek a szertartáson megjelent vendégek, és Edmund magára maradt az anyjával, a hercegasszony is megdicsérte, hogy visszatért a hozzá illő környezetbe, és megfogadtatta vele, hogy ezentúl nem fog bolondként viselkedni. Azaz megpróbálta megfogadtatni vele. Mert Edmund erre is csak bólogatott és mosolygott, egy szó nélkül.

A következő hetekben sok tennivalója akadt. A jogi procedúrán túl felmérte a birtokot, az összes ingatlant és ingóságot, részletes tervet készített a gazdaság átszervezésére. Átgon-dolta, hogy ki mit csináljon és mi legyen a járandóságuk. Elküldött egy vadászt és egy fegyvermestert, felvett egy kovácsot, egy tanítót és két doktort (az egyiket az állatok egészségének megóvásához).

Összehívta a parasztokat is, és megvitatta velük a tennivalókat. Megígérte, hogy építtet egy ispotályt és a gyerekeknek egy iskolát,

amiben megtanulhatnak számolni, egy kicsit írni-olvasni, a helyi pap pedig módszeresen meg fogja ismertetni velük a Biblia legtanulságosabb történeteit.

Ennek híre a közelben lakó nemeseket még jobban felháborította. Most már nem is bolondnak tartották, hanem egyenesen lázítónak, akitől a legjobb lenne mielőbb megszabadulni. Bepanaszolták a királynál, de annak egyelőre sok fontosabb dolga is volt, épp két főúr viszálykodásában kellett rendet teremtenie.

Edmund közben azzal is megpróbálkozott, hogy a hozzá illő lányok, hercegisasszonyok közül keressen menyasszonyt. Ez eleve kudarcra volt ítélve. A közeli nemesek elzárkóztak egy ilyen veszélyes és bolond ember befogadásától, hiába volt herceg, a lányok és mamák pedig féltek a parasztokkal való barátkozástól. A vagyonával nem volt baj, a jövedelme az apja halála óta még nőtt is, de a drága ruhák és bútorok helyett inkább a parasztjaira költött (akik pedig már a nemesek egyöntetű véleménye szerint biztosan elég jól megszokták a szegénységüket).

Akkor, több hónapos szünet után, Edmund felkereste a kis Maryt. Kiderült, hogy már valaki megkérte a kezét, de a lány nem mondott neki igent. Ez a valaki egy kocsis volt, jó kiállítású és határozott legény. Edmund is megbarátkozott vele, de Mary kitartott a herceg mellett. A herceg meglátogatta a lány családját,

és megnyugtatta őket, hogy tisztességesen fog bánni a lányukkal, a becsülete egy minutáig sem forog veszélyben.

Maryt meghívta a palotába, bemutatta az anyjának, aki kritikus szemekkel méregette a lányt, de el kellett ismernie, hogy helyes, és ha arisztokrata családba született volna, maga sem tudna alkalmasabb társat elképzelni a fia mellé. Mary ettől kezdve gyakran volt a vendégük, és sokat segített a hercegasszonynak, aki egyre jobban megkedvelte a kedves teremtést. A lány gyorsan feltalálta magát, remekül értett az ételek elkészítéséhez, irányította a takarító személyzetet, személyesen foglalkozott a jövőbeli anyósának egészségével, mesélt és énekelt neki. Mary tudása természetesen nem terjedt túl a falusi dolgokon, de Edmund a tanítónak meghagyta, hogy tanítsa meg neki a legszükségesebb tudnivalókat.

Edmund a birtok ügyeit is megosztotta a lánnyal, akinek sok megfontolásra érdemes ötlete volt. Mary és Edmund nem szakadtak el a falutól, mind a ketten derekasán kivették a részüket az ottani munkából is. A lány pajtásai is lassan megbarátkoztak az új helyzettel, nem irigykedtek, hanem azt remélték, hogy ha egyikükből hercegnő lesz, attól a többiek rangja is megnő. Maryre fényes jövő vár, és ez majd egy kicsit rájuk is átsugárzik majd.

Ez a fényes jövő azonban nem volt annyira magától értetődő. Mindketten továbbra is dol-

goztak, legfeljebb Edmund több időt töltött a birtok irányításával, mint a fizikai munkával, de velük kezdett, és velük is végzett. A falusi vigasságokban is részt vett, a maga finom modorában.

Lassan eljött az ideje annak, hogy a két fiatal szorosabbra fűzze a kötelékeiket. Nehéz volt Mary szüleit meggyőzni, mert bár már megkedvelték Edmundot, erős fenntartásokkal viseltettek a társadalmilag botrányosnak tekinthető friggyel szemben.

Edmund Maryvel is részletesen megbeszélte, hogy mit vár tőle. Nem lesz belőle hercegnő, csak hitves és a gyermekeik anyja. Cserében Edmund sem fog herceggként viselkedni, ha együtt vannak, csakis akkor, amikor más arisztokratákkal tárgyal. Azokon a tárgyalásokon viszont Mary nem lesz jelen. A házasságuk kizárólag kettejük ügye lesz (meg persze Istené). Mary, amíg tud, a többi lánnyal együtt dolgozik, de a palotában alszik, és időnként a hercegasszonynak is segít. Mary szülei nem költöznek be a palotába, de a gyerekek gyakran meglátogatják őket. És idővel rendbe hozzák a kis falusi házukat is.

A királynak ekkor lett ideje, hogy foglalkozzék a bolond herceg botrányos esetével. Felrendelte magához. Edmund erre az alkalomra herceghez méltóan költözött, hintóval ment (a hintót az a kocsis vezette, név szerint Little John, aki egy ideig Marynek próbált udva-

rolni). A palotaőrök és ajtónállók sokaságán keresztül végre bejutott egy váró helyiségbe. A király alaposan megvárakoztatta, de ez nem zavarta Edmundot. Elővette a kis bőrkötéses mappáját, amit mindig magával hordott, hogy bármikor jegyzeteket tudjon készíteni. Szerette leírni a gondolatait, amikor eszébe jutnak – világról, emberekről, tudományról, gazdaságról. (Itt említjük meg, hogy kétszáz évvel később ezeknek a mappáknak a tartalmát *Edmund Thurnball herceg feljegyzései a világról* címmel adták ki, és sokan idézték a maga korában forradalmi gondolatait.)

Végül beszólították. A király a trónterem nagy tölgyfaasztalánál ült, és kíváncsi szemekkel figyelte a nem mindennapi vendéget.

– Azt beszélik, nagyon különösen viselkedsz, ifjú herceg

– Sokan sokfélét beszélnek, felség – mondta Edmund. – Ugyanazt a dolgot minden szem másképpen látja.

– Ez igaz – mondta a király. – De ha sokan látják ugyanúgy, abban lehet valami.

– És mi az, amit sokan ugyanúgy látnak? – kérdezte az ifjú.

– Azt mondják, hogy megbolondultál, nem herceg módjára viselkedsz, a pórnéppel keveredsz, és már az is szóba került, hogy egy parasztlányt akarsz feleségül venni. Igaz ez?

– Csak a fele igaz, felség.

– Melyik fele?

– Jó viszonyban vagyok a parasztjaimmal, nem sanyargatom őket, és ők is tisztelnek. Ezt jobbnak tartom, mint ha félnének tőlem.

– Ez nagyon kockázatos, fiam. A parasztjaid előbb-utóbb elszemtelenednek és a fejedre nőnek.

– Ha ilyesmit tapasztalnék, megszorítanám a gyeplőt. De egyelőre szó sincs ilyesmiről. Beszélgetek velük olyan dolgokról, amikhez jobban értenek, mint mi. Sokat tanultam tőlük.

– Milyen dolgokról?

– A földről, az állatokról, a gyógyfüvekről, az időjárásról. Tudják, hogy mi mire való, sok nemzedék tapasztalatait őrzik és adják tovább.

– Minek neked ez a tudás?

– Amióta én vezetem, azóta a mi birtokunk adja a legnagyobb jövedelmet, mi fizetjük be a legtöbb adót neked is, felség. Más urak is átvehetnék a mi módszereinket, de nem akarom rájuk erőltetni a parasztok bölcsességét. Úgysem fogadnák el.

A király elgondolkodott ezen, majd változtatott a témán.

– És a pórlány? Az a része igaz?

– Igaz is, meg nem is. Valóban találtam egy szép és okos lánykát, sok tekintetben hozzám való. Dolgos, jól főz, ért a gazdasághoz is, és a többi paraszt felnéz rá. Mellette a palota személyzetére sem lenne szükségem. A személyzetet csak özvegy édesanyám miatt tartom meg.

- Mit szól mindehhez a hercegasszony?
- Eleinte idegenkedett a kislánytól, de ahogy megismerte, megszerette.
- Mondd, miért nem egy nemes leányt veszel feleségül?
- Ugyan, ki akarna egy bolond herceg felesége lenni? Ilyen nagy csúfságra még a legcsúfabbak sem vetemednének.

A király elnevette magát.

– Ebben lehet valami. De ha elveszed feleségül ezt a Maryt, vagy hogy hívják, és gyereked is lesz, azzal felhígítod a családod hercegi vérvonalát. Gondolj arra, hogy hogy fogják csúfolni a fiadat az alsóbb osztálybeli anyja miatt!

– Ezzel a házassággal a vérvonalunk nem hígul, hanem erősödik. Avagy nem gondolod, hogy a parasztok sokkal elevenebbek és ellenállóbbak, mint az elkényeztetett nemesek? A fiunkat majd úgy neveljük, hogy tisztában legyen a helyzetével. Félig herceg, félig a köznéphez tartozik. Nem a rang a fontos, hanem hogy igazi keresztény ember legyen belőle, aki nem elsősorban a vére, hanem a szíve és az esze által nemes.

Mivel a királynak tulajdonképpen tetszett Edmund józan szemlélete, továbbá maga sem volt jó véleménnyel az arisztokratakról, különösen az elkényeztetett nemesi kisasszonyokról, nem gördített akadályt a házasság elé, sőt, áldását adta hozzá. Ez az áldás egy díszes királyi serleg képében is testet öltött, és Ed-

mundnak meg kellett ígérnie, hogy az esküvőn ebből a serlegből az ő egészségére isznak majd. A fiatalember megköszönte a kegyet, és a boldogságtól hevesen dobogó szívvel távozott a palotából.

Ettől kezdve ment minden a maga útján. Edmund beszélt a helyi pappal, akinek fenntartásai voltak a házastársak közötti áthidalhatatlan rangkülönbség miatt, de megenyhült, amikor meglátta a királyi serleget. – Mosom kezeimet – mondta magában, és elvállalta a fura esketést. Még jobban megenyhült, amikor meghallotta Edmund tervét a helyi templom bővítéséről. – Végül is, a bolondok is kedvesek lehetnek Istennek – nyugtatta meg magát.

Edmund megbeszélte Mary szüleivel, hogy a szertartás a lehető legegyszerűbb lesz, az arisztokrata rokonokat, a hercegeket és grófokat meg sem hívják. Edmund úgy okoskodott, hogy ha a magas rangú rokonok nem lesznek jelen, akkor könnyebben tudják ignorálni a botrányos eseményt. Mintha meg sem történt volna. És mindenkinek ez a legjobb. Az egybekezelés olyan lesz, mintha két parasztról lenne szó (addigra már a helybeliek Edmundot tiszteletbeli parasztként befogadták). A lagzit a helyi kocsmában tartják, és utána az ifjú pár visszavonul a palotába, a falusiak pedig mulatnak tovább, ameddig bírják. Edmundnak csak az volt a kikötése, hogy részegségükben ne

verekedjenek össze, valamint hogy ne szidják a jószágos királyt.

Így is történt. Mindenki álmélkodva nézte, ahogy Edmund elővette a serleget, és megköszönte a királynak a támogatást, majd abból ittak az uralkodó egészségére. Utána Mary korábbi udvarlója, Little John emelkedett szólásra, és egyszerű pohárköszöntőjében kijelentette, hogy Maryt a legjobb kezekben tudja. (Erre nagy nevetés támadt, mert mindenki emlékezett a legény érzéseire. Mary is elpirult. Csak a hercegasszony nem értette a vidámság okát.)

A nászéjszakán Edmund kedvesen bánt újdonsült feleségével, akinek ez volt élete legszebb élménye. Edmund mesélt neki az első éjszaka jogáról, ami még mindig divatban volt sok grófságban, és egyáltalán nem volt ilyen szép aktus. A jobbáglányok szüzességét a földesúr vehette el, és csak azt követően kerülhettek a saját férjük ágyába.

– Neked megadom a második és mindegyik éjszaka jogát is – mondta Mary, és bebújt a hercegi párja alá.

Minden úgy folytatódott, ahogy addig. Mary továbbra is a parasztokkal együtt dolgozott, ugyanolyan ruhában járt, de mindenki érezte, hogy igazából az úrnőjükké vált. Az eddiginél is nagyobb tisztelettel vették körül, és azok is megbékéltek, akik addig irigykedtek rá.

Ez addig tartott, amíg Mary pocakja nem kezdett domborodni. Attól kezdve már nem

dolgozott a földeken, hanem csak meglátogatta a régi társait, ajándékokat hozott nekik a palotából, és kikérdezte őket. Edmund is ki-kijárt, olykor dolgozni is beállt néhány órára, de az ideje nagy részét az uradalom irányítása és az áldott állapotban lévő neje foglalta le.

Aztán megszületett William, a Thurnball család legújabb tagja. Hogy igazi herceg volt-e, az vitakérdés, de Edmund csak egy főúri összejövetelre vitte el, hogy bemutassa. Az igazi arisztokraták hűvösen fogadták, némelyek kifejezetten megvetéssel néztek rá, mint egy keverék kutyára. Ez nem érdekelte a büszke anyát. Edmund illően felöltözte a nejét erre az alkalomra, de a lelkére kötötte, hogy senkivel se álljon szóba. Mary sokáig tartotta magát ehhez, de egyszer mégis mondott valamit, ami megdöbbentette a társaságot. Azt mondta, hogy az ő házasságuk „mésalliance házasság”, és ezt ő nem szégyelli. A többiek bután néztek, és csak egyikük tudta, hogy ez mit jelent (a házasság egyik tagja arisztokrata, aki alacsonyabb rangú társat választ magának, de ennek révén a másikat is az arisztokráciába emeli). Ettől kezdve senki sem kérdezett semmit. Thurnballék túléltek a kockázatos bemutatkozást. Hazafelé Edmund megkérdezte Maryt, hogy kitől hallotta ezt a szakkifejezést. „A tanítótól” – mondta a feleség. – A házasság révén már én is hercegnővé váltam. De ne félj, továbbra is ugyanúgy leszünk, mint eddig.

Eközben az estély vendégei rajtuk köszö-
rülték a nyelvüket, azon is felháborodva, hogy
olyan kifejezést használt a nem közējük való
parasztlány, amit nem is ismertek. Ez olyan
volt a számukra, mint egy arculcsapás.

Az esetnek különös folytatása lett. Egy fiatal
gróf udvarolni próbált Marynek, mégpedig
abból a meggondolásból, hogy a paraszti szár-
mazású feleség meghódításával az egész csalá-
dot meggyalázza. Mary nemet mondott, és szólt
az urának, aki elzavarta a rangos csábítót. A
fiatalember párbajra hívta ki, de Edmund csak
nevetett, pénzt adott neki, és örök időre kitil-
totta a palotából, mondván: – Csak az ostobák
párbajoznak. Hordd el magad, és sose kerülj a
szemem elé!

Ezzel a fiatalember nem tudott mit kezdeni,
még el sem mesélhette, mert csak kinevették
volna. Megvető arckifejezéssel ledobta az ara-
nyakat a padlóra. Edmund azonban felvette a
pénzt és később a papnak adta, azzal, hogy
készíttessen belőle egy Mária-szobrot, és írassa
rá: „Az erényes Mária”. Amikor Mary megtudta
a történeteket, nagyot kacagott rajta, és kevésen
múlt, hogy azon az éjen nem fogant meg
William testvére.

Edmund és Mary hazatérve folytatták a két
világ határán zajló életüket. Addigra Mary már
az uradalom ügyeinek intézésében is sokat
segített, a kis William pedig, ahogy gyarapodott
testileg és tudásban, barátkozott a pörgyere-

kekkel, és az okossága révén hamarosan a vezetőjükké is vált. És ebből is baj lett. De erről majd később.

Edmund anyja, azaz William nagymama, a későbbiek folyamán egyedül éldegélt a palotában. Régi barátnői egyre ritkábban látogatták meg, és ő sem kívánta hallgatni az örökös sajnálatukat. William helyes gyerek volt, és gyorsan tanult. (Meg kell említenünk, hogy a cselédlány ugyanaz az Annácska volt, mint aki a kis Edmunddal is olyan jó barátságba került. Edmund ragaszkodott hozzá, úgy érezte, mint-ha a nővére lenne.) Szóval William sok mindent megtanult az apjától, anyjától és a falusi tanítóktól (már ketten voltak). A pap ugyan sokáig idegenkedett az iskola ötletétől, de az évek során beleszokott, és a falusiak művelődésének egyik pillérévé vált.

Thurnballék így éltek, az igazi arisztokratáktól megvetve, de a parasztok által szeretve, és végül is nagy boldogságban. A herceg-asszony is csatlakozott a helyi iskolához, ő ismertette meg a lányokat a helyes viselkedés szabályaival, továbbá versekre és dalokra tanította őket. Mary egyre inkább a palota első számú úrnőjévé vált, de nagy tisztelettel bánt az anyósával. A két asszony között fokozatosan őszinte barátság fejlődött ki.

Telt-múlt az idő. Mire Edmund hatvanéves lett, a fia már át tudta venni a szerepét a közösség vezetésében. Apa és fia között hosszú

és tartalmas beszélgetések zajlottak. (Edmund ezekről is részletesen beszámolt a bőrkötéses mappáiban.) William sokat tanult az apjától, sok mindennel egyetértett, mindenekelőtt a társadalmi egyenlőség eszméjét tette magáévá, de volt néhány kérdés, amelyben más következtetésre jutott. Úgy vélte, hogy a földesurak és a gyakorlatilag jobbágy sorban tartott parasztok viszonyát csak egy társadalmi forradalom tudná rendezni. Az arisztokratáknak le kell mondaniuk az előjogaikról, a falusiakat pedig meg kell tanítani arra, hogy védjék meg a jogaikat.

– Ezek nagyon nemes gondolatok, édes fiam – mondta az apa, és a vállára tette a kezét. – Az a baj, hogy a mi időnkben ez még csak álom marad, nem valósítható meg. Az urak és a papok mindent elkövetnének, hogy semmi se változzon. Amit változtatni lehet, azt viszont megcsináljuk. Helyben.

– Ha az ország egésze nem változik meg, az alsóbb nép nem fog felszabadulni – mondta a fiú.

– Ha mi nem segítünk azokon, akiken tudunk, akkor pedig senki sem fog felszabadulni. Nem várhatunk az egész országra – mondta az apa.

Williamot nem lehetett lebeszélni arról, hogy megpróbálja felgyorsítani a társadalmi fejlődést, és forradalmat robbantson ki. Külföldre ment és csatlakozott a szabadgondolko-

dókhoz, majd meggyőződésének és éles eszé-
nek köszönhetően hamarosan azok egyik vezé-
révé vált. Sajnos, egy összeesküvésben való
részvétel miatt bebörtönözték, és a hóhér bárd-
jától is csak az apja személyes közbeavatko-
zása mentette meg. Elvégre ő még mindig
Thurnball herceg volt, és kínos lett volna eluta-
sítani a kérését. William a tömlöcben maradt,
de az apjának megengedték, hogy egy rövid
beszélgetést folytasson vele.

– Látod, mire vezet, ha meg akarod előzni a
korodat. Amit te akarsz, az előbb-utóbb meg
fog valósulni, de nem a mi életünkben. Mivel
nem ölnek meg, használd ki az időt arra, hogy
olvass és írj. Most ez az egyetlen dolog, amivel
hozzájárulhatsz a dolgok jobbra fordulásához.

Edmund átadta a könyveket, lefizette a bör-
tönőrt, aztán hazautazott, és továbbra is béké-
ben élt a parasztjaival. Hercegi anyja meghalt,
és ezzel az utolsó összekötő kapocs is meg-
szűnt, ami a magasabb körökkel összekötötte.

Edmund folytatta addigi életét, és még töb-
bet segített a szegényeken. A palota egyik szár-
nyát átalakíttatta iskolává és zeneteremmé, és
időnként muzsikusokat hívott meg, a műsort
pedig az egész falu hallgathatta. A hercegi pár
az épület másik szárnyában húzta meg magát,
minden pompa nélkül, keresztény lelkülettel.

És akkor becses látogatójuk volt. Az öreg
király elhatározta, hogy még egyszer, utoljára,
végiglátogatja a birodalmát. Útja egyik állomá-

saként hozzájuk is ellátogatott. A királyi szálláscsinálók bosszankodva tértek vissza: nincs már meg az a fényes palota, ami méltó lenne a király öfelsége fogadására, az épületben pórgyerek szaladgálnak, betegek sántikálnak, a kertekben labdáznak és ricsajoznak. A herceg és hercegnő is ott van közöttük, mintha elfelejtették volna, mennyivel fölötte állnak a helybelieknek.

Az uralkodó azonban mindenképpen látni akarta Edmundot és alacsony származású feleségét. Ezért elhatározta, hogy kivételesen álruhában, kíséret nélkül állít be hozzá, mintha koldus lenne. (A királyi szálláscsinálóknak nem volt könnyű ilyen ruhát szerezni, de megalkudtak egy igazi koldussal, aki nagyon örült az üzletnek.)

A kopogtatásra Little John (emlékszünk, Mary egykori udvarlója és a királyi látogatás kocsisa) nyitott ajtót.

– Mit szeretnél, öreg?

– A ház urával akarok beszélni. Nagyon sürgős.

– Ha alamizsnát akarsz, azt én is adhatok.

– Nem, ez egy személyes ügy. Egyszer találkoztam már vele, és folytatni szeretném a beszélgetést.

Little John bólintott, és a fura látogatót a gazdájához vezette.

– Te vagy a bolond herceg? – kérdezte a látogató.

– Annak mondanak – nevette el magát Edmund. – De te is nagyon ismerősnek tűnsz nekem. Nagyon hasonlítasz a királyra. Egyszer már találkoztunk, ugye? Mégpedig egy ennél sokkal szebb helyen.

– Az vagyok, fiam – vigyorodott el a király. – Álruhát vettem fel, hogy ne keltsek feltűnést. Bizony, az idő engem sem kímél, én is megöregedtem. Most azért jöttem, hogy megkérdezzem, boldoggá tett-e a rangon aluli házasság. Megvalósultak-e a reményeid?

– Megvalósultak. Az uradalom ügyei jól állnak, a környéken mi vagyunk a leggazdagabbak, a parasztok elégedettek, meghallgatom a véleményüket, örömmel dolgoznak, és amiből lehet, abból ők is részesülnek. Látod, van itt ispotály, iskola, a hitélet is erős. Szeret bennünket az Isten. Boldogan élünk, a palota egy részében. Többre nincs is szükségünk. A főúri ismerősök egyáltalán nem hiányoznak. Ők továbbra is bolondnak tartanak, ahogy te is mondád.

– Ne aggódj. Van, amikor a bolond a bölcs, és a bölcs a bolond.

A cég, amely állammá vált

A történet az amerikai polgárháború előtt kezdődött. Egy déli gyapotültetvényes északi kiruccanása során gyereket csinált egy Helen Bernstein nevű táncosnőnek. Mivel nem ismerte el a sajátjának, a gyerek az anyja után a Samuel Bernstein nevet kapta. Az ifjú jól tanult, egy philadelphiai egyetemen közgazdasági diplomát is szerzett ezen a néven.

Jött a polgárháború, amelyben az ültetvényes mindkét fia elesett. Lánya nem született. Amikor már a halálán volt, eszébe jutott a zabigyerke. Kinyomoztatta a nevét és lakhelyét (ez abban az időben nem volt egyszerű feladat), és sikerült rátalálnia.

Samuel ekkor huszonhét éves volt, már diplomás közgazdász. Furcsának találta az ötletet, hiszen ő nem is tudott az apjáról, de mit tehetett volna, vállalta a kapcsolatot. Felkereste a betegágyánál, és azt is megígérte, hogy felveszi az O'Hara nevet, de az öreg halála után meggondolta magát. Neki elég volt az a tudat, hogy az O'Hara-birtoknak ő a jogos örököse. De amikor első ízben bejárta az ültetvényt, meglepődött. Addig csak halvány elképzelései voltak egy gyapotültetvény sajátosságairól, de a most rádöbben, micsoda szerencse érte. Louisiana államban az O'Hara (vagy most már Bernstein)-birtok volt messze a legnagyobb.

Isten ellen való véték lett volna ezt nem kihasználni.

A polgárháború elpusztította az ültetvény egy részét, és teljesen lerongyolódtak a feketék, akik előtte ott dolgoztak. A rabszolga-felszabadítás sem ment olyan simán. Bernstein első döntése az volt, hogy tisztázza a helyzetet. Összehívta az ültetvény összes dolgozóját (ekkor is voltak még háromszázan), és egyértelművé tette: a négerek most már szabadok. A maga részéről munkásként fogja őket kezelni, és minden erejével azon lesz, hogy elégedettek legyenek, és ha jól dolgoznak, jól fognak keresni is.

Első lépésként építési programot hirdetett meg. A munkásoknak megfelelő szállásokat épített. Orvost hoz az ültetvényre, és meggyógyítja a betegeket. A gyerekek (de kezdetben a rászoruló felnőttek is) iskolába fognak járni, és el fogják sajátítani az élet jobbá tételéhez, a boldoguláshoz szükséges tudást.

Bár nem mindenki hitte el a fehér ember ígéreteit, a többség meg volt elégedve. Bernstein rövidesen szakértőket és segítőket hozott északról, és akkor megkezdődött a közös munka.

A legfontosabb lépés a munkások érdekeltté tétele volt a közös sikerben. Nem állandó fizetést kaptak, hanem részesedést. Nem a tulajdonban, hanem a bevételben. Minden dolgozónak, de önmagának is, meghatározott pont-

számot állapított meg, és a járandóságokat az alapján osztották fel. A bevétel jelentős részét azonban visszaforgatták a termelésbe, mert csak így juthattak előre.

Egy év alatt felépültek a szállások, az egészségügyi rendelő, az iskola. Mindenki a saját szemével láthatta, hogy az O'Hara-uralomhoz képest új világ épült.

Bernstein fontosnak tartotta, hogy a munka télen-nyáron folyamatos legyen. Az építkezés sok helybelinek adott munkalehetőséget. De ezen túl a profilt is bővítették. A gyapottermesztés után lehetővé tették a helyi feldolgozást, megalapozták a szövőipart, a ruhakészítést. A téli időszak jó alkalmat teremtett ennek kibontakoztatásához. A legtöbben életükben először dolgoztak egész évben.

A következő forradalmi lépés a konzervgyártás területén történt. Először a közeli farmokról, nagybirtokoktól vásároltak gyümölcsöt és zöldséget, és azt a maguk számára eltették. Aztán Bernstein az északi államokban tevékenykedő volt iskolatársai segítségével konzervipari gépeket és berendezéseket is beszerzett, sőt, egyik barátja hozzájuk is költözött, hogy személyesen irányíthassa a termelést.

A komplexumot először Bernstein Agrariumnak nevezték el, de a tulajdonos elérkezettnek látta az időt arra, hogy új, vonzóbb nevet találjon ki. Mivel fekete munkásokkal dolgozott, végül a Black Star név mellett

döntött, amit a munkások is lelkesen helyeztek. A Black Star által gyártott ruhák és konzervek elterjedtek Louisiana-szerte, és a szomszédos államok is érdeklődni kezdtek.

Nem telt sok időbe, és a márkát már az Egyesült Államok egész területén ismerték és kedvelték. Ehhez ki kellett alakítaniuk a saját értékesítő láncukat, a logisztikai szervezetüket és a kiskereskedelmi bolthálózatukat.

Telt, múlt az idő, és a visszaforgatott nyereségnek köszönhetően a Black Star gyorsvonati sebességgel fejlődött. A cég szerepet vállalt az üzemi étkeztetésben is. A konzervek mellett egytál-ételeket is árusítottak, ez volt a lunch-box-akció. A munkások ettől kezdve ország-szerte mind nagyobb számban fogyasztották a munkahelyükön ezeket az előre gyártott ebédeket.

Ahogy a Black Star kiemelkedett Louisiana állam gazdaságából, a helyi gyapotültetvényesek mind jobban haragudtak Bernsteinre, erre az „északi zsidóra”. Több provokációt is szerveztek, és nehéz volt megvédeni a Black Star munkásait a Ku Klux Klan támadásaitól. Bernstein az északi államokban toborzott fehérekből alakította meg a saját polgárőrségüket, ők hiúsítottak meg számos gyűjtogatást, és az ő szavuknak jobban hitt a bíróság, mint amennyire a feketéknek hittek volna. (Bernsteinnek arra is gondja volt, hogy amit csak lehet, lefényképeztessen.)

A századforduló közeledtével Samuel jónak látta átadni a vállalat vezetését fiának, Davidnak, aki ugyanazt az utat járta végig, mint annak idején Samuel. New Yorkban végzett, közgazdasági és gépészmérnöki szakokon.

David Bernstein úgy látta, hogy a jövő a gépekben, motorokban és a villamosságban van, ezért lépéseket tett a hírközlési technika meghonosítására. Először bedolgoztak a telefontársaságoknak és távirati vállalatoknak, majd a Black Star maga is elkezdett ilyen műszaki cikkeket gyártani.

Amikor kitört az első világháború, megbeszélte immár idős apjával, hogy a hadfelszerelések területén próbál előre törni. Hamarosan a Black Star lett az amerikai hadsereg első számú hadiszállítója: ők adták az egyenruhát, a konzervet és a harctéri hírközlési berendezéseket is. Fő vetélytársaik korrupcióról beszéltek, de Bernstein független bíróság előtt bizonyította igazát. Amikor összemérték a különböző ajánlatokat, kiderült, hogy minden termék esetében a Black Star ajánlata volt a legelőnyösebb.

A háború során az autógyártásba is belekóstoltak, de csak beszállítóként. Nemcsak az automobилоkhoz gyártottak nélkülözhetetlen alkatrészeket kiváló minőségben, de a tankokhoz, hadihajókhoz, sőt, a repülőgépekhez is.

Amikor 1929-ben kitört a nagy gazdasági világválság, a Black Star páratlan pozíciót fog-

lalt el az amerikai gazdaságban. A termékeiket ugyan ők sem tudták jó áron eladni, mivel drámaian csökkent a fizetőképes kereslet, de egyrészt önmagukat remekül ellátták (hiszen a saját megtermelt élelmiszereiket fogyasztották, a saját ruháikban jártak), másrészt volt annyi megtakarított pénzük, hogy számos bebukó vállalatot felvásároljanak, és foglalkoztassák azok munkásait. Rooseveltnél a Black Star példáját emelte ki, amikor meghirdette új, állami elemekkel teleszótt gazdaságpolitikáját, a New Dealt. A válságból úgy emelkedett ki a Black Star, mint annak idején a gyapottermesztésből. Megerősödve, prosperitást hozva minden együttműködő vállalat számára.

A tröszt ellenes törvények nem vonatkoztak a növekvő vállalatkomplexumra, hiszen ők senkitől nem vették el a piacokat. Ellenkezőleg: bedolgozói munkát adtak számos kisebb cégnek, amelyek e nélkül tönkrementek volna. A harmincas évek végére a Black Star az Egyesült Államok legjobban fejlődő cége lett. A felvásárolt gyárak és vállalatok dolgozóit megtartották, rendszeresen átképezték, de a néger dolgozók részaránya tartósan 65-70 százalék körül mozgott. A cég érdekeltségei kiterjedtek a ruházati iparon és a kiskereskedelmen kívül az elektronikai iparra, a járműgyártásra, a fegyvergyártásra, a gépgyártásra és az olaj-, valamint földgáztermelésre és -feldolgozásra. 1939-ben már a texasi olajmezők több mint felét is a Black Star ellenőrizte, ők gyártották a legol-

csőbb repülőgépeket, a legmegbízhatóbb kézi-fegyvereket, és kiemelkedő szerepük volt a rádiógyártásban. A Black Star kezdett kísérletezni a televíziókkal is – először katonai célra, majd a negyvenes évek második felétől a fogyasztókhoz is eljuttatták a készülékeket.

Mondanom sem kell, hogy a Black Starnak szerepe volt az amerikai számítógépes kísérletek beindításában is, többek között John Von Neumann az egyetemen kívül tőlük kapott jelentős pénzügyi támogatást.

De túlságosan előre szaladtunk. David Bernstein egy fekete főmérnökkel együtt már 1921-ben eljutott Oroszországba is. Lenin nem akart hinni a fülének, amikor a Black Star szervezési elveiről, a munkásoknak a sikerben való részesedéséről hallott. Ennek hatására fejtette ki elképzeléseit a kapitalistáktól való tanulásról és a kölcsönösen előnyös üzletek megkötéséről. Bernstein fekete kollégája, Stewart Watson arról biztosította a bolsevik vezetőt, hogy a Black Starnál nincs sem kizsákmányolás, sem faji megkülönböztetés. De azt elismerte, hogy országában ez koránt sincs így. A Black Star nem állami vállalat, és nem is szövetkezet, hanem megmaradt a Bernstein-család tulajdonában, de a működését számos olyan belső elv szabályozza, amelynek révén mindig a közjót fogja szolgálni. Bernstein és Lenin megállapodása alapján gépgyárat is építettek Oroszországban. De amikor Lenin

halála után Sztálin került hatalomra, és vele a Nagy Terror, Bernstein átmenetileg kivonult az országból. Előtte még kiképezte a szovjet állam mérnökeinek és közgazdászainak nagy csapattát. Sajnos ezekre a „kapitalista szívű” káderekre ritkán vártak irányító állások, a többségük azonnal, az iskolapadból közvetlenül Szibériába, valamelyik munkatáborba került.

A Black Star telefonjai, televíziói, távirógépei, adatfeldolgozó eszközei és egyéb elektrotechnikai termékei elterjedtek az egész országban, majd egyre többet exportáltak is belőle. A Black Star világmárka lett, a minőség szinonimája.

A vállalatnak óriási érdemei voltak a fekete polgárjogi mozgalomban. De nem voltak az erőszak hívei, és bár már a gyapotültetvényen nagy súlyt fektettek a fekete öntudat fejlesztésére, óvtak a meggondolatlan cselekedetektől. Támogatták Martin Luther King mozgalmát, de a fekete párducok aktivistáit kitessékeltek az intézményből. Megelégedtek azzal, hogy a vállalatkomplexum vezetésében 7:3 arányban dolgoztak a fekete szakemberek, és az afroamerikaiak szükségleteit (az egészségügyben, oktatásban, tudományos kutatásban) igyekeztek kielégíteni.

A hidegháború visszavetette a kommunista országokkal folytatott kereskedelmet. A McCarthy-érában nehéz volt elkerülniük a kommunista-szimpátia vádját. Ekkor már a

harmadik Bernstein állt a vállalat élén, Ralph, de ő nem egyedül igazgatta azt, hanem egy 3 tagú igazgató tanácsra bízta az irányítást – azzal, hogy bizonyos kérdésekben fenntartotta magának a vétőjogot (amivel aztán egyszer sem kellett élnie).

Az ötvenes-hatvanas évek óriási fejlődést hoztak az elektrotechnika és a számítógép-tudomány terén. A Black Star minden szakterületen az élvonalat képviselte. Létfontosságú eszközöket kínált a televíziózásban, ők honosították meg a videomagnót, a videokamerát, az ő berendezéseik működtek a Telstar híradástechnikai mesterséges holdon, ők dolgozták ki az időjárási holdak képelemző technikáit. Mindennek kihatásai voltak a polgári repülésre és a hadiiparra is: radarberendezéseket, robotpilótákat gyártottak, és a globális helymeghatározó rendszer, a GPS is az ő fejlesztésük volt.

Ezek után nem okozhat meglepetést, hogy a rakétakísérleteknél mind a oroszok, mind az amerikaiak használták a Black Star által kifejlesztett szinkronizáló berendezéseket, ezek révén lehetett összehangolni a sok hajtómű teljesítményét.

1962-ben Ralph Bernstein vezetésével új delegáció utazott Moszkvába, és egy ambiciózus tervet terjesztettek elő. Ha megkapják a Kuril-szigetek egyikének használati jogát, nagy mértékben hajlandók hozzájárulni a szovjet

állami bevételekhez. Hruscsov hosszas töprengés után rábólintott a tervre, csak azt kötötte ki, hogy a sziget államjogilag a Szovjetunió része maradjon. Bernstein ebbe belement. Az ő kikötése viszont az volt, hogy a szovjet állam nem szólhat bele a belső ügyekbe. Minden költségvetési évben megkapják az előre kialakított összeget, a bérleti díjat. Ez a szovjet állami bevételeknek nagyjából negyede volt, mindenképpen jelentős hozzájárulás a szocializmus (szovjetül: kommunizmus) építéséhez.

Hruscsovot nemsokára leváltották, de az új szovjet vezetés számára is előnyösek voltak ezek a garantált pénzügyi bevételek, amiket közben betervezték a népgazdasági terveikbe.

Miből tudta a Black Star kifizetni az óriási bérleti díjat? Elsősorban abból, hogy rugalmasan követte a világkereskedelmi tendenciákat és a műszaki fejlődés következő lépcsőit. Olyan területekbe investált, amelyekre néhány évvel később óriási igény mutatkozott. Ilyenformán mindig előtte járt a vetélytársainak. Bár igazi vetélytársai nem is voltak, hiszen aki valamit produkált, azt a Black Star azonnal segítette, beszállt a kutatás-fejlesztés és a gyártás minden fázisába. Konkurencia helyett inkább együttműködést, közös fejlődést ajánlott, és ennek senki sem tudott ellenállni.

A Black Star nélkül nem lett volna ürrepülés, Internet, ipari robotok, komputerizált diag-

nosztika, nem lett volna virtuális demokrácia a világ nagy részén.

A Black Star dolgozói és azok családtagjai különleges státuszt élveztek. Bármely nemzet állampolgárai is voltak, megkapták a Black Star-előjogokat. Szabadon utazhattak a világ csaknem összes országába, mindenütt konzuli hivatalok nyíltak, és a jogaikat egy külön szervezet védte.

A kétezres évek fordulóján eljött az ideje, hogy a már eddig is gyakorlatilag fennálló állami szerkezetet megtöltsék valódi tartalommal és jogosítványokkal. Az eddig működő vállalati szupertanács állami jellegű funkcióit átvette a Black Star Közösségek Érdekegyeztető Testülete, ez vált kormányvá. Voltak kutatási-fejlesztési, termelési, kereskedelmi, oktatási, egészségügyi, rendfenntartó és külpolitikai bizottságai, ezek mintegy minisztériumokként működtek. A létesítményeiket egy védelmi bizottság óvta, de a közösségnek saját katonasága nem volt, hanem szerződéseket kötött azoknak az államoknak a honvédelmi szerveivel, amelyek területén az egyes vállalatok és intézetek működtek. A demokratikus viszonyokra a szakértői bizottságok ügyeltek. Ezek nem alkottak egy formális parlamentet, de minden fontos ügyben automatikusan közvélemény-kutatást szerveztek, és gondoskodtak arról, hogy a közösség minden tagja megértse a

problémát, és jól informáltan nyilvánítson véleményt az adott kérdésben.

A tulajdonviszonyok is változtak. A Bernstein-család érdemeit elismerték, de a vállalati vagyon közösségi vagyonná vált, amely fölött már a fent említett igazgatási szervezetek, szervezeti egységek gyakoroltak ellenőrzést.

A Black Star Közösség létszáma együtt nőtt a feladataik gyarapodásával és a komplexum eltartó képességének növekedésével. A XIX. század végén 12 ezer fő tartozott a Black Starhoz (beleértve a családtagokat is), az 1930-as évek végére 370 ezer, a hetvenes években 2 millió tagjuk volt, az ezredforduló táján pedig 7,5 millió. De utána ez a létszám rohamosan nőtt, ugyanis a Black Star mind jobban beépült a Kínai Népköztársaságba is. A kínai vezetők először ragaszkodtak ahhoz, hogy a Black Starral együttműködő, nekik bedolgozó munkások csak kínai állampolgárságúak lehessenek, de később ezt a törekvésüket feladták. Most, amikor ezt az áttekintést írom, a Black Star összdolgozói létszáma (azok, akik közvetlenül a vállalat-állam tevékenységét szolgálják és egzisztenciálisan tőle függenek) eléri a 29 milliót, az állampolgárságot kapott személyek 53 százaléka kínai, 12 százaléka európai, 10 százaléka arab, és csak a többi afroamerikai, illetve valamelyik afrikai állam polgára.

A Black Star Közösséget 2015-ben hivatalosan is felvették az ENSZ tagállamai közé.

Mivel ez a tagállam nem rendelkezik saját földterülettel, fővárosa is csak jelképesen van, a kibertérben. Ott tartják a megbeszéléseket, a különféle szakbizottságoktól a kormányülésekig, és a választásokat, közvélemény-kutatásokat is ott bonyolítják le. A közösség terület-használati szerződéseit (a Kuril-szigeteket, az alaszakai kutató bázist, a kaliforniai szilícium-völgyet, a luxemburgi logisztikai központot és a hongkongi alközpontot illetőleg) újra és újra frissítik.

Az utóbbi másfél évtizedben mind több szó esik a kölcsönös fejlesztési projektekről. Ez a forma azt jelenti, hogy a Black Star helyi munkaerővel és saját tőkével létrehoz egy közös vállalatot, megindítja a termelést, a bevételből arányosan részesülnek, de a Black Star részesedése az évek folyamán egyre csökken, és a vállalat tulajdonjoga egy 10-15 éves periódus végén teljesen a befogadó államé lesz. Ez két célt szolgál: a forrásokkal nem rendelkező, főként fejlődő államok tőkéhez és foglalkoztatáshoz jutnak, másrészt a Black Star még nagyobb részt vállal a világtermelésből és a haszonból. Számítások szerint 2015-ben a világ össztermelésének 7 százaléka volt visszavezethető a Black Star működésére.

Az állami jogkörök gyakorlása magával hozta a nemzetközi ügyekbe való beleszólást is. Az ENSZ-ben számos határozati javaslatot dolgoztak ki a Black Star diplomatái, így nekik

köszönhető az izraeli-arab-iráni békeszerződés tető alá hozása (erre 2027-ben került sor), valamint az orosz-amerikai-kínai nukleáris főparancsnokság felállítása (2033-ban), amivel megakadályozták, hogy ezen államok bármikor is egymás ellen fordíthassák nukleáris fegyvereiket.

A nemzetközi terrorizmus maradt a legnehezebben megoldható probléma, ehhez egy az egész világra kiterjedő elektronikus ellenőrző rendszert kell kidolgozni, amely még nem fejlődött be. A rendszer lényege, hogy regisztrál mindenütt minden mozgást és változást, az adatokat mesterséges intelligenciát alkalmazó rendszerek elemzik, és időben értesítik az érintett biztonsági szerveket. A rendszert eddig a Közel-Keleten, valamint a fekete többségű amerikai városokban tesztelték, és a segítségével nagyban csökkenteni lehetett a bűnözést, a tettesek felkutatása pedig a 100 százalékhoz közelít.

A nemzetközi konfliktusok mediálásában, a véletlen háborús konfliktusok megakadályozásában, a nemzetközi gazdasági és kutatási együttműködésben kimagasló szerepe volt a Samuel Bernstein által megalapított Black Starnak. Nem véletlen, hogy a szervezet (illetve ma már virtuális állam) többször is megkapta a Nobel-békedíjat, Bernsteinről pedig elnevezték a Black Star Közösség virtuális fővárosát.

Az olvasó bármilyen felmerülő kérdésben forduljon a Bernstein Nemzetközi Tudásközpont tájékoztatási szolgálatához.

(Kelt 2035. március 4-én, Bernstein Cityben)

Az én Horthy Miklósom

Eltöprengtem azon, hogy a magyar történelem eme ellentmondásos alakja, a Horthy-korszak névadója hogyan kormányozhatott volna úgy, hogy nem ragad bele az előítéleteibe. Ilyen Horthy természetesen nincs, nem is volt. De lehetett volna.

Mennyire másképp alakult volna a kelet-európai térség, sőt, a világ sorsa is! Kezdjük azzal, hogy a mi Horthynk is a román hadsereg segítségével kerül hatalomra, leveri a vörösöket, de a Budapesten és vidéken tevékenykedő kommunistákat nem végezteti ki, csak internálótáborokba zárja. Végül is nem voltak olyan sokan, és nem voltak feltétlen hívei a tanács-hatalomnak. Nagy részük két évvel azelőtt nem is hallott a kommunista pártról, még az Oroszországban győztes bolsevikokról sem. A Tanácsköztársaság progresszív intézkedéseit (például a kultúrában, oktatásügyben, népjólétben) nyugodtan meg lehetett volna tartani. A mi Horthynk meg is tartja. Ő még Károlyi Mihály híveit is bevonja a rendszerébe, amelynek célja Magyarország felvirágoztatása. Horthy tehát meghirdeti a jelszót: „aki nincs ellenünk, az velünk van”. A jobboldali szélsőségesek, az irredenták természetesen azonnal nekitámadtak, de ellenük is erélyesen lépett fel. Ugyanúgy börtönbe zárta őket, mint a

kommunista vezetőket. Ezáltal ő valósította meg először a kétfrontos harcot.

Az új Magyarország szimbolikus eseménye volt a királyság megszüntetése és a köztársasági államforma kinyilvánítása. Horthy megelégedett azzal, hogy az új alkotmányba beleíratta a Habsburgok érdemeit méltató szakaszokat. Ennek jogosságát az ország közvéleménye is nagyrészt elfogadta, bár ezért a negyvennyolcasok nehezteltek.

Trianon nagy erőpróba volt. De az én Horthym belátta, hogy a győztes európai nagyhatalmak ellen nem érdemes harcolni. Ezért más utat választott. Még a konferencia előtt végiglátogatta az alakulóban lévő új államok fővárosait, és tárgyalt a vezetőikkel. Megállapodott velük, hogy az elkerülhetetlen határrendezéstől függetlenül megtartják a meglévő gazdasági kapcsolataikat, és újabbakat építenek ki. Ha az érintett országok összefognak, akkor az eddigi Ausztria-Magyarországnál is nagyobb államszövetség jöhet létre, az eredetinel hatalmasabb erőforrásokkal, de önkéntes módon. Nem szabad semmilyen értéknek kárba vesznie!

Megállapodtak abban is, hogy az új államhoz került nemzetiségek az egymás közötti kommunikáció céljára megtarthatják saját anyanyelvüket, egyelőre az iskolában is használhatják az eredeti tankönyveiket, és ugyanazok a tanárok taníthatják őket, az új állam-

nyelvre pedig csak ésszerű ütemezésben állnak át. Helyi ügyekben továbbra is a saját nyelvüket használhatják, de tolmácsok segítségével az állammal már a hivatalos nyelven kommunikálnak. Az átállást fokozatosan, mintegy 5-10 év alatt valósítják meg. A saját nyelvük ápolására könyveket adhatnak ki, és használhatják az anyaország könyv- és sajtótermését is, feltéve, hogy azokban nem uszítanak az új állam és annak kultúrája ellen.

Amikor elfogadták az új határokat, Horthy a többi államfővel együtt megjelent a ceremónián, és ott is hangoztatta, hogy a térség országai egymásra vannak utalva, és hogy Magyarország mindent meg fog tenni a közös siker érdekében. Ezt Magyarországon belül sokan ellenségesen fogadták, de Horthy türelmesen elmagyarázta, hogy a hazánk számára nem létezik más út. Azokat a képviselőket, akik irredenta hisztériát próbáltak szítani, rendkívüli hatalmával élve kizáratta a parlamentből, és néhányukat börtönbe zárta. Ekkor szigorodott a sajtótörvény is: az állammal, a polgári demokratikus berendezkedéssel szemben minden propaganda tilos volt, az elkövetőik börtönbe kerültek, és örök időkre elveszthették az újságalapítás és pártalapítás jogát. Horthy vállalta a diktatórikus intézkedések vádját, és azzal mentette, hogy különben egy másik Kommun törhetne ki. Ezek a parlamenti csatározások azzal zárultak, hogy Horthyt egész életére a Magyar Köztársaság államfőjévé választották.

A kelet-európai szövetség kezdett megerősödni. A magyarok különösen sokat tettek a közös siker érdekében. Kiépültek az adriai termékeket Ausztriába, Németországba vezető kereskedelmi útvonalak, vasúti hálózatokat fektettek le, korszerűsítették a közúti áruszállítást is, az egyes országok termékeit vámmentesen lehetett bevinni, közös tudományos és oktatási megállapodásokat írtak alá. Sokan derültek a Borsszem Jankó karikatúráján, amelyik Horthy Miklóst ábrázolta, ahogy fehér lovon belovagol a Kárpátok közé, a képaláírás szerint „Magyarország is csatlakozik a Kis-Antanthoz”. Igen, bizonyos értelemben ez történt, és ezáltal a hajdani magyarellenessé szövettség elveszítette magyarellenességét, és a közös boldogulás előmozdítása lett a cél.

Óriási mértékben fellendült a magyar gazdaság, a zsidó gyárosok és üzletemberek megmutatták, mennyit érnek. Virágzott a tudomány és a kultúra is. Csak az újságírók panaszkodtak: a nemzeti egység kultusza miatt igen sok cikket kicenzúráztak, és néhány lapot be is szüntettek. A kommunista párt hivatalosan be volt tiltva, de Horthy rendszeresen hívta uzsonnára néhány vezetőjüket, hogy megismerje az álláspontjukat. A Magyar Szociáldemokrata Párt minden lehetőséget megkapott a munkásság jogainak védelmére. (Horthy csak arra ügyelt, hogy ne szerez-hessenek túlságosan nagy politikai befolyást.)

És eljött 1933, amikor Németországban Hitler került hatalomra. Ez az esemény azonnal megszólaltatta a vészcsengőket az államszövetség tagjaiban. Senki sem akart egy militáns, a békeegyezmények, a zsidók és a demokrácia ellen harcoló Németországot. És hatását a bőrükön is érezték: sorra alakultak a németbarát, olykor kimondottan náci irányultságú Bundok Csehszlovákiában, Ausztriában, Magyarországon és Jugoszlávia horvátországi részén. Horthy ezúttal is a szomszéd államok vezetőivel konzultált, és elhatározták, hogy az ellenállást közösen szervezik meg. Ehhez szigorítani kellett a belügyi szabályozáson. Ezentúl már nem csak a kommunista, hanem a náci befolyás ellen is kíméletlen harcot kellett folytatniuk.

1936-ban a helyi nácik aknamunkája és a harsogó nagynémet propaganda hatására Ausztria megingott, és egy manipulált népszavazás révén Hitler karjaiba hullott. A kelet-európai államok állandó egyeztető bizottságot hoztak létre, és a titkosszolgálati értesüléseiket is megosztották egymással. Mivel a saját hadseregeik még együttesen sem tudtak volna szembeszállni a felfegyverkező Németországgal, a két még megmaradt európai nagyhatalomhoz, Franciaországhoz és Nagy-Britanniához fordultak diplomáciai támogatásért. Az is felvetődött, hogy Szovjet-Oroszországgal kötnek egy védelmi egyezményt. A tárgyalások sokáig elhúzódtak, és hosszú idő alatt is csupán

abban tudtak megállapodni, hogy német támadás esetén számíthatnak az orosz katonai támogatásra (elsősorban fegyverekre és hadianyagokra).

De közbejött 1937, amikor Hitlernek sikerült megegyeznie Csehszlovákia nyugati szövetségeseivel az ország feldarabolásáról. Horthy csak annyit tehetett, hogy a Magyarországnak ítelt és megszállt területen meghagyja a csehszlovák közigazgatást, alárendelve azt a magyarországinak. Ezt az alárendelést a Horthy által kinevezett alpolgármesterek biztosították, de szigorú utasítást kaptak, hogy csak a lehető legkisebb mértékben zavarják az addigi ügymenetet.

1939-ben Hitler szemet vetett Lengyelországra, és a lengyelek elkövették azt a hibát, hogy teljesen elzárkóztak a felajánlott szovjet katonai segítség elől. Amikor a németek lerohanták az ország nyugati felét, egy korábban aláírt egyezmény titkos záradékának megfelelően a Szovjetunió is megszállta Kelet-Lengyelországot. Horthy segítette a lengyel menekültek (főleg katonák és zsidók) ide települését, és felajánlotta Sztálinnak a lengyel hadifoglyok átvételét. Sztálin nem fogadta el Horthy ajánlatát, és ez vezetett Katynban 14 ezer lengyel tiszt barbár kivégzéséhez. Sztálin Horthy azon javaslatát sem fogadta el, hogy az elfoglalt területeken hagyja békén a helyi igazgatást. Ő

már akkor is a háború utáni kommunista terjeszkedésre gondolt.

1940-ben Hitler nyugatnak fordult, és rövid idő alatt legyőzte Franciaországot. Talán ez a viszonylag könnyű siker bolondította meg, amikor egy évvel később a szövetségesére, a Szovjetunióra is rátámadt. Napirendre került a Balkán meghódítása. Horthy közvetítésének hála Magyarország és Jugoszlávia területén át, Görögország és Németország között egy korridort hoztak létre, és csak ezen belül folyt a németek felvonulása, szerencsére minden incidens nélkül.

Hitler megpróbálta kihasználni a románok és magyarok egymástól való idegenkedését. Amikor Romániában egy fasiszta mentalitású katonatiszt, Antonescu került hatalomra, Hitler felajánlotta Horthynak, hogy neki adja Észak-Erdélyt, ha szorosabb szövetséget épít ki Németországgal. Horthy azonnal Bukarestbe utazott, és megtudakolta Antonescutól, hogy mit szólna ahhoz, ha Romániában is a Csehszlovákia feldarabolásakor használt névleges megszállást alkalmazná. Antonescu azzal válaszolt, hogy Csehszlovákia akkor megszűnt létezni, de ez nem igaz Romániára, ezért a két helyzet alapvetően különbözik. Horthy haza utazott, és a magyar országgyűlésben bejelentette, hogy lemond a felkínált lehetőségről. Heves vita tört ki (néhány képviselő birtokai Trianon után a román övezetbe kerültek).

Többeket ki kellett zárni a parlamentből az ország területi épségét veszélyeztető álláspontjuk miatt.

Horthy meglehetősen gyakran váltogatta a miniszterelnökeit, attól függően, hogy a céljait kivel tudta jobban megvalósítani. Néhányuk neve: Teleki Pál, Bethlen István, Bárdossy László, Kállay Miklós. A parlamentben a konzervatív pártok voltak túlsúlyban, de jelentős volt a kisgazdák és a szociáldemokraták részaránya is. A harmincas évek végén a jobboldal mind jobban radikalizálódott, részben német mintára, de prominens képviselői gyakran ültek börtönben a kijelentéseikért és akcióikért. A Magyar Kommunista Párt illegalitásban működött, nem volt különösebben tevékeny, de Horthy fontosnak tartotta, hogy az egyes döntései előtt továbbra is konzultáljon velük, immár közvetítőkön keresztül.

A térség helyzete 1941 nyarán vált drámai-
vá, amikor Hitler meggondolatlanul nekitámadt addigi szövetségesének, a sokkal nagyobb erőforrással rendelkező és területileg is kimerítetlenebb Szovjetuniónak. Az új háborút mindegyik közép-európai ország nagy értetlenséggel fogadta, sokan el is ítélték. Horthy Debrecenben összehívta a kelet-európai szövetség vezetőit. Ott elhatározták, hogy semmilyen körülmények között sem csatlakoznak a németek kockázatos keleti vállalkozásához. Másrészt a Szovjetunió katonai támogatása

sem kerülhetett szóba, részben a politikai nézetkülönbségek miatt, részben pedig azon megfontolásból, hogy együttesen sem tudnák megsegíteni. És amikor később a németek erőltették, hogy legalább anyagilag, mezőgazdasági és ipari termelésükkel, illetve a kőolaj-szállítá-sokkal járuljanak hozzá a Német Birodalom győzelméhez, akkor abba belementek.

Hitler a zsidókérdés tekintetében is nagy nyomás alá helyezte a kis országokat, és mindenekelőtt Magyarországot. Horthy ezúttal is a sarkára állt, és kifejtette, hogy a térség fejlesztéséhez nagy szükség van a zsidó szakemberekre, gyárosokra, bankárokra, tudományos kutatókra. Ha Hitler meg akar szabadulni az alsóbbrendűnek tekintett zsidó polgáraitól, küldje csak őket nyugodtan Magyarországra, ott még a német gazdasági szükségletek kielégítésében is nagy hasznukra lehetnek. (Hitler a találkozón erre hisztérikusan reagált, de később tényleg megengedte néhány ezer német zsidónak, hogy Magyarországra távozzon.)

Hitler katonailag is be akarta vonni Magyarországot a szovjetek elleni háborúba. Amikor már megkezdődött a németek visszavonulása (ez a kelet-európai országok hadseregeinek segítségével nélkül nem 1943 januárjában következett be, hanem már 1942 decemberében), Hitler magához rendelte Horthyt. A magyar államelnök azonban lemondta a látogatást, és maga helyett a mezőgazdasági miniszterét

küldte ki, akivel Hitler nem volt hajlandó tárgyalni. Közben azonban már megkezdtek a Magyarország megszállását célzó haditervek elkészítését. De Horthy ezt megsejtve a honvédség legjobb alakulatait Budapest és néhány más nagyváros védelmére vonta össze. A német akciót Hitler az utolsó pillanatban lefújta, mondván, hogy disznók ellen nem fogja bevetni a Wehrmachtot.

1944-ben a Vörös Hadsereg már elfoglalta egész Lengyelországot és Csehszlovákiát. Sztálin meghagyta Horthyt államfőnek, annál is inkább, mert nagy részt neki tulajdonította, hogy Magyarország, Románia és Jugoszlávia nem harcolt a németek oldalán. A kelet-európai országoktól azonban elvárta, hogy segítsék a háború utáni új világrend megerősítésében. Prágában Horthy Beneš elnökkel találkozott. Megállapodtak, hogy megszüntetik a magyar megszállást. Beneš köszönetet mondott azért az emberséges módért, ahogy a magyarok megkímélték a lakosságot, és hogy tulajdonképpen Csehszlovákiának a magyarok által megszállt része vészelte át a háborút a legjobban.

A kelet-európai országok Debrecenben rövidesen újabb találkozót tartottak, amelyen a legfontosabb témakör a Szovjetunió által követelt ütközőzóna kialakítása volt. Megállapodtak abban is, hogy megengedik a szovjeteknek, hogy az országaik területén katonai támasz-

pontokat tartsanak fenn, amennyiben nem avatkoznak a belpolitikába. Molotov szovjet külügyminiszter két nappal később csatlakozott a tárgyalókhoz (Magyarországot Kállay Miklós, volt miniszterelnök képviselte). Molotov egyetértett a belpolitikába való be nem avatkozással, de ragaszkodott hozzá, hogy a parlamenti helyek 20 százalékát tartsák fenn a kommunistáknak. Ebbe csak hosszú belpolitikai küzdelmek után, hónapokkal később mentek bele. Nagy vihart kavart még a lengyel kérdés, ugyanis az 1939-ben megszállt és 1944-ben újra meghódított területekről a szovjetek nem mondtak le, ehelyett a lengyeleket a megszállt Németország keleti területeivel kárpótolták.

A kelet-európai szövetség a szovjet befolyás idején is virágzott, és a kelet-nyugati gazdasági együttműködés fő előmozdítójává vált. Már a létrehozása idején csatlakoztak az Európai Közös Piachoz, majd az Európai Unióhoz is. (Akkor már a szovjet támaszpontok is megszűntek. A kommunistáknak juttatott parlamenti 20% az egyes kommunista pártok felmorzsolódásával magától sorvadt el.) A tudományos és közgazdasági tevékenység az egész térséget, és ezen belül Magyarországot is a fejlődés élvonalába emelte. Különösen kiemelkedő volt Soros György tevékenysége, aki előbb pénzügyminiszterként, majd piaci tanácsadóként és egyéni tőzsdeszakemberként nagy tekintélyt vívott ki, maga is meggazdagodott, és

nagyban hozzájárult az egész térség felemelkedéséhez. Külön meg kell jegyezni az alapítványait, és ezen belül is a Közép-Európai Egyetemet, amely évtizedek óta kiváló szakemberekkel és tudósokkal, politikusokkal gazdagítja az országot és a világot. Soros Györgynek és munkatársainak, például Fekete Jánosnak és Bokros Lajosnak köszönhetően ma Magyarország a közép-európai régió vezető hatalma, amely magával húzza Romániát és a délszláv köztársaságokat is.

Horthy Miklós élete végéig, 1957-ig megmaradt államelnöknek (bár az egészségének romlásával a szerepe egyre inkább ceremóniálissá vált). Az államfői tisztségben egy rövid ideig a fia, Horthy István, majd Nagy Imre, Pozsgay Imre és Göncz Árpád követte. A nevezetesebb miniszterelnökök a háború után: Károlyi Mihály, Nagy Ferenc, Ortutay Gyula, Fock Jenő, Bokros Lajos és Orbán Viktor. Az utóbbi nevet érdemes megjegyezni. Soros-tanítványként került a politikába. A fiatal és tehetséges liberális politikustól mindenki sokat vár.

Hogy min múlnak a dolgok

Egy jelentéktelen külsejű, gyér bajuszú, sápadt fiatalember lépett be az ajtón, és néhány festményt ajánlott fel vételre. A galéria tulajdonosa egy pillanat alatt felmérte, hogy az akvarellek értéktelenek, azokat senkire sem tudná rászózni, és ki akarta dobni a dilettáns festőt.

Ekkor azonban odajött a pulthoz egy műgyűjtő, név szerint Solomon Gutgeber, aki addig az üzlet sarkában lapozgatott a bekeregetett képek között. Valami titokzatos erő hatására a következőket mondta:

– Hadd nézzem csak! Hát, hát... ilyen képeket momentán nem nagyon lehet eladni. Tudja, fiam, a közízlés még éretlen ezekre. De van egy olyan homályos érzésem, vagy inkább sugallatom, hogy tíz-húsz év múlva sokat fognak érni.

A festő arcán váltakozott az elkeseredés és a remény kifejezése. Izgalmában a kalapját gyűrögette.

– Tudja, mit? – folytatta a műgyűjtő. – Ezeket most mind megveszem a gyűjteményem számára. Mit kér értük?

A festő verejtékezni kezdett, és csuklott egyet izgalmában. Végül mondott egy árat, de félve ejtette ki a számot, mert félt, hogy elveszíti az idegen úr jóindulatát.

Gutgeber azonban szó nélkül elővette a bukszáját és leszámolta a bankjegyeket.

– Nézze, nekem van érzésem a műtárgyak piacához. Hogy mi mit ér, és főleg hogy mit fog érni később. Már a modernisták felfutását is megjósoltam. A mostani gazdagságomat nagyrészt annak köszönhetem.

A galéria tulajdonosának kétségei voltak, de nem mert beleszólni. Gutgeber jó kuncsaft volt, sokat vásárolt nála, nem lett volna ésszerű lebeszélni. Lehet, hogy ez a vétel csak tréfa, úri gesztus, vagy jótékonykodás: hadd legyen egyszer jó napja ennek a szegény flótásnak is.

Gutgeber azonban tovább ment. – Annyira biztos vagyok benne, hogy ezek a képek is sokat hoznak egyszer a konyhára, hogy én a maga egész évi termését előre lefoglalom.

A festő csak topogott, egyik lábáról a másikra állt. Mintha elsötétült volna előtte a világ.

– No, mondjon egy összeget! – biztatta a műgyűjtő.

Hosszú ideig tartott, míg a festő felmérte a helyzetet. Nem mert egy nagy számot mondani, mert félt, hogy akkor kútba esik az egész üzlet. A vászonra gondolt, a festékekre meg a szobája bérére, aztán hogy ennie is kell, és semmilyen rendes állása sincs. Végül mondott egy olyan árat, amiből legalább néhány hónapig élélhet, ha nagyon szűkösen is.

Gutgeber nagyot nevetett, és egyből megduplázta a számot.

– Biztos ebben? – kérdezte a festő, mert még mindig nem tudta, hogy nem egy idétlen tréfáról van-e szó, az ő rovására.

De Gutgeber elővette a csekkfüzetét, és gondolkodás nélkül beírta a mondott összeg felét.

– Ez az első félévi részlet.

A műkereskedő elfordult. Az üzlet nagysága és gyorsasága őt is meglepte.

Gutgeber megveregette a fiatalember vállát:

– Tudja, nekünk, zsidóknak időnként illik nagyvonalúnak lennünk.

És az volt a pillanat, amikor a történelem más irányt vett.

Isten hozott az Alvilágban

– Dobro pazsálovaty! Isten hozott az Alvilágban! – így fogadta Kamenyev és Zinovjev a titkos börtönbe belépő Pjatakovot, a volt anarchistát.

Pjatakov viszonzta az üdvözlést, és körülnézett.

– Hova kerültem? – kérdezte.

– Most mondtuk – nevetett a két bolsevik. – Az Alvilágba. És nagy szerencséd van, hogy nem végeztek ki. Mert az ítélet halál volt, ugye?

– Az – mondta Pjatakov. – És önök hogy kerültek ide?

– Nyugodtan tegeződhetünk – mondta Kamenyev. – Itt már mindegy. Mi már meghaltunk.

– Még az a szerencse, hogy élünk – tette hozzá Zinovjev.

– Pontosabban élő halottak vagyunk.

– Ez tehát egyfajta siralomház, és bármikor megölhetnek bennünket?

– Rosszabb. Mi már meghaltunk, és mégis élünk. Ez a halál utáni élet.

– És mindezt Zsakov elvtársnak köszönhetjük – fűzte hozzá Kamenyev. – Andrej Jegorovics ugyanis a politikai elítélteket megpróbálja kicsempészni ide, vagyis elcseni a kivégző

osztagok elől. Úgy tesz, mintha ő végezne ki bennünket, de csak bezár ebbe a barlangba.

– Bennünket életben hagy, de a világ előtt meghaltunk – mondta Zinovjev.

Pjatakov nehezen értette meg a dolgot, és nem múlt el az az érzése, hogy ez csak az igazi kivégzés előtti állapot. Bár Kamenyev és Zinovjev kivégzéséről már jó fél éve tényként értesült, ezért nem tudta teljesen elhinni, hogy a két bolsevik vezető életben van.

További kérdéseket tett fel. Lassan megértette, hogy mi történt. Zsakov egy állami kivégzőhely parancsnoka volt Szibériában. Rábeszélte a főnökeit, hogy a kivégzendőket neki adják át, és ő majd egy olyan helyen öli meg őket, ahol senki sem követi nyomon az eseményeket.

Ez a vezetőségnek is kényelmes megoldás volt, nem kellett jelen lenniük a legkegyetlenebb résznél, és lassan eufémizmuszá vált, hogy azt mondják, illetve azt írják az ügyiratra, hogy „átadva Zsakovnak”. Ami lefordítva azt jelentette, hogy „Szibériában kivégzendő”.

Ha tudták volna, hogy Zsakov nagy kockázatot vállalva megkíméli a halálra ítélték életét!

A kivégzőhelytől kissé távolabb volt egy elhagyott barlang. Zsakov azt alakította át börtönné néhány legközelebbi munkatársával. A halálra ítélték oda kerültek, és ott csendesen folytatták életüket. Vagyis nem az eddigi életüket, arra nem volt lehetőség, de legalább éltek,

és igyekeztek feldolgozni, mi történt velük és az országgal.

Hogy követni tudják az eseményeket, Zsakov az általa elolvasott újságokat továbbadta a foglyainak. Egy idő után pedig még rádiót is szerzett nekik. Az élelmezés gondját pedig úgy oldotta meg, hogy látszólag új öröket vett fel, de ezek az örök csak papíron léteztek. A fejadagjukat a foglyok fogyasztották el.

Tuhacsevszkij fél év múlva, 1937. jún. 15-én került hozzájuk. A foglyok már hallottak a peréről, és a halálos ítéletről is tudomásuk volt. Távolról is tisztelték katonai érdemeit, hadvezetői képességeit, és tisztaban voltak vele, hogy csakis ármánykodás révén keveredhetett gyanúba. Az ítélet meghozatala előtt olyan kegyetlenül vallatták, hogy az arcán és a hátán soha nem gyógyultak be a sebek.

A marsall izgatottan beszélt a spanyol polgárháború tapasztalatairól és haditechnikai újításairól.

– A következő háborúban a tankok játsszák a fő szerepet – mondta. – Mindent meg kell tenni, hogy a Vörös Hadsereget a legkorszerűbb páncélosokkal lássuk el, az ellenséges tankok ellen pedig kifejlesszünk egy hatékony páncéelhárító rendszert.

– Mi már nem fogjuk ellátni a Vörös Hadsereget – mondta keserűen Zinovjev. – De reméljük, hogy akik fenn vannak, illetve akik

megmaradtak a *csisztka* után, azoknak is lesz ennyi eszük.

Borisz Alekszandrovics Vasziljev, a neves sinológus és műfordító ugyanannak az évnek a novemberében csatlakozott hozzájuk. Magas műveltsége és jó kedélye hamarosan a társaság központjává tette. Olykor hosszú részleteket idézett fejből a Vízparti történetből és más klasszikus kínai művekből.

A következő év februárjában követte őt egy másik neves orientalista, a japán kémnek kiáltott Suckij, aki fordulatokban gazdag élete során az Ermitázsban is dolgozott, egyetemi tanár volt Leningrádban, majd legális élete végén az akadémia ázsiai múzeumának is igazgatója lett. Mint a taoizmus szakértője és oroszországi népszerűsítője, társait legelőször is meditálásban és a lelki békéjük megtalálásában segítette.

Még egy hónap sem telt el, és máris két új taggal bővült az alvilági közösség. Ekkor végezték ki a párton belül nagy tekintélynek örvendő Buharint, valamint Rikovot. Mindkettőjüket ugyanazon a napon, március 15-én. Legálábbis a papírok szerint.

Szomorúsággal vegyes örömmel fogadták őket. Nekik is nehéz volt megérteniük ezt a halál utáni furcsa állapotot.

Zsakov kísérletet tett a magyar kommunista vezető, Kun Béla megszerzésére is, de hozzá

már nem érkezett meg. Feltehetőleg a kínvallatás során halt meg.

Trockijt sem tudta megmenteni. Sztálin legnagyobb párton belüli ellenlábasát, a Nagy Októberi Forradalom katonai vezetőjét, később a Vörös Hadsereg megszervezőjét ugyanis még 1928-ban száműzték. Miután az emigrációban is folytatta politikai tevékenységét, 1940-ben, már a II. világháború alatt, Mexikóban egy Sztálin által megrendelt merénylet áldozata lett.

A foglyok nagy vitákat folytattak a párt stratégiájáról és taktikájáról, nagy terveket állítottak szembe egymással – miközben már semmi esélyük sem volt a történetek befolyásolására.

És egyre gyarapodott a tábor. Neves tudósok és mérnökök is közéjük kerültek. Így például a kémikus Mengyev, akit a társai Mengyelejevnek becéztek, a zseniális atomfizikus Burjov (őt Kurcsatov intézetéből rántották ki, és ha ő életben marad, talán a szovjeteknek sikerül először megalkotni az atombombát). Ide került a rakétatechnika egyik úttörője, Igor Koncsalov, valamint Kalasnyikovnak, az AK-47 géppisztoly későbbi megszerkesztőjének hasonló nevű rokona is. Ő is tehetséges mérnök volt, szerkentyűi a tábort szinte komfortossá tették.

A szovjet-német meg nem támadási paktum hírére Tuhacsevszkij valóságos búskomorságba esett. Addigra rájött, hogy a rá nézve terhelő

hamis dokumentumot a németek eszkábálták össze, feltehetően azzal a céllal, hogy eltávolíttassák a Vörös Hadsereg éléről a legtapasztaltabb kádereket. És Sztálin bevette a cselt, a hadsereg vezetésében már alig maradt rátermett főtiszt. Amikor Hitler megtámadta Lengyelországot, Tuhacsevszkij rémálma valósággá vált. Biztos volt benne, hogy a nem túl távoli jövőben Hitler megszegi az egyezményt, és a Szovjetunióra támad.

– Azonnal el kell rendelni az általános mozgósítást! – morogta magában. – A háború kitörése remek alkalom lenne, hogy gatyába rázzuk a hadsereget, és megtanítsuk az embereket a modern fegyverek használatára. És meg kell növelni a katonai kiadásokat, tankokat, páncéltörő ágyút, géppisztolyt gyártani. Persze a legnagyobb titokban.

Burjov nem sokáig bírta a bezártságot, 1939-ben szökést kísérelt meg, és az örök nem tehettek mást, mint hogy lelőjék. A titkos börtönről semmi nem szivároghatott ki.

Két természetes haláleset is történt. 1943-ban, hatvan éves korában elhunyt Kamenyev, majd egy évvel később Zinovjev is. Szervezetük az állandó föld alatti léttől elgyengült, Zsakov pedig nem volt felkészülve a bonyolultabb orvosi beavatkozásokra. De a többiek életben maradtak.

A világháború eseményeit nagy izgalommal, de egyben tehetetlen dühvel követték. Nem

tudták elhinni, hogy Hitler egészen Moszkváig eljutott. Tuhacsevszkij részletes elemzésekkel kísérte az eseményeket, és ha ott vannak a Vörös Hadsereg akkori vezetői, sokat tanulhattak volna tőle, és valószínűleg a háború jóval előbb véget ér. De a tudást a saját hibáikon keresztül kellett megszerezniük, és ez sok áldozatba került. Nagyon sok áldozatba.

A leningrádi blokád különösen fájdalmasan érintette Suckijt. Tisztában volt vele, hogy milyen értékek kerültek veszélybe az Ermitázsban. Csak remélni merte, hogy valakinek gondja volt a felbecsülhetetlen értékű remekművek biztonságba helyezésére.

Sztálingrádot úgy élték át, mintha ők is az első vonalban harcoltak volna. A győztes csata után egy kicsit megnyugodtak, de nagyon izgultak, hogy a németeket minél gyorsabban sikerüljön kivenni, és Hitlert legyőzni.

A berlini győzelemmel véget ért az európai háború, de nem ért véget a sztálini terror. A hirosimai és nagaszaki atomtámadás pedig sokként érte őket. Burjov már nem élt, hogy elmagyarázhassa nekik, mi is történhetett, ők pedig attól féltek, hogy Amerika ellenük fordíthatja a nukleáris fölényét. Aztán jött a koreai háború, a vietnami partizánharc a franciák ellen. Mindent megvitattak, és gyakran egymásnak is estek, de semmibe sem tudtak beleszólni.

Így folyt ez a titkos történet egészen 1953-ig. Amikor Sztálin meghalt, a kis tábor lakóit valóságos eufória kerítette hatalmába. Végre eljött a szabadulás órája! A felfüggesztett halálból visszakerülhetnek a valóságos életbe.

Velük örült Zsakov is. Úgy érezte, volt értelme a konspirációnak. Ezzel életeket mentett meg. És nem is akármilyeneket. A halálra ítélt emberek, politikusok, tudósok, katonatisztek valójában az ország legjobb koponyái voltak.

Amikor Hruscsov átvette a hatalmat, Sztálin közvetlen utódait, Malenkovot és Beriját azonnal kivégeztette. Azaz kiadta a parancsot, azt sem várva meg, hogy az ellenük indítandó per elkezdődjön. De egy Jablonszkij nevű belügyi tiszt, aki jól ismerte Zsakov üzelmeit, bizalmasan megkérdezte tőle:

– Hruscsov elvtárs! A szokásos módon?

Az új főtitkár meglepődött.

– Hogyhogy a szokásos módon?

Jablonszkij kínosan érezte magát. Némi hallgatás után muszáj volt magyarázkodni.

– Hát úgy, hogy a kivégzendőket Szibériába visszük.

– És ott végzik ki őket?

– Képletesen – mondta Jablonszkij, és már megbánta, hogy szóba hozta a dolgot.

– Nem képletesen kell kivégezni őket, hanem ténylegesen – csattant fel Hruscsov. – De

jöjjön, meséljen csak nekem erről a szibériai dologról!

Jablonszkij kénytelen volt feltárni a nagy titkot, amit Sztálin elől még sikerült elrejtteni.

Hruscsov elrendelte, hogy minden foglyot azonnal ki kell végezni.

– De Nyikita Szergejevics, ők túléltek a sztálini korszakot! Most végezzük ki őket?

– Most. Nem gondol arra, hogy milyen sérelmeket halmoztak fel ezek az emberek? Ha most visszaengednénk őket a társadalomba, minden a feje tetejére állna! És ha át akarnák venni a hatalmat? Most, hogy a pribékeket eltávolítottuk, nem vállalhatunk ekkora kockázatot. Nem, erről szó sem lehet.

Jablonszkij lesújtva távozott.

Hruscsov átadta a kivégzési listát egy másik belügyesnek, de Jablonszkij és Zsakov nevét is hozzáírta.

Az Alvilág egyik napról a másikra megszűnt létezni. Úgy szűnt meg, ahogy létrejött. Nyom nélkül, a legnagyobb titokban.

A Szovjetunió megerősödött, fellőtték az első szputnyikot, aztán következett Gagarin, és a többi űrsiker.

A szibériai börtön titka feledésbe merült. És így is maradt volna, ha egy bizonyos Gubenko nevű agronómus rá nem bukkan a kétszeres kivégzés adataira. Ezt a történetet annak a feljegyzésnek a nyomán írtam (itt-ott kiegészítve

a hiányokat és fantáziával pótolva a tényeket). Sajnos az eredeti dokumentum egy lakástűzben megsemmisült. De el kell hinnünk, hogy mindez megtörtént. Így. Valahogy.

Most 1964. október 15-e van. Tegnap bemondta a rádió, hogy Hruscsov egészségi állapotára hivatkozva lemondott, és szerepét a Brezsnyevből, Kosziginből és Podgornijból álló trojka vette át. Ennek nagyon örülök. A több vezető nagyobb demokratizmust jelent. Talán most javul a helyzet.

Hogy mentettem meg Hirosimát

A nevem Andrej Andrejevics Beljajev. De ezen a néven hiába keresnek a könyvekben. Beljajev 1939 januárjában megszűnt létezni.

1.

Ez úgy történt, hogy a Frunze Katonai Akadémián már évek óta engem tartottak a legjobb tanulónak. Kitüntetéssel végeztem, és nagy jövőt jósoltak nekem a katonai pályán. Talán ezzel hívtam fel magamra Sztálin elvtárs figyelmét is. Kihallgatásra berendelt a Kremlbe. De erről senkinek sem volt szabad tudnia.

Nagy megtiszteltetés volt ez, előtte való nap végig az egyenruhámat rendezgettem és a csizmámat tisztogattam, csinosítgattam, és azt fogalmazgattam magamban, hogy majd hogy szólítom meg.

Eljött a nagy nap. Egy elhárítós tiszt keregett fel. Vele kellett mennem. Két sarokkal arébb már vált bennünket egy gépkocsi. Olyan szép, hogy eddig még álmomban sem gondoltam rá, hogy egyszer beleülhetek. A tiszti akadémián legfeljebb teherautóval közlekedhettünk.

Megérkeztünk és egy nagyon kanyargós úton jutottunk el egy fényes, festményekkel borított hallba. Ott a tiszt azt mondta, hogy üljek le és várjak, Sztálin elvtárs nemsokára idejön.

Jó sokáig kellett várnom, de egyszer csak megláttam Sztálin elvtársat. Alacsony, zömök ember volt, egyáltalán nem hasonlított a plakátokra. De hát ő volt az, személyesen.

Leült velem szemben.

– Na, itt van a mi ifjú katonai zsenink – mondta.

Szabadkozni próbáltam, de belém fojtotta a szót.

– Csak ne szerénykedjen. A legjobb ajánlásokat adták önről. És sokan irigykedtek is, ami szintén egyfajta ajánlás – mondta, és hunyorított a szemével.

Aztán kifaggatott. Olyan dolgokat kérdezett, amiket nyilván tudott már, de a számból akarta hallani. Az elfogódottságtól dadogva válaszoltam a kérdéseire. Tudni akarta, hogy vannak-e testvéreim. Nincsenek. Él-e az apám. Nem él, a világháborúban esett el. Milyen kapcsolatomban van az anyámmal. Nagyon jó. Tud-e titkot tartani az anyám. Tud, ha nagyon muszáj.

A végén kiderült, hogy a katonai tervezésnél van rám szükség. Méghozzá a legnagyobb titokban. Annyira, hogy a csoport többi tagja sem tudhat erről.

– Nagy tisztesség ez, nagyon bizalmas munka – mondta. – Ha elvállalja, évekig nem tud majd senki önről. Vállalja?

Persze, hogy vállaltam. De elszorult a szívem, amikor arra gondoltam, hogy az anyám évekig nem fog tudni hallani rólam.

Sztálin elvtárs mintha csak kitalálta volna a gondolatomat, azt mondta, hogy bár anyám nem fog tudni írni nekem, de én írhatok neki. Ez is több, mint a semmi.

Akkor Sztálin elvtárs felállt.

– Most menjen haza. Majd kikísérik. Búcsúzzon el az édesanyjától, nyugtassa meg, hogy biztonságban lesz, de senkinek sem szabad beszélnie róla. A vlagyivosztoki katonai körzetbe kerül, és onnan ritkán jön posta, de semmi baja nem lesz. Holnap reggel kilenckor jelentkezzen a Kreml déli kapujánál, ezzel az igazolvánnyal.

Rápillantottam a papírlapra.

– De ez nem az én nevemre szól. Novikov van ráírva – mondtam.

– Ettől a perctől önt Novikovnak hívják. A Beljajevet felejtse el.

2.

Anyámat sikerült megnyugtatnom, és azt is megígértettem vele, hogy senkinek nem szól egy szót sem. Eszembe jutott, hogy talán a

névváltoztatásra is azért volt szükség, hogy Beljajevként már ne is tudjanak rólam.

A Kremlben bevezettek egy alagsori helyiségbe. Minden kényelemmel el volt látva. A vezetőm mondta, hogy pakoljak ki, mától kezdve itt fogok lakni.

– De nekem a vlagyivosztoki katonai körzetbe kell mennem – tiltakoztam.

– Ez a vlagyivosztoki katonai körzet – mondta.

Az első nap semmi sem történt. Kaptam reggelit, ebédet, vacsorát, még hozzá sokkal finomabbat, mint amit az akadémián ettünk.

Másnap kaptam egy bőröndnyi iratot, amin át kellett rágnom magam. Hát, nagyon izgalmas olvasmány volt, de csöppet sem szívderítő. Jelentések az ipar, a közlekedés, a hadsereg helyzetéről, mind szigorúan titkos és nagyon lehangoló.

Kiderült, hogy a gazdaság rossz állapotban van, a termelési adatok csak statisztikailag jók, de a minőség csapnivaló, és sokan a termelés lassításával válaszoltak a szigorú belbiztonsági intézkedésekre. Ha így marad, nem sok remény van arra, hogy a Szovjetunió fejlett ipari országgá váljon.

Engem elsősorban a hadsereg helyzete érdekelt. A jelentésekből kiderült, hogy a képzettség alacsony, a fegyverek régiiek, gyakran működésképtelenek. Vannak korszerű fegyverek

is, de kevés. Tulajdonképpen a tömeghadsereg megmaradt a világháborús szinten.

Mindent kijegyzeteltem és elemeztem. Épp befejeztem, amikor hoztak egy fejhallgatót. A honvédelmi bizottság ülését kellett végighallgatnom. Kívülről, titokban. Ők arról sem tudtak, hogy létezem.

Először a nemzetközi helyzetet elemezték. Csehszlovákia, Németország, Lengyelország, a brit-francia-szovjet tárgyalások kudarca.

– Hitler meg nem támadási szerződést ajánlott fel – mondta Sztálin. – Mi a véleményük erről?

A többségnek az volt a véleménye, hogy bármilyen furcsán is hangzik, el kell fogadni az ajánlatot, hiszen a szovjet állam nincs abban a helyzetben, hogy önállóan helyt tudjon állni egy német támadással szemben.

Nekem más volt a nézetem, gyorsan le is írtam. És jó, hogy leírtam, mert késő este hívatott Sztálin.

– Meghallgatta a bizottsági ülést? – kérdezte.

Bólintottam.

– És mit gondol a mi ifjú stratégiánk a német ajánlatról?

Izgatott lettem. Lehet, hogy tényleg szükségük van ezeknek a nagy embereknek az én véleményemre? Sztálin biztatólag mosolygott. Belevágtam.

– Amennyire én meg tudom ítélni, a németek semmiképp sem vállalnák, hogy mostában megtámadjanak bennünket. Egyezmény nélkül sem. Igaz, hogy valószínűleg kelet felé fognak terjeszkedni. Olvastam, hogy Hitler a szláv fajt alacsonyabb értékűnek tartja. Csehszlovákia egy részét már megszerezte. A következő áldozat Lengyelország lehet. De mi egyelőre aligha kerülünk sorra. Túl nagy falat lennénk.

– És a britek meg a franciák?

– Ha velünk nem akarnak együttműködni, semmi esélyük, hogy egyedül megfékezzék Hitlert.

– És akkor miért nem lenne jó a meg nem támadási egyezmény?

– Mert úgysem tartanák be. Nem egyezmény kell, hanem elrettentő erő. Erőltetett módon fejleszteni kell a Vörös Hadsereget.

– De mikorra érjük el a németek szintjét? – kérdezte Sztálin.

– Minél előbb el kell kezdeni – mondtam. – Olvastam a jelentéseket. Vannak jó fegyvereink, de nem elegendő számban. Fel kell fejleszteni a hadiipart. Tudom, hogy az emberek életén kellene javítani, de egyelőre a fegyverkezés, a katonai képességeink fokozása sürgősebb. Elsősorban is páncéltörő ágyúk kellenek, tankok, repülőgépek. Ha nem tudjuk megakadályozni, hogy megtámadjanak bennünket, akkor legalább le kell lassítanunk az ellenség

előrehaladását. Mint ahogy Kutuzov tette Napóleonnal.

Sztálinnak tetszett a lelkesedésem.

– Azonkívül – folytattam – nem tudom, hogyan reagálnának a nyugati kommunista pártok, ha Hitler mellé állnánk. Együtt kell vele működni, amíg ez ésszerű, de én mindezt titokban tenném.

– Valamilyen titkos megállapodásra gondol?

– Igen. Meg kell nyugtatni a németeket, hogy háború esetén semlegesek leszünk, de közben a legkomolyabban készülnünk kell a honvédelemre.

Sztálin bólintott, felállt és távozott. A szívem a torkomban dobogott.

Rövidesen aztán megtudtam, hogy elfogadták a javaslatomat. Megkezdődött a szovjet hadiipar nagymérvű átalakítása, korszerűsítése. Kijelölték a sorozatgyártásban részt vevő üzemeket és a típusokat. Azokat a fegyverfajtákat fejlesztik, amelyeket magam is említettem: tüzérségi ütegek, tankok, páncéltörő és légvédelmi ágyúk, repülőgépek. Ha volt is megállapodás a németekkel, azt nem jelentették be. Úgy éreztem, hogy valamivel én is hozzájárultam a haza védelméhez.

3.

Amikor a németek megtámadták Lengyelországot, Sztálin sürgősen beszélni akart velem.

– A németekkel annak idején megállapodtunk a lengyel területek felosztásában – mondta. – Most jött el az idő. Még várunk pár napot, de amint összeomlik a lengyel ellenállás, mi is megindulunk. Mi a véleménye, fiatalember?

– Persze, el kell foglalnunk azt a területet, amit nekünk ígérték. De ennek lesz egy nagy hátránya.

– Mi az?

– Megszűnik az ütköző zóna a németek és mi közöttünk. Ezért én továbbra is megtartanám a régi határt, ott építeném ki az igazi védelmi vonalat. Más szóval, ha meg is szállnám a lengyel területek bennünket illető részét, továbbra is megtartanám ütköző zónának. Csupán kisebb katonai egységeket állomásoztatnék ott. Viszont ameddig lehet, minél több ügynököt dobnék át a határ német oldalára. Mert biztos vagyok benne, hogy a lengyelek után előbb-utóbb bennünket is megtámadnak, és akkor ezek az ügynökök informálni tudnak bennünket.

– Ezzel nem értek egyet – mondta Sztálin. – Az a föld a miénk, kár lenne nem kihasználni.

– Természetesen. Én csak azt mondom, hogy az előretolt védővonal helyett jobb a mostani. Egy egész erőrendszer épült fel a cári időkben, azokat viszonylag olcsón és könnyen korszerűsíteni lehetne.

– Jó, ezt majd még megvitatjuk a bizottság tagjaival – mondta Sztálin.

– De van itt egy másik kérdés is – mondtam.
– A németek Lengyelország elleni támadása a legjobb ürügy lenne egy általános mozgósításra. Amire a védelmi képességünk fokozása, a rendcsinálás érdekében nagy szükségünk volna.

– Megőrült? Nem provokálhatjuk a németeket – mondta Sztálin haragosan.

– Szerintem nem ezen múlik – válaszoltam, az érveléstől kimelegedve. – A németeket könnyen meg lehet nyugtatni. Azzal, hogy a mozgósítás kizárólag belpolitikai célokat szolgál, és nem érinti a határ menti körzeteket. Meg fogják érteni. Attól pedig egyáltalán nem kell félnünk, hogy emiatt bennünket már most megtámadnak. Azt a háborút sokkal jobban elő kell majd készíteniük, nem lehet csak szimpla folytatása a lengyelországi hadjáratnak.

Sztálin töprengett egy ideig, majd felállt és távozott.

Nagyon izgatott voltam. Kétségek gyötörtek, hogy vajon helyes tanácsokat adtam-e.

Másnap hallottam a rádióban, hogy a szovjet kormány élesen elítéli a fasiszták Lengyelország elleni rablőháborúját, Moszkvától keletre elrendelte az általános mozgósítást, és bejelentette, hogy a testvéri lengyel nép védelme érdekében a Vörös Hadsereg lengyel területekre vonult be. Megnyugodtam. De azért egy kicsit aggódva vártam a fejleményeket.

4.

A németek megelégedtek a lengyelek fölött aratott győzelmükkel. A Lengyelországban tevékenykedő ügynökeink sem tapasztaltak semmilyen gyanús mozgolódást a szovjet-német határon.

Közben azonban mi megtámadtuk Finnországot. Ezt nagyon rossz döntésnek tartottam. Nem kérték ki a véleményemet. És láttam, hogy a Vörös Hadsereg siralmas teljesítményt nyújtott. A hadműveletek elhúzódtak, és csak nagy nehezen sikerült a győzelmet kicsikarni. Most ütött vissza, hogy a Tuhacsevszkij-káderék eltávolítása miatt sok volt a tapasztalatlan katonai vezető.

Aztán Németország nyugatnak fordult, és néhány hónapon belül lerohanta Belgiumot, Hollandiát, sőt, Franciaországot is térdre kényszerítette. Ez elkeseredéssel töltött el. Amikor alkalmam volt Sztálinnal beszélni, figyelmeztettem, hogy most mi következünk. Sztálin csak somolygott a bajsza alatt. És neki lett igaza. Hitler délen folytatta, elkezdte a Balkán meghódítását. Ez azonban szintén aggodalommal töltött el, hiszen most már a déli határainkat is fenyegették.

Sztálin derűlátó volt, a figyelmeztetéseim jó időre leperegtek róla. De közben folytatódott a Vörös Hadsereg felfegyverzése. 1941-re kétszer annyi hadosztályunk lett, mint 1939-ben volt,

az ágyúk, páncélelhárító és légelhárító fegyverek aránya is lényegesen megnőtt. Sztálin megfogadta a tanácsomat a cári erődrendszer korszerűsítésével kapcsolatban. Nagy űrméretű és könnyen mozgatható páncéltörő fegyverek kerültek az erődökbe.

1941 májusában több forrásból jelezték, hogy a németek átcsoportosítják erőiket, és nem zárható ki egy Szovjetunió elleni támadás. (Ezek közül a legpontosabb Sorge tokiói értesülése volt, a támadás pontos dátumával. De erről csak később értesültem, Sztálin pedig nem vette figyelembe.)

Egyébként nem álltunk rosszul, a légierő tekintetében jelentős számbeli fölényünk volt, a repülőgépeinket sikerült az országhatártól biztonságos távolságba telepíteni, a régi határ mentén kiépített védelmi vonalat pedig sok ezer páncéltörő üteggel erősítettük meg.

Június elején a németek fokozták a felderítő repüléseket. Azt tanácsoltam Sztálinnak, hogy igyekezzünk minden határsértő gépet lelőni, és hivatalosan is tiltakozzunk a „baráti” német kormánynál, hivatkozva a eddigi együttműködésre. Ebben semmi provokatív nincs. Sztálin kelletlenül, de hozzájárult. Nem lett volna jó, ha a németeknek pontos adatokkal rendelkeznének az erőink elhelyezéséről. Ha nem akadályozzuk a német légi felderítést, akkor kénytelenek lettünk volna maketteket alkalmazni, fából készült tankokat és nem repülő

repülőgépeket oda helyezni a valódi stratégiánk álcázása céljából. De mint később kiderült, a németek nem vették észre a kiürítést, és a háború kitörésekor teljes erejükkel csaptak le a semmire.

Június 19-ére minden készen állt. A szovjet-német határ mentén már csak 10-20 ezer katonánk állomásozott, aknákat raktunk le, és a nyugati hadsereg 90 százalékát a védelmi vonalra vontuk vissza. Nagy izgalommal vártuk a híreket. Mint hallottam, a honvédelmi bizottság ülésén felvetődött, hogy Hitler majd határprovokációkkal kezdi az esetleges háborút. De amikor alkalmam volt beszélni Sztálinnal, azzal érveltem, hogy a németek eddig is a villámháború hívei voltak. És mikor jön legjobban a villámháború, ha nem egy erős ellenféllel szemben? Ezért hát biztosra vettem, hogy Hitler bennünket is váratlanul és nagy erővel fog megtámadni.

Június 22-én aztán elkezdődött a német támadás. A határ menti postahivatalok egy előre megbeszélte üzenetet küldtek a központnak, így követni lehetett, hogy melyik településnél mikor tűntek fel a támadók. Gyorsan sikerült elfoglalniuk a kiürített területeket, de két teljes napba került, mire elérték az igazi védelmi vonalunkig. Hitler már az első nap estéjén világgá kürtölte a rádióban, hogy elkezdődött a bolsevizmus elleni szent háború, és hogy a

német csapatok gyorsan törnek előre, letörve minden ellenállást.

Nagyon örültem, hogy a pszichológiai hadviselésre vonatkozó ötletemet is megfogadták. A két határ közötti területekre német szövegű táblákat helyeztünk ki: „A Szovjetunióban vagy. Nem hívtunk. Hogy jutsz majd haza?” Nem tudom, mennyien látták ezeket a feliratokat, de néhány zsákmányolt fényképen feltűnt, ezek megőrizték a látványt. És biztosan okozott egy kis kellemetlen érzést. A katona érzései, kétségei pedig nagyon is befolyásolják a harckészségét.

Sztálin rádióbeszédben jelentette be a háborút, és a következményekért minden felelősséget a németekre hárított. Felhívta a tiszteket és a katonákat, hogy hazafiságtól átitatva álljanak ellent, a hadköteleseket pedig felszólította, hogy haladéktalanul jelentkezzenek a kijelölt körzetekben. (Most vettük csak igazán hasznát az 1939-es mozgósításnak. Néhány napon belül csaknem 20 millió férfinak és nőnek kellett bevonulnia, felvenni az egyenruhát, a fegyvert, és már tudták a pontos helyüket a hadseregben.)

A németek a harmadik napon ütköztek a szovjet védelem acélfalába, és sehol sem tudtak áthatolni rajta. Újra és újra próbálkoztak, de mindannyiszor kudarcot vallottak. Több alkalommal páncélosokkal próbáltak áttörni, de csak a kilótt, lángoló tankok füstje jelezte

elszántságukat. A háború első hetében 462 tankot veszítettek. Nagyon hasznosnak bizonyult a páncéltörő ágyúk kihelyezése.

A német harci repülőgépekkel is felvettük a harcot. Bár a mi gépeinket nagyobb arányban lőtték le, lassan a német légierő is veszített az ütőképességéből. A mi gépeink már az első napoktól kezdve intenzíven lőtték és bombázták a német állásokat, arra sem hagytak nekik időt, hogy beássák magukat. Amikor felhős volt az ég, a mi gépeink kis magasságban folytatták a támadásokat, míg a német repülők ilyenkor föl sem szálltak. És a második hét végére a pilótáinknak gyakorlatilag sikerült kiharcolniuk a légi fölényt. Attól kezdve folyamatos volt a bombázás. A pilóták friss adatokkal szolgáltak az ellenség elhelyezkedéséről, így a tüzérség is folyamatosan tudta rombolni a német állásokat.

Állóháború alakult ki. A Vörös Hadsereg kiválóan tartotta magát, de a hadtáp és a felfegyverzés még mindig lassan haladt. A front mögötti, német kézen lévő 20-30 kilométeres sávot viszont – szintén az én javaslatomra – „halálzónának” tekintettünk, ott minden német hadmozdulatot észleltünk, minden egységet és járműcsoportosítást szétlőttünk és szétbombáztunk.

Ez a furcsa hadviselés eltartott október végéig. Addigra sikerült összegyűjteni egy offenzívához elég erőt. A támadó hadműveletek

október 28-án kezdődtek el, három ponton egyszerre. A német front gyorsan összeomlott. Az utánpótlásukat teljesen elvágtuk, fogytán volt a lőszer, az élelem, nem jutott el hozzájuk az erősítés, de még a meleg holmi sem. A halálzónában a szovjet gépek gyakorlatilag mindenre lőttek, ami mozgott. (Később tudtam meg, hogy a parasztok szekereit is elpusztították, sok ezren haltak meg így.) A németek ugyan a lakosságtól rekviráltak ennivalót és meleg ruhát, de fura látványt nyújtottak orosz usankában és civil télikabátban.

A döntő sikert az jelentette, hogy sikerült 600 ezer német katonát fogságba ejteni. És ez újabb alkalom volt a pszichológiai hadviselésre. Tanácsomra a Moszkva hangja (és ennek nyomán a londoni rádió is) heteken keresztül olvasta be a hadifoglyok nevét. Azok a németek, akiknek a keleti fronton voltak a hozzátartozóik, attól kezdve ott ültek a rádió előtt, remélve, hogy a szeretteik neve is elhangzik a fogságba esett, vagyis megmenekült katonák között. Nem a német győzelemben voltak érdekeltek, hanem a kapitulációban.

A hadműveletek november 5-ére befejeződtek. Sztálin a november hetedik-i beszédében felszólította Hitlert, hogy mondjon le, az elfoglalt területeket adják vissza, és fizessenek jóvátételt az okozott károkért. Hivatalos válasz nem érkezett, de Hitler a rádióban a végső győzelem elkerülhetetlenségéről szónokolt, mond-

ván, a bolsevikok hamarosan a történelem szemétdombjára kerülnek.

A fronton átmeneti csönd uralkodott. De közben gőzerővel folytak az újabb offenzíva előkészületei, haladt a hadosztályok feltöltése emberrel, fegyverrel, lőszerrel. A Vörös Hadserg bevethető létszáma elérte az öt milliót, míg a németek legfeljebb ennek felével rendelkeztek az 1939-ben elfoglalt lengyel területeken. Nekünk még további két millió katonánk volt a Távol-Keleten, a moszkvai körzetben pedig több mint tíz millióan készültek fel a későbbi bevetésekre.

5.

Az újabb hadjárat keretében 1941. december végére a csapataink egészen Varsóig törtek előre, behatoltak Csehszlovákiába, és eljutottak a magyar határig.

Sztálinnak javasoltam, hogy a nyugati előrenyomulást erőltesse, és ne törődjön a déli front helyzetével. Magyarországot a legjobb lenne kikerülni, és ugyanígy Romániával és Bulgáriával sem foglalkoznék. Ha bajba kerül az anyaország, a németek úgyis visszarohannak, és maguktól kiűritik a Balkánt.

Mint később megtudtam, Sztálin közvetítők útján felvette a kapcsolatot Horthyval, Magyarország kormányzójával, és arra kérte, hogy ne támogassa Hitlert, maradjon távol a hadműve-

letektől. Horthy nem válaszolt, de rövidesen beszédet mondott a magyar rádióban, és felhívta a honvédeket, hogy az ő kezükben van a haza és a lakosság sorsa, ezért mindenki a legjobb képességei szerint álljon helyt. Közben a hadsereget két körzetbe irányította át: Budapest köré (a Győr-Veszprém-Gödöllő-Vác körzetbe), valamint a Kárpátokba, ahol Árpád-vonal néven nagyszabású védelmi építkezések kezdődtek. De ez alibi-erődítés volt, hiszen a szovjet csapatok már kikerülték a Kárpátokat, nem volt szükségük rá. Hitler pontosan látta ezt, de arról nem tudott, hogy Horthy konkrét ígéretet is kapott a kormányunktól a hatalmas átmentésére. A németeknek nehéz lett volna beavatkozni, mivel a magyar főváros köré vont katonai gyűrű nagyon megnehezítette volna a katonai akciót, nem is beszélve arról, hogy Bécs irányából már közvetlen fenyegetésnek voltak kitéve.

Amikor a Vörös Hadsereg gyakorlatilag felszámolta a Harmadik Birodalom keleti katonai hódításait, 1942 január elsején a szovjet kormány előterjesztette a második békejavaslatát, ezúttal a német törvényhozóknak címezve. Ez jóval szigorúbb volt, mint a korábbi: Németország vonuljon ki minden elfoglalt területről, fizessen jóvátételt, Hitlert pedig állítsák nemzetközi bíróság elé. Csak ezzel kerülhetnék el a szovjet előrenyomulást.

Természetesen erre sem érkezett válasz. Ha csak nem tekintjük válasznak Hitler dühöngő rádióbeszédét, amelyben egyes tébolyult senkik elfogadhatatlan ötleteire utalt, illetve kijelentette, hogy a Harmadik Birodalom és a Führer örök, a végső győzelem mindenképpen és elháríthatatlanul bekövetkezik, akármit is gondolnak erről a bolsevik és zsidó urak.

Két hétig megint szüneteltek a harcok (eltekintve a szörványos és sikertelen német ellentámadásoktól).

1942 áprilisáig tartott az újabb offenzíva. Ennek során felszabadítottuk egész Lengyelországot és Csehszlovákiának a müncheni szerződésben elcsatolt területeit, behatoltunk Ausztriába, és végig felsorakoztunk az 1938-as, Anschluss előtti német határon. Szlovákiának a magyarok által meg nem szállt területeit is kitakarítottuk (bár a hegyekben elég sokáig eltartottak a harcok), és felszámoltuk a Tiso-féle szlovák fasiszta államot.

A Balkánról megkezdődött a német megszálló csapatok hazarendelése, de ezeket a magyarosztrák, illetve a jugoszláv-osztrák határon kialakított szovjet védővonal visszatartotta.

1942 május elsején hangzott el a szovjet kormány harmadik békefelhívása. Ezt már nem a politikusoknak, hanem egyenesen a német tábornoki karnak címezték. Felszólítottuk őket, hogy Hitlert távolítsák el, bármilyen eszközzel,

és aki ezt megteszi, az a háború után jóval enyhébb ítéletre számíthat.

Természetesen ennek sem volt foganatja. Hitler ellen ugyan két merényletet is megkíséreltek, de ezek mögött nem álltak komolyan vehető katonai vezetők, és egyik sem járt sikerrel.

Itt szót kell ejteni az amerikaiakról és a britekről. Mindkét ország vezetői támogatást nyújtottak nekünk, de ez tisztán gazdasági, kereskedelmi, illetve hadiipari volt. Nem akárodzott nekik részt venni a hadműveletekben. Annak ellenére, hogy 1941 decemberében Japán megtámadta az Egyesült Államokat, és Németország – sosem fogom megérteni, mi okból – hadat üzent Amerikának. Ez jó alkalmat szolgáltatott volna az európai beavatkozásra, de nem éltek vele.

Ígérték a második front megnyitását, de ez sohasem történt meg. Közben a Vörös Hadsereg, nagy veszteségek árán, már Berlin felé közeledett.

1943 februárjában bekerítettük Berlint, északon a tengerparton több várost is elfoglaltunk, délről pedig München ellen készültünk haladni.

Időközben Franciaországból is elkezdődött a németek haza áramlása, aminek nyomán kitört a francia ellenállók felkelése. A megszállók azonban nem tudtak olyan gyorsan az anyaországba jutni, az összeomlás a küszöbön állt.

Csapataink München, Stuttgart és Karlsruhe felé nyomultak előre, a francia-belga határ felé.

Ekkor beszéltem Sztálinnal utoljára. Javasoltam, hogy mindenképpen vonjuk be az amerikaiakat. Ha a hadműveletekben már nem is tudnak részt venni, legalább Németország megszállását bizzuk rájuk. A Szovjetunió egyedül aligha tudja ellátni a német polgári lakosságot, és jobban járunk, ha Németországot az amerikaiaknak adjuk, mintha belekeverednénk egy hosszadalmas és nagyon bonyolult európai szerepvállalásba.

Sztálin úgy nézett rám, hogy tudtam, ezzel az ötlettel elveszítettem a jóindulatát. Nem kérte ki a véleményemet többé, de egyelőre tovább kaptam az ellátást.

Még írtam neki egy memorandumot, amelyben javasoltam, hogy az európai háború után csoportosítsuk át az erőinket, és támogassuk a kínai kommunistákat a japán megszállók elleni harcban, végső soron pedig szerezzük vissza Japántól a Kuril-szigeteket, és ha kell, más japán területeket is szálljunk meg.

Erre nem kaptam választ. A fejlemények alapján azonban látom, hogy Sztálin megfontolta, és meg is valósította a javaslataimat. Amikor 1943 végén, Hitler öngyilkossága után néhány nappal Németország letette a fegyvert, tárgyalások kezdődtek a megszállásról. Az Egyesült Államok vállalta az élelmiszer-

ellátást, és az országot megszállási zónákra osztották fel.

1944 tavaszán a Vörös Hadsereg átcsoportosította erőit, behatoltunk Kínába, megerősítettük Mao Ce-tung kommunista csapatait, ősszel megtámadtuk a japánokat, februárra megvertük a Kwantung-hadsereget, májusban megszálltuk és visszacsatoltuk a Kuril-szigeteket, és a Japánhoz közeli légitámaszpontokat felajánlottuk az amerikai légierőnek. Japán összeroppant a csapásaink alatt, ami oda vezetett, hogy 1945 július 12-én feltétel nélkül kapitulált.

Az amerikaiak július 16-án az új-mexikói sivatagban felrobbantották a világ első atombombáját, de ledobni már nem volt kire. Mint hallottam, Hirosimában tervezték bevetni, de a háború korábbi befejeződésének köszönhetően Hirosima megmenekült.

Hirosimát megmentettem.

(Ezt a kéziratot 1945. szeptember 1-én zárom. Az egész világon beköszöntött a béke. Rám itt már nincs szükség. Úgy hallottam, hogy holnap átvisznek a Lubjankába, és valamilyen fontos feladattal bíznak meg. Remélem, ott is helyt állok majd. Én bizakodom.)

Különbéke

Mentek, lassan, komoran, körbe-körbenézve. A faluban már jártak partizánok, bármikor eldördülhet egy puska. A parancsnok induláskor, a falu fölé emelkedő dombon fölvert ideiglenes tábor kapujánál elmagyarázta a helyzetet a katonának, az pedig értette is, meg nem is. Amennyiben értette, annyiban vállalnia kellett a hazaárulást, de úgy volt vele, hogy egy bakának mindenekelőtt engedelmeskednie kell, semmit sem csinálhat és semmit meg nem tagadhat a saját feje szerint.

Feltűntek a faluszéli házak. Odamentek a legelsőhöz, és bezörgettek. Hosszú ideig senki sem válaszolt. Aztán egy nagykendős anyóka jelent meg a keskeny ajtóban. A katona tudott ukránul, mert ruszin nemzetiségű volt.

„Dicsértessék a Jézus Krisztus” – mondta, pravoszláv módra meghajolva. „Magyarok vagyunk, és a falu legokosabb emberét keressük, vele akarunk szót váltani.”

Az asszony bizalmatlanul nézett vissza, de az üdvözlést viszonzta.

„Ki a legbölcsebb ember a faluban, bábuska? Merre találjuk meg?” – kérdezte a ruszin katona.

Az anyóka még mindig bizalmatlan volt, de aztán a távolba mutatott. „A harmadik ház.

Ahol a nagy fa van. Oszip. Oszip apó. Őt kérdezzék.”

A magyarok köszönés gyanánt még egyszer meghajoltak, a parancsnok rámosolygott az öregasszonyra. Az megvonta a vállát és visszament a házba.

Odaértek. A katona bezörgetett. Amikor belülről zajt hallott, bekiáltott: „Oszip apó! Oszip apó!”

Nagyszakállú, ráncos homlokú öreg jött elő.

– Mit akarnak?

– Kérdezni akarunk valamit.

– Miről?

– Mi barátságos magyar katonák vagyunk, bátyuska, és fel akarjuk venni a kapcsolatot a partizánokkal.

– Itt nincsenek partizánok – mondta az öreg.

– Ha most nincsenek, majd lesznek – mondta a tolmács. – Üzenni akarunk nekik. Te biztosan el tudod juttatni hozzájuk az üzenetet. Azt mondják, te vagy a legokosabb, a legbölcsebb az egész faluban. Ha te nem találkozol a partizánokkal, akkor biztosan tudni fogod, hogy ki találkozik velük. Az nagyon fontos, hogy megkapják az üzenetünket. Nekünk is fontos, de nekik is.

Az öreg csak nézett, nem tudta, mit tegyen.

A parancsnok odalépett hozzá, és meglapogatta a vállát. – Mondd meg neki – mondta a

katonának, – hogy segíteni szeretnénk. Hogy ne haljon meg senki. Békét akarunk. Békét!

A katona lefordította ezt, és maga is megölelte az apót. – Mondd meg neki, hogy egy hét múlva ugyanilyenkor újra eljövünk, és találkozni akarunk a partizánok megbízottjával.

A katona ezt is lefordította. Az öregén látszott, hogy érti, de nem akarja megérteni.

Bólintottak és visszamentek az útra. Oszip apó egy darabig nézte őket, aztán visszament a házba és eloltotta a lámpát.

Mentek vissza a táborba. A katona megkérdezte:

– Nem fél, főhadnagy úr, hogy ezek minden egyezkedés nélkül, egyszerűen lelőnek bennünket?

– Minden kockázattal jár – felelte a parancsnok.

A hét során a járőrök többször jelentették, hogy partizánok tűntek fel, hol itt, hol ott, de nem volt semmilyen összetűzés. A főhadnagy parancsba adta, hogy senkire se tüzellenek. Ha túl közel jönnek, akkor is először figyelmeztető lövést adjanak le, és csak akkor löjenek emberre, ha elkerülhetetlen. De akkor is a lábba. „Lehet, hogy most épp ezen múlik, hogy életben maradunk-e a háború végéig” – magyarázta.

Feszült napok voltak ezek. Amikor letelt a hét, megint elindultak ketten a faluba. Egyenesen Oszip apó házához mentek. Az öreg ide-

gesen nyitott ajtót. Az üdvözlések után azt mondta, hogy a falu másik végébe kell menni, de ő nem mer velük jönni. A katona kikérdezte az öreget az útvonalról, aztán elbúcsúztak.

Nedves, esős őszi idő volt, az út tele volt pocsolyával, a csizmájuk a sárban taposott.

Elértek a megadott helyre és vártak. Végre a sötétből nesz hallatszott, és egy cingár ember alakja bontakozott ki.

Egy ideig csak nézték egymást, aztán a parancsnok közelebb lépett és nyújtotta a kezét:

– Várady Elemér főhadnagy, a magyar hadsereg 43-as csoportosításának parancsnoka Vasziljevszakaja térségében.

A katona lefordította.

A partizán nem mozdult, csak annyit mondott: „Sevcsenko”.

– A partizánok parancsnoka? – kérdezte Várady.

– Nem. De majd közvetítek.

– Remek. Tudja, én több száz magyar katonára életéért vagyok felelős. Azt akarom, hogy megússzák ezt a háborút. Élve.

– Mit akar? – kérdezte a cingár ember.

– Azt akarom, hogy ne háborúzzunk.

– Háború van.

– Tudom. De ha mi okosak vagyunk, ki-maradhatunk belőle.

– A háborúból nem lehet kimaradni – mondta a partizán.

– Nézze, mi azt a parancsot kaptuk, hogy foglaljuk el az erdőt, egészen Tomovkáig, és számoljuk fel a partizántevékenységet. Elfoglaljuk. Önök is elfoglalják ugyanazt a területet, egészen a folyóig. Békében elférünk egymás mellett.

A ruszin katona nehezen birkózott meg a fordítással. Közben figyelt, nehogy a partizán valamit félreértsen.

– Ezt nem értem – mondta a partizán.

– Egyszerű. Mi jelentjük a mi parancsnokságunknak, hogy kivertük a partizánokat. Maguk azt jelentik a saját parancsnokságuknak, hogy az egész területet ellenőrzik. És közben szabadon járhatnak-kelhetnek, velünk ehetnek. Megférünk egymás mellett.

– Még mindig nem értem.

– Akkor mondom tovább. Azt a löszert, amit egy partizánvadász akció alatt kilőnénk magukra, azt odaadjuk ingyen. Adunk kötszert és némi élelmet is. Együtt jobban tudunk gazdálkodni azzal, amink van.

– És ha a front változik?

– Jó kérdés. Ha a németek kerülnek fölénybe, akkor maguk visszavonulnak, mi pedig eredménytelenül üldözzük magukat. Ha a szovjet hadsereg kerül fölénybe, akkor pedig segítenek nekünk, hogy harc nélkül megadhassuk magunkat. Ugye, van valami összeköttetésük a reguláris csapatokkal?

– Erre nem felelhetek – mondta a partizán, aki Sevcsenkónak nevezte magát.

– Értem. Ezt igenlő válasznak veszem.

– Át akarnak állni?

– Abban nem vagyok biztos. Én örömmel átállnék, mert annyira gyűlölöm a németeket, szívesen harcolnék ellenük, de a legénységnek már elege van a háborúból. Ők inkább a hadifogságot választanák. Megértem őket. Tudnának ebben segíteni?

– Nem tudom. Ez a dolog nem egyszerű. Jöjjenek vissza két nap múlva. Addig választ kapnak.

– Köszönöm. Bízom a segítségükben.

A partizán bólintott és visszatért a homályba. A hold gyengén világított, felhős volt az ég.

Várady főhadnagy és a ruszin katona visszaindultak a táborba. A kapunál az őrök jelentették, hogy partizánokat láttak, de összetűzésre nem került sor.

Két nap múlva már csak a ruszin katona ment el a találkozási helyre. Neki is várnia kellett egy darabig, míg a partizán, aki Sevcsenkónak nevezte magát, előtűnt a fák közül.

– Hol van a parancsnokod? – kérdezte.

– Most nem jött el. Azt mondta, mi ketten is megbeszélhetjük a dolgot. Mit válaszoltok?

A partizán egy kis ideig hallgatott. Aztán megszólalt:

– Minden rendben. De a lőszert és a kötszert előre kérjük.

– Megmondom neki. Hova vigyük és mikor?

– Holnap délután az útelágazásnál várjuk.

– Jól van – mondta a katona, tisztelgett és visszaindult a táborba.

Este a főhadnagy átgondolta, hogy mi lenne az anyagveszteségük egy kisebb partizánvadász portyán. Egy ládába bepakoltatott 800 darab puskába való töltényt, 20 kézigránátot, aztán néhány csomag kötszert tett melléjük, végül egy halom német konzervet is. „Első szállítmány, mondd meg nekik. És azt is, hogy jelentést írtunk 35 partizán megöléséről.”

Amikor eljött az idő, felrakták a ládát egy szekérre, és a szekér a ruszin katonával elindult a megbeszélt helyre, az útelágazáshoz.

Amíg odavoltak, a parancsnok feszülten várt. Közben elkezdte fogalmazni a vezérkarnak küldendő jelentést. „1942. szeptember 4-én Vasziljevszakaja térségében sikeres rajtaütést hajtottunk végre. Tűzharcban megöltünk 35 partizánt, köztük 4 nőt. Saját veszteségünk nem volt. Mivel a közeljövőben a partizánok fokozottabb aktivitására számítunk, sürgősen kérünk lőszer- és kötszer-utánpótlást.”

A szekér két óra múlva ért vissza. A ruszin katona elmondta, hogy a partizánok átvették a szállítmányt.

Ez a különleges együttműködés lassan bontakozott ki. De egy hét múlva már egy kisebb

csoportot is vendégül láttak. A főhadnagy megmutatta a körletet, felolvasta (és a ruszin katonával lefordította) a vezérkar számára írott jelentését. A vendégek mosolyogva hallgatták.

– Nem ártana mellékelni néhány halott partizán fényképét. Lefényképeznénk néhány emberüket, ahogy ott hevernek az erdő szélén, a fegyverek meg arrébb. Gondolkozzanak ezen! Jóval könnyebben elhinnék, hogy tényleg harcoltunk és győztünk.

A rangidős partizán, munkásruhában, nagy bajusszal, csóválta a fejét. Várady lemondott az ötletéről.

De behívta a vendégeket a parancsnoki irodájába, kipakoltak, és olyan állapotban fényképezték le, mintha a menekülés hevében, kapkodva üritették volna ki. „Ezt a fényképet előhívjuk, és legközelebb maguk jelentenek egy csatát. Mellékelhetik a fényképet, bizonyítéku, hogy elmenekültünk.”

A munkásruhás kezdte érteni, de még mindig csóválta a fejét.

A főhadnagy nyomatékosan kérte a vendégeit, hogy amint lehet, készítsék elő az egész magyar csoport hadifogságba kerülését.

A vendégek vacsorára is ott maradtak, és jóllakottan, jó hangulatban távoztak.

A következő héten újabb képzeletbeli partizánvadász akció zajlott le. A képzeletbeli harcokban a ruszin katona is kitüntette magát:

egymaga egy egész képzeletbeli partizánoszsággal végzett. „Ez a legkevesebb, amit megérdemelsz a kiváló tolmácsolásodért” – mondta Várady, és megmutatta a szöveget. „Még vitézségi éremre is előterjesztelek.”

– Köszönöm, főhadnagy úr – mondta a katonája. – De nem lesz ebből baj?

– Nem lesz, ne aggódj. Hősként fogsz hazatérni a hadifogságból.

Így ment ez még néhány hétig. A jelentések nyomán némi lőszert is kaptak, amit haladéktalanul továbbadtak a partizánoknak. Közben a partizánok is jelentették a magyar harcálláspont sikeres elfoglalását, és a múltkor készült fényképeket is elküldték a pánikszerűen kiűrtett parancsnoki álláspontról.

A szovjet partizánok központjától utasítás jött: az általuk ellenőrzött területet nyugat felé ki kell terjeszteni, egészen a folyóig. Arról is értesítették őket, hogy rövidesen a 182. hadsereg alakulatai érkeznek a front megerősítésére.

Elérkezett a pillanat. A két parancsnok felvette egymással a kapcsolatot. Megbeszélték, hogy amikor a Vörös Hadsereg elfoglalja az egész környéket, a magyar katonák egy emberként megadják magukat. A partizánok jelentették, hogy egy meglepetésszerű támadással bekerítették az ellenséget, és a magyar katonák letették a fegyvert.

Várady Elemér összehívta az embereit, megköszönte nekik az együttműködést. Aztán kezét fogott a partizánparancsnokkal.

– Sevcsenko kapitány, mi ketten nagyon jól megértettük egymást. Bárcsak mindenki ilyen lenne.

– Gurin. A Sevcsenko álnév – mondta a partizánparancsnok.

– Sejtettem – mondta Várady. – A háború után megkeresem, Gurin kapitány.

Megérkezett a 182. hadsereg és átvette a foglyokat. A foglyok elindultak a legközelebbi vasútállomás felé. Ez huszonöt kilométeres gyaloglást jelentett. De legalább még mindenük megvolt. Egyenruha, öv, csizma. Gurin gondoskodott róla, hogy semmit ne vegyenek el tőlük.

Már több kilométert megtettek, amikor német repülőgépek tűntek fel a szürke égbolton. Mindenkit betereltek a fák közé. A fedélzeti géppuskák kerepeltek, lövedékek szaggatták a fák lombjait. Nyolcan megsebesültek, köztük két szovjet őr és Várady főhadnagy is.

– Hát csak nem tudunk kikeveredni ebből az istenverte háborúból! – mérgelődött a főhadnagy.

– Szpakójna, szpakójna – mondta az orosz, aki bekötötte a sebét. Aztán a fogoly vállára ütött: – Nu, davaj, vszjo kharasó.

Előbb egy közeli, átmeneti fogolytáborba kerültek. Várady azonnal jelentkezett a Vörös Hadseregbe, de nem vették be. A magyarokat

aztán különböző helyekre vitték, elkerültek egymástól. Volt, akit Szibériába hajtottak, mások a vasutak helyreállításában vettek részt. Éheztek, fáztak, de legalább életben maradtak.

Várady az utolsó turnussal érkezett vissza Magyarországra. Akkor már működött a kommunista elhárítás, és Váradyt is alaposan kivallatták. Ő ezt nagy nyugalommal tűrte. „Az a fontos, hogy túléltem. Hogy túléltek. A többit akár egy firkász is kitalálhatta volna” – mondta magában.

Eltelt néhány év. Váradynak, aki ekkor már egy útépitésen dolgozott, eszébe jutott Gurin kapitány. Érdeklődött a Magyarországon állomásozó szovjet erők parancsnokságán. Megadta a nevet, a helyet és az időpontot, leírta, hogy az ő segítségével került az egész alakulat hadifogságba. Keresték, keresték, de Gurin semmiféle nyilvántartásban nem szerepelt. Talán az sem az igazi neve volt.

Tamara

Valaki durván belerúgott a tölgyfakapuba. Az asszony egyedül volt otthon, félt. De a rugdosás egyre folytatódott és erősödött. – Jaj, a lámpa, biztosan azt látták meg – mormolta magában. Magára kapta a télikabátját és kirohant. A front már elvonult, de részeg orosz katonák gyakran zaklatták a lakosságot.

– Ki az? – kérdezte.

Orosz káromkodás volt a válasz.

– Sto vám nuzsna? – kérdezte az asszony.

Egy rövid ideig csönd lett. Aztán a látogató megszólalt: – Tü russzkaja?

– Da, russzkaja. A tü – bandyit? Gyere be, de ne hangoskodj!

Kinyitotta a kaput. Egy pattanásos arcú siheder állt ott katonaruhában, kezében egy karabély. A sapkája félrecsúsztva. Az asszonyra bámult, és megpróbált viselkedni.

– Nu vhagyi, vhagyi! – mondta az asszony, és besietett a házba. A katona bizonytalanul követte. – Szagyisz, pazsáluszt! – mutatott az asszony egy hokedlire. – Hogy kerülsz ide?

– Ön hogy került ide? – kérdezte a katona. – A hadsereggel?

– Ahogy vesszük – mondta az asszony. – Az apám orosz hadifogoly volt, az első háborúban került Magyarországra, itt feleségül vett egy

magyar gyévuskát, és már nem ment vissza. Az ő gyerekük vagyok. Apám felnevelt, és megtanított oroszul. Csak velem tudott oroszul beszélni. Olyan volt ez, mint egy titkos nyelv. Aztán elvégeztem az egyetemet, és a háborúig orosz irodalmat oktattam. Az egyetemen.

– Ön tehát professzor? – kérdezte a fiú, és levette a sapkáját. Szőke haja volt, csak egy kicsit piszkos. Kerek szemekkel nézett, nehezen tudta megemészteni a hallottakat.

– Csássecsku csájá? – kérdezte az asszony, és már fel is tette a lábast a sparherdre.

A katona zavarban volt. A kezében még mindig ott lógott a fegyver.

– Miért zörgettél be? Nőt akartál szerezni? – kérdezte az asszony. Amaz csak bólintott.

– Lehet róla szó – mondta az asszony. – Ha jól viselkedsz. Tudod, a háborúban nemcsak a katonának nincs asszonya, hanem az asszonyoknak sincs emberük. A férfiak el vannak, a háborúban.

A tea elkészült.

– Szamovárom nincs – mondta az asszony.

A katona megköszönte és akadozva mondta: – Azt hittem, ön magyar.

– Félig magyar, félig orosz. És te? Volt már dolgod nővel?

– Nem – mondta a katona. – Most akartam először. Azt mondják, a magyar lányok szépek. Csak félnek.

– Az érett orosz nők is szépek – mondta az asszony, és nevetett. – Tessék, itt vagyok én. És ha nem beszélném a nyelvedet, én is félnék.

– De hát ön egy professzor...!

– Csak belül vagyok professzor. Kívül nő vagyok.

A katona megpróbálta más szemmel nézni az asszonyt.

– Egyébként mutatkozzunk be! Engem Tamarának hívnak. Novikov Tamara. Vagy ha úgy tetszik, Tamara Novikova. Az atyai nevem meg Pavlovna lenne, de azt a magyarok nem használják. Téged hogy hívnak?

– Andrej vagyok. Andrej Ivanovics Zabalov.

– Andrej. Andrjusa. Szép név. Hány éves vagy?

– Húsz leszek.

– Na, akkor épp itt az ideje elkezdeni. Nemcsak háborúból áll az élet.

– Önnek nincs férje?

– Van. Vagy legalábbis volt. Már két éve nem hallottam róla. Még azt sem írták meg, hogy elesett vagy fogságba került.

A katona kortyolgatta a teát, és közben lopva az asszony nézett. Amikor befejezte, felállt.

– Na, most menj, és mosakodj meg! – mondta az asszony. – Ott a mosókonyha, találsz egy lavórt, abba beleguggolhatsz. Alul is alaposan mosd meg magad! Sajnos csak mosószappa-

nom van, de, gondolom, ti sem mosakodtok mostanában illatos szappannal.

A fiú felállt.

– Azt a puskát meg támaszd oda a falhoz. Ígérem, hogy nem ejtelek túszul.

Amikor Andrej kijött a mosókonyhából, Tamara már pongyolában volt. Egyszerű pongyola volt, de Andrejnek úgy tűnt, mintha valamilyen történelmi filmben látna egy forradalom előtti hölgyet.

– Na, gyere, katona, essünk túl rajta! – mondta az asszony. Gyengédséget érzett a fiú iránt. Leült az ágy szélére. Amikor a fiú oda ment, letről átölelte, lehúzta magához. Mind a ketten az ágyra dőltek.

Az asszony néha besegített, de a fiún látszott, hogy ki akar tenni magáért. Amikor végzett, Tamara tovább simogatta, és másodszor is sikerült megtennie. Mind a ketten ki voltak már éhezve erre az élményre.

Utána az asszony mosolyogva azt mondta: – Hej, Andrej, Andrej, Andrjusa! Nem gondoltam volna, hogy veled csalom meg az uramat. És ugye jobb az ágyban, mint a lövészárokbán? És ugye jobb, ha az embert behívják, és nemcsak úgy betör a házba?

A fiú zavartan bólintott. Felöltöztek. Tamara vacsorát készített. Odatette az ételt a vendége elé, majd komolyan a szemébe nézett:

– Most pedig, Andrjusa, írd rá erre az újságpapírra az otthoni címedet!

– Minek?

– Hát azért, hogy ha ebből kisbaba születik, el tudjam küldeni a fényképét a boldog apának. Remélve, hogy túléled a háborút.

– Még csak most megyünk Bécs felé – mondta a katona. – Sokan elestek. Már alig van olyan ember az egységemben, akivel együtt vonultam be.

– No, csak írd. Reméljük a legjobbakat – mondta Tamara.

Andrej nyomtatott cirill betűkkel leírta a címét.

Még egy kicsit beszélgettek, Tamara kifag-gatta Andrejt az otthoniakról (mint kiderült, a család rosztovi, és a város szinte teljesen elpusztult negyvenkettőben, éppen a magyarok által). A katona megigazította az egyenruháját, kézbe vette a puskát, és kifelé indult. Tamara adott neki egy puszit. De megint megállt.

– Ja, azt meg se kérdeztem, hogy mi legyen a gyerekünk neve. Ha fiú lesz, Andrej legyen, ugye?

A legény bólintott, és egy kicsit elpirult.

– És ha lány lesz?

– Akkor legyen Tamara – mondta a fiú, és az este folyamán most először mosolyodott el.

– Meddig lesztek a városban?

– Talán két-három napig.

– Jól van. Akkor még el tudsz jönni hozzám. Majd készítetek egy kis útravalót is.

Andrej bólintott, majd hirtelen elhatározással szenvedélyesen magához ölelte az asszonyt. A szemében mintha egy könnycsepp csillant volna meg.

Nem lehetett tudni, hogy ez az ölelés a szeretőnek vagy a régen látott anyának szólt-e.

Orvos és betege

Dörömböltek az ajtón. Az orvos összerezzen. Ki talált rá? Már hetek óta ki sem mozdult a lakásból. A dörömbölés megismétlődött. Végül odament és óvatosan elfordította a kulcsot. De rögtön hátra is lépett, mert az idegen nagy svunggal rontott be.

– Finkelstein? – kiáltotta az idegen.

– Igen. *Doktor* Finkelstein.

– Az nem számít – vágott közbe a másik, és hátralökte az orvost.

– Zsidó. Mocskos zsidó!

– Tényleg zsidó vagyok – mondta csöndesen a házigazda. – De mint orvos, kínosan ügyelek a tisztaságra.

– Pofa be! – ordított a férfi. – Álljon a falhoz! Vérszívó féreg!

– Ki akar végezni? – mondta az orvos, halál-sápadtan.

Az idegen nem válaszolt. Egy revolvert húzott elő, és azzal mutatta, hogy „a falhoz”.

És akkor olyasmi történt, amire egyikük sem számított. Az idegen összecsuklott, de még estében meghúzta a ravaszt. A golyó belevágódott a falba, a mész porzott a levegőben. A fegyver lehullott a padlóra.

Az orvos egy pillanatig döbbenten nézett. Most felkaphatná a pisztolyt, és akár le is lőhetné az otromba támadót. De aztán a hivatása parancsának engedelmeskedett. A beteg embert meg kell gyógyítani.

Odament a sérülthöz, de előbb a lábával messze elrúgta a pisztolyt.

– Jól van?

Az idegen nem válaszolt. A szeme felakadt, mintha meg lenne halva. Finkelstein doktor megtapintotta a pulzusát. Gyengén, de vert.

Az orvos átment a másik szobába és kihozta az orvosi táskáját. Aztán visszazárta a bejárat ajtót, majd letérdelt a támadója mellé.

Eltelt néhány perc, és az idegen lassan magához tért. De a szája ferdén lógott.

– Mi... mi tör...történt? – kérdezte dadogva.

– Egy enyhe gutaütés – mondta az orvos. – Remélem, hogy hamarosan rendbe jön.

Hallgattak. Az orvos tett-vett. A revolvert felvette a földről, átvitte a másik szobába és belelátta egy fiókba. Aztán visszament a férfihoz. Felemelte és nagy nehezen felrakta a padra (azon szoktak várakozni a páciensei), és maga is odaült egy székre.

– Ugye nem baj, hogy zsidó létemre megpróbálom meggyógyítani magát?

Az idegen nem válaszolt, csak nézett az elferdült arcával.

– Tudja, nem egyszerű a helyzet – mondta a doktor. – Általában, semmi sem olyan egyszerű, mint sokan hiszik. Én zsidó is vagyok és orvos is.

– Keresz...tény? – kérdezte a férfi, akadozva ejti ki a hangokat. – Azért men...tett meg?

– Nem. Nem vagyok keresztény. De ahhoz, hogy segítsünk a rászorulókon, egyáltalán nem kell kereszténynek lennünk. Az ókori görögök nem voltak keresztények, de Hippokratész óta van orvostudomány.

Megint hallgattak.

– Tulajdonképpen csak azért akart lelőni, mert zsidó vagyok? Azt akarta, hogy ne folytathassam a mesterségemet? Hogy ne gyógyíthassak meg másokat, zsidókat és keresztényeket?

– A zsi...dók so..okan vannak – próbált érvelni az idegen. – Ez nem egész...séges.

– És az egészséges, ha megöli a zsidó orvosokat? Hogy ne legyünk olyan sokan?

– Nem en...gednek maguk közé keresz...tény orvost!

– Tőlem annyi keresztény lehet orvos, amennyi csak akar. Tudja, nagyon sok a beteg, mindenkinek jut belőle. De mondja, maga keresztény?

– Az.

– Ismeri Jézus tanítását arról, hogy az ellenségünket is szeretnünk kell?

– Nem kell min...dent szó szerint ven...ni – mondta a férfi, de egyszeriben elveszítette az erejét. Percek teltek el némaságban.

Az orvos átment a másik szobába és főzött egy kávét törökösen. Azaz nem igazi kávé volt, azt már régóta nem lehetett kapni, csak pót-kávéja maradt. Cikória. Koffein nem volt benne, de megadta annak az illúzióját, hogy az ember kávét szürcsöl.

– Óvatosan igya, nehogy mellé menjen – mondta az orvos. – A szája még egy darabig így marad.

Az idegen megpróbált inni, de a fele lecsorgott az állára. Az orvos közelebb hajolt és itatni kezdte.

– Hogy jutott eszébe, hogy ide jöjjön? – kérdezte.

– Járkál...tam. Kérdezget...tem. Valaki mondta, hogy la...kik egy zsidó a ház...ban. Valamivel kezel...te. Nem tudom, mivel.

– És ő hálából feljelentett.

– Igaz magyar.

– Látja, ezért nem szeretem a magyarokat – mondta volna az orvos, de jobbnak látta csak gondolni.

Megint hallgattak.

– Mit fog csinálni, ha magához tér? – kérdezte a doktor.

– Vissza...megyek a kör...letbe.

– És tovább öldösi a zsidókat?

A nyilas (mert most már tudjuk, hogy az volt, bár nem viselt karszalagot) az orvosra nézett.

– Maga jó zsidó. De a többi szív...ja a magyarok vérét. Uzsorások. Ügyvédek.

– És honnan lehet tudni, hogy melyik a jó zsidó és melyik a rossz? Lehet látni rajtuk? Például, amikor rám nézett, tudta, hogy én milyen zsidó vagyok?

– Maga kivé...tel.

– De engem is meg akart ölni. Még el is sütötte a fegyverét.

A nyilas szemei kikerekedtek.

– Hol a revol...verem?

– Eltettem. Biztos helyre. Nem fog elveszni, ne aggódjon!

– Adja vissza! Azt nem vehe...ti el tőlem. Azonnal adja visz...sza!

– Majd visszaadom. A háború után. Nem tart sokáig. Az oroszok már a város határában vannak.

– Megállít...juk őket! A bolse...vistákat. Megvéd...jük a hazát!

– Nyugodjon meg! A front nemsokára átmegy rajtunk és akkor vége lesz a szenvedésnek.

– Én har...colni akarok! Milyen jo...gon vette el a fegy...veremet?

– Az önvédelem jogán. De figyeljen ide! Van egy üzleti ajánlatom.

– Aha, a zsidó. Mivel a...kar üz...letelni?

– Magával.

– Velem?!

– Nézze, szükségünk van egymásra. Ha engem akarnak elvinni, maga azt mondja a bajtársainak, bocsánat, a testvéreinek, hogy én a maga személyes foglya vagyok, és ne bántsanak. Remélem, van magánál pártigazolvány.

– Van.

– Nagyszerű. Ha meg az oroszok jönnek előbb, akkor azt mondom, hogy maga az asszisztensem. Így mind a ketten megüsszük a háborút. Később feltehetően szüksége lesz valakire, aki tanúskodik, hogy maga megmentette egy zsidó életét. Én leszek a tanúja. Ez egy fair üzlet. Mindketten jól járunk. Na, belemege?

A nyilas sokáig bámult maga elé, látszott rajta, hogy erősen gondolkodik.

Akkor valaki erősen megdöngötte az ajtót.

A félelemről

Az egész ház a pincében kuporgott. Időről időre összerezzenek, ahogy a közelben becsapódott egy-egy bomba. Már tíz napja zajlottak a légitámadások, az ágyúk, aknavetők, légvédelmi lövegek dőrejeit is hallották. Az egyik délelőtt pedig egészen közelről hallani lehetett a géppisztolyok kerepelését.

Mindenki félt. A legtöbben lehajtott fejjel imádkoztak, néhányan magukban beszéltek. Kohutné, akinek a férje nem jött vissza a frontról, görcsösen ölelte magához a kisbabáját. Nem lehetett több három hónaposnál.

Krizsa Józsi bácsi hallgatott, behunyt szemmel ült a fal mellett. A nagy háborúban már megjárta Szibériát, gondolta, hogy annál rosszabb ez se lesz.

– Én nagyon félek – mondta neki Juli, egy fiatal szolgálólány. – Józsi bácsi nem fél?

– Minek féljek? – mondta az öreg. – Segítene az valamiben?

Többen is ránéztek.

– Tényleg nem fél? – kérdezte egy tisztviselő az első emeletről. – Vagy nincs is tisztában vele, hogy mi történhet velünk?

– Dehogynem vagyok tisztában – mondta az öreg csöndesen. – Az történik velünk, ami a

sors könyvében meg van írva. Azt meg nem tudjuk megváltoztatni. Még imádkozással se.

– A sors könyve. Honnan tudja maga, mi van abba beleírva?

– Majd kiderül.

– Mi lesz velünk, ha eltalál bennünket egy bomba. Ettől se fél?

– Nézze, kétféle bomba van. Van olyan, ami épp a fejünkre esik, és van olyan, amelyik nem. Maga szerint melyik fajtából van több?

Egy kamaszgyerek elrikkantotta magát: – Abból van több, amelyik nem a mi fejünkre esik!

A többiek is elvigyorodottak, de lehetett látni a kényszeredettséget.

– Addig pedig – folytatta Józsi bácsi – próbáljuk meg élvezni, amit még lehet. Nem mehetünk fel, hogy felnézzünk az égre, de tudjuk, hogy van ég, és hogy az kék. Ha fenn lennénk, cirógatná az arcunkat a napsütés. Fel tudjuk idézni, milyen volt.

– Mit ér az emlék, amikor csak a penészes falakat láthatjuk?

– Nemcsak a falakat láthatjuk – folytatta Józsi bácsi. – Az embereket is látjuk. Mindegyik egy élettörténet, egy sors, tele jó mozzanatokkal.

Ránézett a szolgálólányra.

– Itt van például ez a Juli. Nézzék, milyen gyönyörű az arca. Milyen szépek a szemei.

Ezeket a szemeket nézzék, ebben gyönyörködjenek!

A szolgálólány szemérmesen lehunyta a szempilláit, és egy picit elpirult.

Itt van ez a kisgyermek. Ő biztosan egy jobb világban fog élni. Háború és félelem nélkül. Igaz, asszonyom?

Kohutné bólintott, de nem válaszolt.

– Vagy itt van ez az úr – mutatott a sánta emberre. – Az egyik lába elveszítette az erejét, de a másik még egész jó. És erős karjai vannak, hogy meg tudja magát támasztani. Ha alaposan körülnéznék, bőven találhatnak olyan dolgokat, amelyekben gyönyörködhetnek, amiből erőt meríthetnek.

– Itt csak magából meríthetünk erőt – mondta a tisztviselő. – Ha egyáltalán elhiszi, amiket mond.

Ekkor kinyílt az ajtó, világosság szűrődött be és két fekete egyenruhás, karszalagos ember botorkált le a lépcsőn. Nyilasok. Mindenki rájuk nézett, kíváncsisággal vegyes félelemmel.

Az egyik nyilasnak géppisztoly volt a vállán, a másiknak pisztolytáska az oldalán.

– Kik maguk? – kérdezte a pisztolytáskás. – Nem zsidók?

– Nem vagyunk zsidók – mondta a tisztviselő. – Rendes magyar emberek vagyunk.

– Igen? És miért nem ássák a tankcsapdát odafent?

– Gyöngék vagyunk mi ahhoz – mondta a sánta. A lába kinyújtva hevert a padlón.

– Gondolják, hogy a tankcsapda megakadályozza az oroszokat, hogy bejöjjenek az utcánkba? Ha már Sztálingrádtól idáig eljöttek, meg fognak állni a Nagyvárad téren? – mondta Józsi bácsi. – Jobban tennék, fiam, ha már nem lövöldöznének, hanem szaladnának. Amíg még van hova szaladni.

A revolveres közelebb lépett és biztosan valami nagyon csúnyát mondott volna erre, de hirtelen léptek zaja hallatszott a járdán és orosz beszédet lehetett hallani.

A géppisztolyos önkéntelenül a fegyveréhez kapott, de meggondolta magát. A társa talált néhány nagy krumplis zsákot, a mögé mind a ketten lekuporodtak. Épp idejében, mert már újra kinyílt a pinceajtó, és a lépcső tetején két szovjet katona jelent meg.

Mindenki elszörnyedt, a szolgálólány a fejére húzta a kendőjét.

– Minutku – mondta Józsi bácsi az oroszoknak, aztán odament Kohutnéhoz, óvatosan a karjába vette a kisbabát, és megindult fölfelé a lépcsőn. – Jöjjen! – mondta. Az asszony reszketve követte.

A szovjet katonák nem tudták mire vélni, de utat engedtek.

Józsi bácsi a lépcső tetején visszafordult, és azt mondta: – Jöjjenek utánam! Először az asszonyok. Utána a férfiak. Mind! Egyenként.

Azok lassan fölálltak, és megindultak föl-felé. A sánta öreg is velük bicegett. A katonák oldalt álltak és engedték a kivonulást.

Amikor már mindenki felért, Józsi bácsi odaadta a csecsemőt az anyjának, de ő még visszadugta a fejét az ajtóból. Lefelé mutatott, és azt mondta: „Fasiszták”. És az ujjával mutatta: kettő.

– Fasisztü? Dvá? – kérdezte az egyik katona. Józsi bácsi bólintott. A katonák a dobtáras géppisztolyukat előre tartva lassan lejjebb ereszkedtek a lépcsőn. Addig a lakók már mind kiléptek az udvarra.

Az egyik szovjet katona kilőtt egy rövid sorozatot, és várt.

A pisztolyos nyilas lassan feltápászkodott. Feltartotta a kezét és láthatóan reszketett. A fegyvere nem volt nála. Aztán a másik is felállt. Ő is fegyvertelen volt.

A katonák a falhoz állították őket, az egyik körbejárta a zsákot, megtalálta a géppisztolyt és a revolvert.

– Nu, davaj, davaj! – lökött egyet a géppisztoly csövével az egyik nyilason. Elindultak föl-felé.

A lakók az udvaron álltak, várták, mi fog történni. Egy közeli utcából lövöldözés és egy tank csörömpölése hallatszott. Amikor a két katona a nyilasokkal felért, Józsi bácsi a nyilasokra mutatott, és azt mondta oroszul: „Mogyarok. Ne bántsátok őket!”

– Kharasó – mondta az egyik katona és a kezével mutatta, hogy visszamehetnek.

Józsi bácsi beterelte a lakókat a pincébe. Amikor visszaértek, a tisztviselő megkérdezte: – Krizsa úr! Tudta, hogy ez fog történni? Nem félt attól, hogy mindannyiunkat lelőnek?

– Ez csakis úgy történhetett, ahogy megtörtént. Az oroszoknak be kellett jönniük, a nyilasoknak el kellett bújniuk, nekünk fel kellett mennünk. Nagyon bíztam benne, hogy ez a két szerencsétlen nyilas nem fog tűzharcot kezdeni. De a legjobban attól félttem, hogy az oroszok odavágnak egy kézigránátot. Akkor aztán most szellőztethetnénk.

Ezen mindenki elmosolyodott.

– Szerintem Józsi bácsi tényleg nem fél – mondta a szolgálólány. – Jó neki. Én meg, azt hiszem, bepisíltam.

– Ezzel nincs egyedül – gondolta a sánta.

Még egy ideig izgatottan tárgyalták a történeteket, de nemsokára megint csend lett.

Az utcán még többen szaladgáltak és kiabáltak, géppisztolysorozatok közeledtek és távolodtak.

Ők pedig reszkettek tovább. A kamasz fiú odatelepedett Józsi bácsihoz és leült melléje. Az öreg átkarolta, de nem szólt egy szót sem.

Túlélni azt az egy napot

A tanya magában állt, egy ligetes rész szélén. A fáktól alig lehetett látni. Az ágyúdörgés mind közelebbről hallatszott. A beszerző tiszt lekarrodott az útról. Leállította a motort és belépett az udvarra. Egy kutya rohant oda és vadul ugatott. Az ugatásra előjött a gazda és ijedten pislogott a katona láttán.

– Mi kell?

– Segítség.

– Hogy segíthetnék én magának?

– El akarok bújni. Még egy nap, és itt lesznek az oroszok. Azt az egy napot akarom túlélni.

– Bajba kerülök.

– Magának nem is kell tudnia rólam. Bebújnék az ólba. Disznó van?

– Nincs.

– Akkor épp jó lesz.

– Hát a motor?

– Azt kiviszem az erdőbe, és ezzel a kézigránáttal felrobbantom. Mintha aknára futott volna. Arra az esetre, ha észrevennék. De a magyarok már nemigen jönnek errefelé. Az oroszok érkeznek ide előbb.

A paraszt továbbra is csóválta a fejét. Szemmel láthatóan nem tetszett neki az ötlet.

– Figyeljen ide – mondta a katona. – Maga most szépen visszamegy a házba, bezárkózik és senkinek sem nyit ajtót.

– És ha mégis jönnek a nyilasok?

– Nem jönnek. De ha mégis, akkor azt mondja nekik, hogy már egy hete betegen fekszik, és bezárkózott, mert fél. Mert fél, ugye?

– Igenis félek. És ha kiszedik belőlem, hogy valakit bujdatok az ólban?

– Nem szedik ki. Mert ha beárul, akkor levegőbe röpítem az egész tanyát. Van még néhány kézigránátom.

– Nagyon nem tetszik ez nekem – mormogott az öreg. Visszaballagott a házba, és behívta a kutyát is. A katona eltolta a motort az erdő széléhez, és odavágta a kézigránátot, meggyújtotta a benzintartályt is. Néhány holmit elszórt a roncsok mellett, majd visszament a tanyára és bemászott az ólba. Befészkelte magát a szalmába, a pisztolyt, a töltényeket meg az egyetlen megmaradt kézigránátot maga mellé készítette és várt. Az ágyúdörgés egyre erősödött, néhány T-34-es tank dohogását is közelről lehetett már hallani.

Így történt. Így kellett volna történnie. Az én apám volt az a katona. Elbújhatott volna, megszökhett volna, megadhatta volna magát. Valószínűleg megjárta volna Szibériát, és csak évek múlva kerül haza.

De nem így tett. Visszament az egységéhez, vonultak tovább, Ausztria felé. És másnap, 1945. április 2-án, egy Lendvajakabfa nevű község határában hősi halottá vált.

Én három hét múlva születtem.

Négyszemközt

Szabó beengedte a Költőt, ülőhellyel kínálta, aztán belülről bezárta a lakás ajtaját és a zsebébe dugta a kulcsot.

– Miért zártad be?

– A biztonság kedvéért. Hogy senki se zavarhasson meg bennünket.

– De hát ki zavarna meg? Miért félsz ennyire?

– Nyugalom. Mindent elmondok. Az a fontos, hogy most négyszemközt vagyunk. Amiről beszélgetünk, azt senkinek sem szabad megtudnia.

A Költőt zavarta ez a fene nagy titkolódzás, kényelmetlenül érezte magát.

– Ki akarná tudni, hogy mi ketten miről beszéltünk? Nincs neked üldözési mániád?

Szabó odahozott egy borosüveget két pohárral és maga is leült.

– Vannak, akik tudni szeretnék.

– Kik?

– Az most nem fontos. Vannak. De mi barátok vagyunk, igaz?

– Persze. Te a pályám kezdete óta sokat segítettél. Lényegében a legjobb barátom vagy.

Szabó a vendége szemébe nézett.

– A kapcsolatunk most egy picit változni fog. Én tovább is a barátod maradok, ha úgy tetszik, a legjobb barátod, de a társalgásunknak szabályozottabbá kell válnia.

– Mit értesz ezen? – kérdezte a Költő, egyre idegesebben.

Szabó elgondolkozott és töltött a poharakba.

– Amit mások előtt mondasz nekem, az nem marad kettőnk között.

– Besűgő lettél, vagy mi? – kérdezte a Költő, és olyan mozdulatot tett, mint aki fel akar állni.

– Nehéz ezt meghatározni – mondta Szabó, és nyugalmat erőltetett magára.

– Spicli lettél. Valld be! – sürgette a Költő.

Szabó megpróbált barátságosan és szeretettel nézni a beszélgetőpartnerére.

– Erről nem tudok beszélni. Gondold, amit akarsz. A lényeg az, hogy valaki szeretné tudni, hogy mi a véleményed bizonyos kérdésekről, és miről beszélsz a legközvetlenebb barátaiddal. Erről engem megkérdeznek, és nem akarom, hogy el kelljen árulnom téged.

– De hát ez csak tőled függ! – vágott közbe a Költő. – Ha nem akarsz elárulni, akkor ne jelents!

– Ez nem olyan egyszerű. Feltételezem, hogy mást is megkértek erre a szívességre.

– Kit? – kérdezte a Költő egy kissé feldűltan.

– Azt nem tudhatom. De logikus. Elvégre az én jelentéseim hitelességét is ellenőriznie kell valakinek. Ez már csak ilyen szakma. Az egyetlen dolog, amit tehetsz, az, hogy kissé visszafogod magad, és olyan esetben, amikor többen is halljuk, nem mondasz semmit, amit fel lehetne hozni ellened.

A Költő gyanakodva nézte a házigazdát, és megpróbálta mérlegelni a helyzetet.

– Tehát fogjam be a pofámat.

Szabó elmosolyodott.

– Nyilvánosan. Négyszemközt ugyanolyan nyílt lehetsz velem, mint eddig. Csak ne legyen fültanúja. És másnak se mondd el, hogy nekem mit mondtál. Hogy le ne bukjak. Mert az nekem is rossz, és neked is. Erről a beszélgetésünkről meg különösen ne beszélj. Ha megtudják, hogy felfedtem magam, akkor nekem annyi.

Egy ideig hallgattak.

– A kurva életbe! – fakadt ki a Költő. – Hogy így belemásznak még a legszemélyesebb viszonyainkba is.

– Egyetértek – mondta Szabó és odakínálta a poharat. – Na, igyunk rá!

– Mi lesz ebből a kurva országból? – fakadt ki a Költő.

– Valami csak lesz belőle. Valamikor – mondta Szabó, és ő is belekortyolt az italba.

Tolvajok

Az irodában hirtelen sokan lettek. Három ember nyomult be egyszerre. A raktáros felnézett.

– Mit akartok?

– Veled kell beszélünk, Kónya – mondta az egyikük, egy tagbaszakadt melós.

– Tessék. Miről van szó?

A tagbaszakadt becsukta maga mögött az ajtót.

– Augusztus óta itt dolgozol, ez alatt megismertünk.

– Igen. És?

– Van egy ragyogó ötletünk.

– Mondjad!

– Kevés munkával nagyon sok pénzhez lehet jutni.

– Nocsak. Ez engem is érdekel. Aztán hogy?

– Gyártjuk ezeket a méregdrága kütyüket. Azok vagy jók, vagy nem jók.

– Többnyire jók. Nagyon kevés a selejt.

– De hogy mi a selejt, azt te állapítod meg, Kónya.

– Mondjuk. Még a főnök is ellenőrizheti.

– De gyakorlatilag te döntöd el. A főnök megbízik benned. Nem?

– Hát, ha úgy vesszük. Még eddig mindent rám hagyott.

– Na látod, Kónya, erről van szó. Mi van, ha egy kicsivel több selejtet állapítasz meg?

– De hogy állapíthatnék meg több selejtet, amikor jók?

A két kisebb ember is közelebb jött.

– Figyelj! Ha olyat is selejtnek nyilvánítasz néha, ami nem teljesen rossz, azt eladhatjuk a feketepiacon, és meggazdagodhatunk. Mi is, te is.

– De hát ez nem lenne tisztességes.

– Van másik érvünk is – mondta a tagbaszakadt.

– Mi az?

– Agyon is üthetünk, ha nem szállsz be – mondta az egyik kisebb, akinek himlőhelyek voltak az arcán.

– Húha – mondta Kónya. – Ilyen komoly a dolog?

– Ilyen komoly, Kónya – mondta a tagbaszakadt. – Ajánlom, hogy ne ellenkezz.

– De ha észreveszik, hogy csalog, kirúgnak – akadékoskodott Kónya.

– Ugyan! Hol leszel te már akkor!

A raktáros hallgatott.

– Na, mi lesz? – sürgette a tagbaszakadt. – Beszállsz, vagy agyonüssünk?

A raktáros rájuk nézett és rekedt hangon azt mondta:

– Fiúk, én nem tehetek ilyet.

– Miért ne tehetnél? Egyszerű.
– Üssük agyon – javasolta a himlőhelyes.
– Miért nem tehetsz ilyet? – követelte a tagbaszakadt.

– Azért – mondta a raktáros, tagolva ejtve ki a szavakat –, mert ez a gyár...

– Mi van a gyárral?

– Ez a gyár az ... enyém.

Nagy röhögés tört ki. De a tagbaszakadt egy mozdulattal elhallgattatta a többieket.

– Tényleg?

– Tényleg – mondta a raktáros.

– Hogy lehetne a tiéd, amikor Csikai Műveknek hívják?

– Csak volt Csikai Művek. Szeptemberben eladta. Én vettem meg. Azóta Kronbergnek hívják.

A tagbaszakadt nem adta fel.

– Na és? Te Kónya vagy.

– Én vagyok Kronberg – mondta halkan a raktáros. – A Kónya csak álnév.

A három fickó összenézett.

– Most már tényleg üssük agyon – mondta a himlőhelyes. – Ha hazudott, akkor azért, ha meg tényleg ő az új tulaj, akkor hogy ne rúghasson ki bennünket.

Ezen elgondolkodtak.

– Van másik érvem is – jegyezte meg a raktáros.

A himlőhelyes már szorongatni kezdte a nyakát. A tagbaszakadt megállította.

– Hagyd! Hátha alkut ajánl. Na, halljuk az érvet!

A raktáros felmutatott a falra, ahol az a mennyezettel találkozott.

– Látjátok azt a kis fekete izét?

– Az egy pók – mondta a tagbaszakadt.

– Nem azt – mondta a raktáros. – Ott a sarokban. Azt a skatulya-szerű valamit.

– Igen. Mi van vele?

– Az egy ipari kamera. Ami itt zajlott, az mind fel van véve. Én szereltettem fel. Az első nap, amikor enyém lett minden. Be van kötve a rendőrségre.

A három támadó elcsöndesedett.

– Szóval te vagy az új tulaj. Kónya, aki valóban Kronberg – mondta a tagbaszakadt.

– Igen.

– És mi a fenének álltál be raktárosnak?

– Tudni akartam, mit veszek meg. Látni akartam. Belülről. Aztán egy hónap után, szeptemberben írtam alá az adás-vételi szerződést.

– És most mi lesz? Ki akarsz bennünket rúgni?

A raktáros elmosolyodott.

– Nem. Minden marad a régiben. Csak rajtatok tartom a szemem. Hogy ne lopjatok.

– Még semmit sem loptunk – érvelt az, akit Csányinak hívtak.

– Ez a szerencsétek. Most pedig fejezzük be ezt a beszélgetést.

– Elmehetünk? – kérdezte a tagbaszakadt.

– Igen. De senkinek ne szóljatok a dologról. Még további megfigyeléseket kell végeznem. Ugye, értitek?

A három melós elkullogott.

Kónya megtörölte az izzadt homlokát, odament a csaphoz, teletöltötte a poharát, ivott. Aztán leült és lehunyta a szemét. Nehéz napja volt.

A jó szívű bérgyilkos

A fiatalember megnyomta a csengőt. Nem történt semmi, ezért másodszor is becsöngetett és egyik lábáról a másikra állt a ház teraszán.

Végre kinyílt az ajtó. Negyvenes férfi állt a küszöbön.

– Mit óhajt?

– Egy nagyon fontos ügyben kell beszélnem önnel.

– Milyen ügyben?

– Élet-halál ügyben.

A házigazda bizalmatlanul méregette a látogatót.

– Ön Mr. Dickinson, ha nem tévedek – mondta a fiatalember.

– Az vagyok, Robert Dickinson. És maga kicsoda?

– Bonyolult. De hívjon csak Kidnek. Ez egyelőre jó lesz.

Dickinson még mindig bizalmatlan volt és nem mozdult.

– Ha nem akar behívni, nekem a terasz is megfelel. De ez az ügy nagyon bizalmas és senki más nem hallhatja – mondta a fiatalember.

Ezen a házigazda elgondolkozott és végül így szólt: – Jöjjön be!

Kid belépett és lecsiszolta a cipője talpát.

– Üljünk le! – indítványozta Dickinson és a kávézóasztal melletti fotelra mutatott.

– Na, mondja el, hogy miről van szó. Mi az az élet-halál ügy? Talán beteg és pénzre van szüksége? Vagy meg kell gyógyítani egy gyógyíthatatlan beteget?

– Van pénzem – mondta Kid, és kinyitotta a táskáját. Benne Dickinson egy nagy halom pénzt látott.

– Ez itt 50 ezer dollár. Látja? – szólt a fiatalember.

– Látom. Akkor talán meg akarja venni a házamat? Nem eladó.

A fiatalember hosszan hallgatott, majd csendesen azt mondta: – Az ön életéről van szó. Valaki el akarja tenni önt láb alól. Már a bérgyilkost is felbérelte.

– Igen? Hihetetlen. Ezt honnan tudja? – mondta Dickinson halkán. A térde remegni kezdett.

– Én vagyok az a bérgyilkos – mondta Kid. – Ez az előleg. Utána még ugyanennyit kapok.

Dickinson szédülni kezdett. Meg kellett kapaszkodnia a fotel karfájában.

– És most azért jött, hogy megöljön?

– Igen is meg nem is. Meg akarom kapni a másik 50 ezer dollárt. De nem akarom megölni magát. Tudja, Vietnamban már elég embert megöltem, gerillát is, civilt is, öregeket és gyerekeket is. Elegem van a gyilkolásból. De

nincs munkám, és az egyik volt bajtársam ajánlott egy csoportot, amit épp az ilyen munka nélküli veteránoknak hoztak létre. Nagyon jól fizet. Egy gyilkosságért akár 200-300 ezer dolcsit is kifizetnek. Én kezdő vagyok, és különben is csak egyetlen ilyen megbízásra van szükségem. Aláíérttem, és így én kaptam meg ezt a melót. De, mondom, magát nem akarom megölni. Valamit ki kellett találnom, hogy maga életben maradhasson, de én is megkaphassam a fejpénzt.

– Ez az egész hihetetlen – szölt Dickinson, még mindig sápadtan. – Ugyan ki akarna engem eltenni láb alól? Senkinek sem vagyok láb alatt, senkinek sem ártottam, mindenkinek segítetttem, jó keresztényként éltem.

– Megmondom – szölt Kid. – De nem fog örülni neki. Elötte igyon valami szíverösítöt.

Dickinson sápadtan feltápászkodott a fotelból és odabotorkált a bárszekrényhez.

– Magának mit tölthetek? – kérdezte.

– Ó, semmit. Nekem tiszta fejre van szükségem.

Dickinson nagy nehezen kiöntötte az italt. Felhajtotta, de erősen reszketett a keze. Vissza ment a fotelhoz és leült.

– Szóval ki akarna engem megöletni?

Kid még egy kicsit hallgatott, megpróbálta felmérni a szavai hatását a házigazdára.

– Az Omnia Business cég társelnöke, Mr. Whittaker.

– De hát ő az én üzlettársam! Miért akarna megölni? – kiáltott Dickinson, és izgalmaiban majd kiugrott a fotelból. – Semmit sem ártottam neki. Ő is tudja, hogy a légynek sem ártanék.

– Talán épp ez a baj – mondta Kid. – Amikor beszéltem vele, az volt a benyomásom, hogy Mr. Whittaker sokkal agresszívebben akarja folytatni az üzletet. Az erkölcs nem érdekli, csak a pénz. És maga az akadály.

– A vállalat tőkéjének a 80 százaléka az enyém – csattant fel Dickinson. – Nélkülem nem változtathat a cég politikáján!

– Pontosan erről van szó, Mr. Dickinson. Ha ön kiesik, Whittaker valószínűleg megszerzi az ön 80 %-át is. Legalább ezt reméli. Mondja, vannak önnek gyerekei?

– Nincsenek.

– Egyéb potenciális örökös?

– Senkiről nem tudok.

– Na látja. Akkor nem is olyan lehetetlen, hogy az a 80 százalékos részesedés a cégé marad. Azaz Whittaker kezébe kerül.

Dickinson alig kapott levegőt.

– De ha kiderül a szándéka, börtönbe jut! Maga a tanúm, hogy meg akar öletni!

– Én? Sajnálom, de én nem tanúskodhatok, hiszen akkor nem kapom meg a fejpénzt. Sőt,

ezt az 50 ezret is elveszik tőlem, és az sem zárható ki, hogy bűnpártolásért le is csuknak!

– Nagyon sajnálom, de nekem az életem fontosabb, mint a maga jövedelemkiesése – mondta Dickinson, és felállt, hogy a telefonhoz menjen.

– Stop! Telefonálásról szó sem lehet! – kiáltotta Kid, és a táskájából előkapott egy revolvért. Nagyot kattant, ahogy kibiztosította.

Dickinson megdermedt.

– De hát akkor mit tehetek? – kérdezte, és visszaült. Kid visszabiztosította a fegyvert és betette a táskába.

— Elmondom, hogy mit eszeltem ki. Hallgassa végig, és ne ugráljon! Hajlandó meghallgatni?

– Beszéljen – mondta Dickinson, és megpróbált nyugodtan ülni. A keze még mindig remegett.

– Oké. Nos, a tervem a következő. A háztól nem messze áll a terepjáró, amit kibéreltem. Azzal elmegyünk az öbölbe. Ott egy motorcsónak vár bennünket. Abba átszállunk, kimegyünk az óceánra, jó messzire, ahonnan már nem látszik a part. Elkábítom magát, meztenre vetköztetem, egy súlyos tartályt kötök a lábára, és látványos mozdulattal beledobom a vízbe. Aztán jó messzire eltávolodom.

– És engem ott hagy? Ez eddig egy tökéletes gyilkosság. De maga azt mondta, hogy nem akar megölni!

– Nyugalom. Őrizze meg a hidegvérét. Mind-ezeket videóra veszem. De ne féljen! Öt percig kell csak a víz alatt lennie. Akkor visszajövök és kimentem.

– Én egy percet sem tudok eltölteni a víz alatt. Meg fogok fulladni! – mondta rémülten Dickinson.

– Erre azt gondoltam ki, hogy abban a nehéz tartályban, amit a lábára kötök, van egy kicsi oxigénpalack, és abban a csőben van a szívókája, ami a palackból jön ki. Lenyúl érte, felhúzza, berakja a szájába és kinyitja a szelepet. Egy pillanatig sem marad levegő nélkül.

– De hogy szabadulok meg a lábamra kötött tartálytól? – aggodalmaskodott tovább Dickinson.

– A csomót úgy kötöm meg, hogy egy pillanat alatt ki lehessen oldani – nyugtatta meg Kid. – Persze ezzel az oxigénellátás is megszűnik, de a súly nélkül gyorsan feljön a felszínre. Ki fogja bírni. Ahogy nézem, jó kondiban van. Eloldja a tartályt, felemelkedik a felszínre, és jó nagyokat lélegzik.

– És hogy fog megtalálni, ha ott hagy?

– Ez sem gond. Az oxigénvezeték mellé erősítettem egy pici fáklyát. Nyomásra aktiválódik. Meglátom a fényt, és öt perc múlva már ott is vagyok. Tudja, volt némi haszna a vietnami katonáskodásnak. Ott a különleges erőknél szolgáltam.

– Hát a cápák? Mi lesz, ha az alatt megtámad egy cápa?

Kid elnevette magát.

– Arra is gondoltam. A fáklya mellett egy cápariasztót is talál.

– Azt mondja, mindezeket kigondolta? Mikor?

– Egy hetem volt a tervezésre. Ilyen aprólékosan még egyik bérgyilkos sem tervezte meg az áldozatának az életben maradását.

Ekkor Dickinson arcán is keresztülfutott egy halvány mosolyféle. El kellett ismernie, hogy Kid alapos, aminek nem lett volna értelme, ha tényleg meg akarná ölni. Együttal olyan érzése lett, mintha egy krimi nézett volna a tévében. De a való élet sok mindenben különbözik a filmekről.

– És mi történik mindezek után? Hova visz a motorcsónakkal, miután sikerült kihalásznia a vízből? Visszahoz ebbe a házba?

– Nem, az nem lenne okos dolog. Egy időre el kell tűnnie. Amikor én jelentem Whittakernek, hogy végrehajtottam a megbízatást, biztosan kerestetni fogja magát, nyomozók szállnak ki, lepecsételik a házat. Máshova viszem.

– Hova?

– Van egy indián falu néhány száz mérföldnyire, ott teszem ki. Hiányos öltözékekben és csuromvizesen. A helybeliek majd kérdezősködnek, de maga nem tud semmit, a megráz-

kódtatástól még rendesen beszélni sem tud. Élelmet kér és szállást. Tud spanyolul?

– Néhány szót. Si, no, perdone, ilyesmiket.

– Ennyi épp elég. Angolul is értenek néhányan. Csak annyit kell mondania, hogy „nem tudom”, „tenger”, „cápa”, „fáradt”, „aludni”. Fel fogják karolni, lefektetik, megetetik, megítatják. Fontos, hogy ne beszéljen értelmes mondatokban. Csak játssza el, hogy a tengeren nagy trauma érte. Hogy múlt az idő.

– És maga mit fog csinálni közben?

– Visszamegyek, bemutatom a videót Whittakernek, és kérem a fizetség másik felét.

– És ha nem adja?

– Egy bérgyilkossal nehéz vitatkozni. Ő ezt pontosan tudja. Fizetni fog.

– És ha utólag feljelenti? Hiszen maga követte el a gyilkosságot.

– Ez ugyanaz. A tőle kapott pénzt bezárom egy csomagmegőrzőbe, és a bankjegyek sorzáma alapján könnyen ki lehet deríteni, hogy az ő bankjából származnak.

– Na jó. Tegyük fel, hogy minden a maga tervei szerint történik. Mi történik velem?

– Várunk, amíg Whittaker lépéseket tesz a maga üzleti részesedésének megszerzésére. Amennyire őt és a mohóságát ismerem, ez nem fog sok időt igénybe venni. Be kell jelentenie, hogy az üzlettársa meghalt, és hogy őt illeti meg a maga 80 %-os részesedése. Addig maga

az indiánoknál marad, és tovább játssza az idegösszeomlásos fehér embert.

– És hogy fogom visszakapni az üzleti részesedésemet?

– Ezt majd megbeszéljük a motorcsónakban. Indulnunk kell, mert az egész akciót még szürkület előtt kell lebonyolítanunk. Hogy fel lehessen venni videóra.

Kid felállt.

– Nézzen szét a lakásban, és döntse el, hogy milyen állapotban akarja hagyni a dolgait. Utána zárjon be mindent és adja ide a kulcsot. Azt én majd megőrzőm. A lakást legközelebb a nyomozók fogják kinyitni.

Dickinson kapkodva pakolt, fiókokat nyitott ki és zárt be, iratokat rakott át az egyik fiókból a másikba. Mikor mindennel végzett, Kid még feldöntött néhány széket, és a földre szórta az egyik fiók tartalmát. Szakértő szemmel tekintett az összképre, majd bólintott, mindent letörölt, amihez csak hozzáért. Mutatta, hogy mehetnek.

Odaértek a terepjáróhoz, beszálltak és elindultak. Dickinson a vietnami élményeiről kérdezte Kidet, majd megkérdezte, hogy mire kívánja fordítani a 100 ezer dollárt. A fiatalember elmondta, hogy egy latin-amerikai országba költözik és saját üzleti vállalkozásba kezd.

Utána megint a jogi vonatkozásokra terelődött a szó. Hogy milyen módon lehet majd bebizonyítani a bérgyilkosságra való megbízást.

– Ehhez kellett egy kis trükk – mondta Kid.
– A piacon kaphatók mikrokamerák, és egy ilyen volt a gomblyukamban. A Whittakerrel folytatott egész beszélgetést felvettem. Az kíváncsian leleplezi az üzlettársa szándékát. Külön felveszem majd azt is, amikor ideadja a hátralékot.

– De ha maga eltűnik, hogy fog tanúskodni a bíróságon? – kérdezte Dickinson.

– Sajnos személyesen nem jelenhetek meg a bíróság előtt, de magának átadok mindent, ami kell. A megbízás, az állítólagos gyilkosság, a videó bemutatása és a pénz második részének átvétele – minden a kezében lesz. És persze a kulcs is. Bár lehet, hogy a rendőrség megváltoztatja a zárat. A többi már magán és az ügyvéden múlik.

– Nincs saját ügyvédem, csak a céges ügyvéd.

– Azt Whittaker biztosan le fogja fizetni. Majd én keresek másikat.

Még megbeszéltek néhány részletet. Megérkeztek a parthoz. Kid leparkolta a terepjárót, kivette a magával hozott holmikat, majd a mólón odamentek a kikötött motorcsónakhoz. Beszálltak és elhelyezkedtek. Kid beindította a motort. Már kezdett lemenni a nap.

Amikor már nem látták a partot, Kid leállította a motort. A csónak orrába ment és felnyitotta a kamrát.

– Kezdődik a kiképzés – mondta, és sorra elővette az elrejtett tárgyakat: a súlyként használandó tartályt, megmutatta az oxigénpalackot, a lélegző csövet, a cápariasztót és a fáklyát. Dickinsonnak mindent ki kellett próbálnia, a tartály leoldását és imitálnia a fáklya begyújtását is. Mikor ezzel végeztek, Kid elővett egy kis üvegcsét. Sötétzöld folyadék volt benne.

– Ez mi? – kérdezte Dickinson.

– Az altató.

– Biztos, hogy nem mérég? Úgy néz ki. Filmekben láttam ilyet.

Kid elnevette magát.

– Nem mérég. És nem is altató. Szájfrissítő folyadék. De megértem az aggodalmát, ezért magam is iszom belőle.

Belehörpintett, gargalizált, majd lenyelte. Dickinson bólintott, de a rá váró események izgalma meglátszott az arcán.

– Csak néhány perc. Ennyit megér, hogy leleplezze a bűnöst és visszaszerezze az irányítást a vállalkozás felett.

Ezután Kid elővette a videokamerát, rögzítette a csónak hátulján, majd összecsapta a kezét.

– Kezdjük! Innentől kezdve semmit sem szól, csak riadtan néz. Gondoljon arra, hogy akár bele is fojthatnám a vízbe. Gondoljon egy cápára. Vagy Whittakerre. Igen, azt hiszem, mind közül ő a leginkább félelmetes. Mostantól

minden élesben megy. A felvétel csak akkor lesz hiteles, ha folyamatosan készül, mindenféle megszakítás vagy javítás nélkül. Üljön ide, és nézzen bizalmatlanul, amikor megkínálom a teával. 20-25 másodperc múlva kábuljon el, és omoljon rá a fedélzetre. Akkor idejövök, és megpróbálom felébreszteni, de maga meg se moccan. Moccanás nélkül tűrje el a bökődést, a vetkőztetést, és teljesen engedje el magát akkor is, amikor bedobom a vízbe. Rendben?

– Rendben. Megpróbálom a lehető leghitelesebben eljátszani az elaltatott áldozatot.

– Remek. Akkor most elindítom a felvevőt, és minden úgy lesz, ahogy megbeszéltük.

Kid visszament a felvevőhöz, és megnyomta a RECORD gombot. Ezután szemben a kamerával, háttal Dickonsonnak beleöntötte a teába torokfertőtlenítőt, megitatta az áldozatát, aki lassan elálmosodott, lesiklott a padlóra. Kid várt egy kicsit, majd megbökte a vállát, de Dickinson nem reagált. Akkor Kid levetkőztette, elővette a nehéz tartályt és hozzákötötte Dickinson bokájához, úgy, hogy nem látszott az oxigéncső. Felvette a karjába az elalélt férfit, megmutatta a kamerának és nagy lendülettel bedobta a vízbe.

– Jó éjszakát, Mr. Dickinson! Viszontlátásra a másvilágon! – mondta harsányan röhögve, azzal odament a motorhoz és elindította. A csónak eltávolodott a helyszíntől és már csak a hullámokat lehetett látni.

– Ennyi. Az ügy lezárva – mondta, majd kikapcsolta a kamerát.

Ezután gyorsan megfordította a csónakot, és száguldott vissza Dickinsonért.

Közeledett a lemerülés helyéhez, de nem látott semmiféle fáklyát. Mi történhetett?

Már nyolc, kilenc, tíz perc is eltelt a lemerülés óta, és sehol semmi.

– Na, ha most Dickinson tényleg megfulladt, arról már nem tehetek – mondta magában.

A távolban feltűnt egy cápauszony. Kid aggódott, hogy talán nem működött a cápariasztó. Vagy túl későn aktiválta a szerencsétlen?

További percek teltek el így. Végre a hullámokban feltűnt Dickinson, ahogy kétségbeesetten csapkodta a vizet, és megpróbálta a felszínen tartani magát. Kid közelebb ment, és kötelet dobott neki. Dickinson megragadta a kötelet, de tovább fuldoklott. A cápauszony már csak méterekre volt tőle.

– Tartsa erősen a kötelet! – kiáltotta Kid, és bekapcsolta a motort, hogy elvontassa a férfit a cápa elől. De a cápa is rákapcsolt. Verseny kezdődött kettejük között.

Aztán Kid ott hagyta a kormányt és teljes erejéből húzni kezdte a kötelet.

A cápa rácsapott a kapálódzó férfira, nem akarta elengedni a zsákmányát.

Végül Kidnek sikerült behúznia Dickinsont a csónakba, de a cápa fogainak nyomai ott voltak a lábán és a bal combjából hiányzott egy kis darab.

Kid irányba állította a csónakot és teljes sebességre kapcsolt, utána odament a fájdalomtól és félelemtől jajgató, ziháló és hörgő áldozathoz. Már alig volt benne élet.

– Mi történt? Nem aktiválta a cápariasztót?
– kérdezte Kid.

Dickinson nem tudott beszélni, csak zihált és jajgatott.

Kid nem volt felkészülve a seb ellátására, annyit tett, hogy egy kis whiskyt öntött rá, és Dickinson ingéből egy darabot letépve bekötözte a sebet.

Amikor már közel voltak az indiánok partszakaszához, óvatosan feladta Dickinsonra a széttépett inget, a nadrág zsebébe pedig begyömöszölt egy nedves ötdollárost, hogy a helyiek érdeklődését felkeltse, valamint a segítőkészségüket biztosítsa. Megpróbálta kikérdezni, de a férfi még mindig nem volt tárgyalóképes. Csak annyit tudott kinyögni, hogy „nem tudom”, „tenger”, „cápa”, „fáradt” és „aludni”.

Amikor már csak 20 méterre voltak a parttól és lehetett látni az indián falu fényeit, Kid kiszállt, kiemelte Dickinsont és a vízben gázolva, ölben kivitte a partra. Ott lefektette a fövényre, és ellenőrizte a holmijait. Levette róla

a kötést és a mozdulatlan testet úgy fordította, hogy láthatóak legyen a sebe.

– Segítsen meg téged az Örökkévaló! – búcsúzott el tőle, visszaszállt a motorcsónakba, beindította a motort és elindult. Dickinson ott maradt, némán és mozdulatlanul.

A fiatalember este még egy autóbusz állomás csomagmegőrzőjében elzárta a pénzt és a dokumentumokat, Dickinson kulcsait és néhány személyes holmiját, majd hazament.

Másnap végignézte a videofelvételt. Mindent tökéletesnek talált. Készített egy másolatot, majd felhívta a megbízóját és beszámolt a végrehajtott gyilkosságról. Megbeszélték, hogy már aznap délután találkozni és Kid megkapja a pénz második részét.

A megbeszélthelyen Whittaker már várta. Idegesnek látszott. Megnézte a videót, bólintott, de arcán nagy feszültség tükröződött.

– Megkapta a bizonyítékot – mondta Kid. – Teljesítettem a feltételt, kérem a pénzt. A második 50 ezer dollárt.

Whittaker elővette az aktatáskát, de még nem nyitotta ki. Kényelmetlenül fészkelődött. Neki is ez volt az első ilyen ügye.

– Jobban szerettem volna, ha láthatom a holttestet is – nyögte ki.

– Nézze, egy hullával mindig sok baj van. Megtalálhatják, megvizsgálhatják és a modern eljárásokkal nagyon sokat megtudhatnak az eseményről. Így tökéletes. A hulla nincs sehol.

Pontosabban egy cápa gyomrában, félig megemésztve. Tiszta munka.

– Így csak 25 ezret tudok adni – mondta Whittaker. A szája széle remegett.

Kid elővette a stukkert és kibiztosította. Whittaker megrémült.

– Jól van, legyen 50 ezer. De többször nem fordulok magához.

– Nem baj – nyugtatta meg Kid. – Majd lesz más, aki felbérel. Mostanában egész jól pörög az üzlet. Mindig akad, aki valakinek útban van.

Whittaker belenyúlt az aktatáska másik zsebébe és hozzátette a 25 ezer dollárt. Dickinson átvette a pénzt, gondosan megszámolta, aztán köszönt és távozott. Kifelé menet még gondosan körülnézett, és az autót is körbejárta, nem piszkált-e bele valaki. Mindent rendben talált. Beszállt, kikapcsolta a gomblyukában lévő mikrokamerát, az állomásra hajtott, a pénzt hozzátette a széfben őrzött dolgokhoz, és hazament. Otthon a Whittakerrel történt második találkozásról készült videót is megnézte, majd lemásolta, és elégedetten elaludt.

Telt-múlt az idő, és Kid leste az újságokat, mikor adnak hírt az Omnia Business cég dolgairól. Csak egy hetet kellett várnia. Egy szűkszavú hír tudósított arról, hogy egy váratlan haláleset miatt újrarendezték az üzleti viszonyokat, Philip Whittakert megválasztották főigazgatónak, és a társaság új, nagyszabású stratégiát dolgozott ki.

Akkor Kid elhatározta, hogy elindítja az akció utolsó szakaszát.

Másnap megint bérelt egy motorcsónakot, hogy felkeresse Dickinsont. Sikerült megtalálnia az indián falut. Kiszállt a csónakból, besétált a faluba, és kérdezősködött. Hamarosan elvitték a vízből kimentett amerikaihoz. A seb már begyógyult, de a combjából jól láthatóan hiányzott egy 1 hüvelyknyi darab. Még mindig rossz állapotban volt. Kidet nem volt képes felismerni, és a kérdéseire még mindig azzal válaszolt, hogy „nem tudom”, „cápa” meg „fáradt”.

Kid nagyot sóhajtott, és türelmesen beszélt hozzá. Elmesélte, hogy mi történt azóta, hogy elváltak. Az összegyűlt falusiaknak is megpróbálta megmagyarázni, hogy nagyon hálás az ápolásért, de most elviszi magával, hogy megfelelő pszichiátriai kezelésben részesítsék.

– A test már meggyógyult, de meg kell gyógyítani a lelket is – mondta nekik. A helyiek bólogattak, egyetértettek, és amikor Kid még 500 dollárt is szétosztott közülük hálája jeléül, azért ők is nagyon hálásak voltak. Kid és Dickinson nehezen tudott elválni a vendéglátóktól.

A csónakban Dickinson nyelve kezdett oldódni. Akadozva elmesélte, hogy a zsebében talált 50 dollárnak nagyon örültek a helybeliek, nyilván abban reménykedtek, hogy később majd többet is kapnak.

Kid a megrendült egészségű Dickinsont magához vette és sokat foglalkozott vele, mert nem akarta, hogy az üzlettársával folytatandó perben beszámíthatatlannak nyilvánítsák. Ez alatt sok mindenről elbeszélgettek, és Dickinson már kezdett apai érzéseket táplálni a fiatalember iránt. De nem veszíthettek túl sok időt.

Whittaker néhányszor feltűnt a tévében, a vállalat nagyratörő terveiről kérdezték, és ő magabiztosan válaszolt.

– A cég új tervei összefüggnek Mr. Dickinson tragikus halálával? – kérdezte az egyik riporter.

– Egyáltalán nem. Együtt terveztük a profilváltást. Nagy kár, hogy ő ezt már nem érhetette meg. Örülne, ha látná, hogy a terveink megvalósulnak. Büszke lenne rá.

Ezeket a szavakat hallva Dickinson haragosan csapott az asztalra.

– Meg kell állítanunk a gazembert! – kiáltotta.

Talán épp ez volt az a pillanat, amikor szellemileg visszatért a való életbe. Harcolni akart, megvédeni a becsületét. Kid megnyugodva vette tudomásul a pszichológiai változást. Most már el lehetett kezdeni a harcot.

Néhány napon belül sikerült megtalálniuk a megfelelő ügyvédet. Kid beszélt vele, és a nevek említése nélkül előadta a történeteket, és utalt a kétségszövegbevonhatatlan bizonyítékokra is. Dr.

Cornstein vállalta a nem mindennapi ügyet. Pár nappal később Dickinson is meglátogatta, és átadta neki a videofelvételek másolatát.

Kid egy közeli városban, álneven vett ki egy szállodai szobát magának és ügyfelének, és igyekezett egész idő alatt ott maradni.

Dr. Cornstein beadta a keresetet Whittaker ellen, azon az alapon, hogy megfosztotta az üzlettársát a jogos tulajdonrészétől. Whittaker ügyvédje válaszában nevetségesnek nevezte a vádat, hangsúlyozva, hogy minden jogszerűen történt.

A perről részletesen beszámoltak a lapok. Mindenki érezte, hogy valami szokatlan dolog van a háttérben.

Amikor elkezdődött a tárgyalás, Whittaker azzal érvelt, hogy hitelt érdemlően megtudta, hogy Dickinson meghalt, és mivel az üzleti stratégia változásában már előzetesen megállapodtak, a változások az elhunyt akaratával megegyezően történtek.

– Mit ért az alatt, hogy hitelt érdemlően értesült Dickinson haláláról? – kérdezte dr. Cornstein a tárgyaláson.

– Tudomásomra jutott, hogy elindult egy hajóútra egy kétes múltú alakkal, de már nem tért vissza.

– Hogy jutott tudomására ez a tény?

– Az a fickó elküldött nekem egy videót, amelyen bemutatta, hogy hogyan fojtotta vízbe szegény Bobot.

– Miért küldte el önnek a felvételt?
– Nem tudom. Talán pénzt akart kérni érte.
– Miért gondolhatta az illető, hogy magának megéri pénzt adni a bizonyítékért?

– Talán mert feltételezte, hogy ez nekem előnyös. De ebben tévedett. Mindent Mr. Dickinsonnal együtt csináltunk, és a halála nekem nem volt előnyös. Ellenkezőleg. Nagyon lehangolt. Én talán még nem is voltam teljesen elkészülve a profilváltásra, de úgy éreztem, hogy ezzel tartozom a partneremnek. Hogy amit együtt terveztünk, az végül is megvalósuljon.

– Találkozott ön ezzel a kétes múltú személlyel?

– Nem. Gusztustalannak tartottam az ajánlatát.

– Honnan tudja, hogy kétes múltú?

– A levelében azzal hencegett, hogy már több embert megölt, csak a vicc kedvéért.

– Jelentette az esetet a rendőrségen?

– Megfordult a fejemben, de aztán úgy gondoltam, hogy kegyeletsértő lenne.

– Ön becsületes, hívő keresztény ember, Mr. Whittaker?

Itt a védőügyvéd tiltakozott, és a bíró helyt adott a tiltakozásának.

– Szóval tudomásul vette, hogy az üzlettársa meghalt, és hogy örökösök híján ön lesz a cég

egyedüli tulajdonosa. Nem gondolja, hogy mindez túlságosan gyorsan történt?

– Az üzleti élet nem a szelídeknek való. Itt kegyetlen törvények uralkodnak – válaszolta Whittaker. – Minden perc késedelem dollár-milliókat jelent.

– Hogyan reagálna arra a hírre, hogy Dickinson valójában túlélte a hajókirándulást, életben van, és kész visszatérni a vállalat vezetésébe?

– Nagyon örülnék neki. Akkor újra együtt dolgozhatnánk a sikeres üzletben. De mivel meghalt, erre sajnos nem kerülhet sor – mondta Whittaker, és elérzékenyülését érzékeltető dő kifújta az orrát.

Ekkor az ügyvéd beszólított egy tanút. Nagy kalappal a fején jött be, sántikálva, egy botra támaszkodva.

– Hogy hívják önt? – tette fel a kérdést dr. Cornstein.

– Philip Dickinson vagyok, az Omnia Business cég többségi tulajdonosa – válaszolt a férfi, és levette a fejéről a kalapot.

A terem felmorajlott. Mindenki megpróbálta azonosítani a tanút az újságokban közölt fotók alapján. Whittaker elsápadt, a lábai reszketni kezdtek, le kellett ülnie.

– Felismeri ebben az emberben a volt üzlettársát? – kérdezte tőle Cornstein.

Egy hosszú perc telt el. Whittaker arcán kétségbeesés tükröződött, amely lassan, nagyon lassan valamiféle vigyorrá változott.

– Nem merek hinni a szememnek! – nyögte ki végül.

– Most, hogy kiderült, él az áldozat, mit érez? – kérdezte dr. Cornstein.

– Örömet és megkönnyebbülést. Végre újra együtt dolgozhatunk, és valóra válthatjuk a közös terveket. Ugye, Bob?

– Semmiféle közös tervünk nincsen – mondta Dickinson szárazon. – Visszaveszem a 80 százalékos részesedésemet, és majd én fogom átszervezni a vállalatot. Philip, ki vagy rúgva!

A két üzletember szóváltásának a bíró vetett véget.

– Úgy látom, hogy alap nélkül való volt a vállalat üzleti arányainak megváltoztatása – jegyezte meg tényszerűen. – Helyre kell állítani az eredeti állapotot.

Zajongás támadt a tárgyalóteremben. Dr. Cornstein kért szót.

– Van itt még egy körülmény, ami kissé megváltoztatja a történetek hátterét – mondta. – Ez is szorosan hozzátartozik a tárgyalat ügghöz.

– Éspedig? – kérdezte a bíró.

– Ez annak a kétes múltú alaknak a konkrét motivációja. Vajon miért éppen Dickinson urat választotta ki, miért csalta el a hajóra, és miért küldte el Whittakernek a vízbe fulladás

dokumentációját? Megkérdezem Whittaker urat, hogy rendelkezésre tudja-e bocsátani azt a videofelvételt, ami a gyilkosság bizonyítéka volt.

Mindenki Whittakerre nézett.

– Sajnos nem tudom. Még aznap kidobtam. Borzalmas anyag.

– Nekünk szerencsére van egy másolatunk. Kérem, játsszák le!

A bíró engedélyt adott a vetítésre, a termet besötétítették és elindult a felvétel. Látni lehetett a hajót, a sötét szemüveges elkövetőt. Most megitatja Dickensont az altatóval, az áldozat lassan elkábul, lerogy a hajó fenekére, most a fiatalember meztelenre vetkőzteti, most megköttözi, ráerősíti a lábára a nehéz tartályt, felemeli a testet és beledobja a vízbe. Aztán elmondja azt a néhány durva mondatot, és a motorcsónak elhagyja a helyszínt.

A közönség izgatottan tárgyalta a látottakat.

– Ez volt az a videó, amellyel bizonyítani akarta a kétes múltú fiatalember Dickinson úr halálát. De szerencsére az áldozat túlélte a mérényletet és bár egy cápa is megtámadta, sikerült partra vergődnie egy indián falu közelében, ahol befogadták, bekötötték a sebeit és ápolták. De a birtokunkban van még két másik videó is, amelyek egészen más megvilágításba helyezik nem csak a fiatalember bűnös tettet, de annak motivációját is.

A bíró engedélyével lejátszották azt a videót, amelyet a Kid a gomblyukába rejtett mikroka-merával készített a Whittakerrel folytatott első beszélgetésről, amikor is az üzlettárs megrendelte a gyilkosságot és átadta az előleget. A közönség soraiban az izgalom kezdett határozott felháborodássá válni.

Utána azt a második videót is lejátszották, amelyben Whittaker elégedettségét fejezi ki Dickinson halála felett, de nehezményezi, hogy nem láthatja a holttestet, alkudozik, majd végül, a fegyveres fenyegetés hatására, átadja a kialakult teljes összeget.

Az újságírók sebesen jegyzeteltek, a rajzolók igyekeztek megörökíteni Whittaker arckifejezését.

– Nincs koronatanú! – kiáltott közbe Whittaker ügyvédje. – Mindez hamisítvány is lehet!

A védenec azonban már összeomlott a tények súlya alatt.

– A koronatanú eltűnt, nyilván azért, hogy ne kelljen visszafizetnie a vérdíjat – mondta dr. Cornstein. – Egy szélhámosról van szó, aki névleges bérgyilkossá vált, mert nagy szüksége volt a pénzre, de a jó tetteivel kiérdemelte ugyanazt a pénzt. Segített leleplezni egy mindenkin átgázoló, kíméletlen gazembert, ezzel segített a bűnüldözésnek is, miközben ez egy centjébe sem került az adófizetőknek.

Az esküdtszék egyhangúlag bűnösnek nyilvánította Whittakert, akire 12 év börtönbüntetés vár.

Mindezeket megírta az az újság, amit Kid egy mexikói szálloda bárjában lapozott át, miközben tequilát hörpölt. Egyelőre nem döntötte el, hogy mibe fekteti a 100 ezer dollárt, amit az eljátszott gyilkosságért kapott. Alaposan megszokta tervezni a dolgait. Ahogy ebből a történetből is kiderült.

Két hónappal később azonban a fejébe vette, hogy meglátogatja egykori áldozatát.

Felkereste a házat és becsöngetett. Amikor az ajtó kinyílt, azt mondta:

– Ön Mr. Dickinson, ha nem tévedek.

Az öreg nagyon megörült, amikor meglátta. Átölelte és a könnye is kicsordult.

– Kid, te, Kid, már vártam, hogy előjőjj a rejtekhelyedről. Hogy vagy?

– Én jól. És te, öreg? Begyógyult már a cápaharapás?

– A seb begyógyult, a sántikálás maradt. De még mindig jobb sántán a föld felett, mint ép lábbal a föld alatt. Hanem te nem akarsz belépni az Omnia Businessbe? Nagy szükségem lenne egy ilyen találékony és tisztességes munkatársra.

– Köszönöm a bizalmat, de egy bérgyilkos sosem léphet a fénybe. Isten ments, hogy az FBI elkezdjen szaglászni a viselt dolgaim után!

– Hát, te tudod. De legalább áruld el végre, hogy mi az igazi neved! Nem szólíthatlak örökké kölyöknek.

– Ez maradjon az én titkom – mondta Kid.

Így hát ezt mi sem tudhatjuk meg. De hát nem a név a fontos, hanem az ember, aki mögötte van.

Jónak lenni

Kubinyi Endre, nyugdíjas, összecsuklott az utcán. Nagy volt a hőség, senki sem csodálkozott. Ferde szájjal feküdt a járdán, nem látszott részegnek, sem drogosnak. Néhányan megálltak, kérdezgették. A férfi szeme nyitva, mondani akart valamit, de nem lehetett érteni. Végül a járókelők megállapodtak abban, hogy ki kell hívni a mentőket. Még többen is jöttek, nézelődtek, szörnyülködtek, de egy idő után mindenki tovább ment, mivel a helyszín már nem ígért további látnivalót.

Mindenki, kivéve egy nyugdíjast, aki úgy döntött, megvárja a szakembereket. Elvégre kitelik az idejéből.

A mentős körbenézett, kereste a sérültet. A nyugdíjas meglátta az autót és integetett. A kocsí fékezett, kiszállt két mentős és megvizsgálta a beteget.

– Ez szívroham – állapította meg egyikük. – Hívd fel a kórházat! – mondta a társának.

Hozzákezdtek a szükséges műveletekhez, aztán hordágyra rakták, és beszánguldottak vele a kórházba.

Kubinyit még két hétig benn tartották. A kórteremben egy lelkipásztor feküdt mellette, aki elmesélte neki Henri Nouwen történetét, akit a klinikai halálból hoztak vissza, és utána

elhatározta, hogy a visszkapott életet az Ige hirdetésének, a bűnösök megtérésének szenteli. Az élményeit „A tükrön túl” című könyvében írta meg.

A lelkipásztor egyik ismerőse be is hozta a könyvet és Kubinyi egy huzamban végigolvasta. Ő is úgy érezte, hogy újrakezdődik az élete. Mivel nem volt vallásos, az számításba sem jött, hogy Isten nevében térítsen, de elhatározta, hogy életének hátralévő részét jó cselekedetekkel tölti ki.

Amikor visszakerült az irodába, egészen megváltozott. Mindenkinek segített, ha pedig nem volt miben segíteni, akkor is volt egy jó szava a munkatársaihoz. Eleinte megmosolyogták, de rövidesen elterjedt, hogy nyilván meghibbant, egy fejsérülése miatt. Ő ebből semmit sem vett észre, és ha mások megmosolyogták, ő akkor is barátságosan visszamosolygott.

Az utcán ő vette észre legelőször a fehér bottal kopogó látássérülteket, és ha észrevette, nem volt kétséges, hogy segíteni is fog. Nagy néha előfordult, hogy egyszerre ajánlották fel a segítségüket ketten, de ilyenkor a másik segítő, látván Kubinyi szemében az elszántságot, rendszerint visszalépett. Ugyanez történt az öregek vagy kismamák járműre felsegítésénél vagy leszállásánál. Néhányan félreértették a szándékát, főleg a fiatalabb nők, de a többség hálás volt.

Ezekben a hónapokban tömegesen jöttek a menekülők Szíriából, ahol háború dúlt, valamint Észak-Afrikából, ahol éhínség tombolt. Kubinyi emberi kötelességének érezte, hogy részt vegyen a megpróbáltatásaik enyhítésében. Csatlakozott az akciókhoz, szendvicseket készített, adományokat gyűjtött és osztott. Többen az ő révén jutottak ki a nyugati országokba, és amikor megérkeztek, köszönőleveleket küldtek neki.

Ugyanígy segített azoknak a családoknak, akiket a kormánypolitika utcára tett. Részt vett a tiltakozó megmozdulásokban, a kilakoltatottak érdekében rendezett étláncokban, őt is rendőrök vitték el, erőszakkal.

A munkahelyi főnöke nem nézte jó szemmel Kubinyi aktivista tevékenységét. Neki is leszóltak valamilyen hivatalból, nem tehetett sokat, hiszen Kubinyi munkájában nem talált kifogást, sőt, több vállalati rendezvénynek ő volt a lelke, nélküle sokkal unalmasabb lett volna a közösségi élet. A főnök csak annyit tett, hogy Kubinyinak nem adott jutalmat, egy értekezleten pedig felhívta a figyelmét arra, hogy a társadalmi aktivitás helyett inkább a munkájára kellene koncentrálnia. Kubinyi ezt szó nélkül vette tudomásul, még a közvetlen munkatársainak sem panaszkodott. Ők azonban értettek a szóból, így Kubinyi körül lassan elfogyott a levegő.

Amikor a kormány erélyesebben kezdett lépni az önkéntes segítők ellen, felkereste egy ember és azt követelte, hogy tegyen vallomást, miszerint az önkéntes tevékenysége valójában az állam és a keresztény kultúra ellen irányul. Kubinyi ezt is türelemmel viselte, és csak annyit mondott, hogy ő Jézus akaratát hajtja végre, és az fontosabb, mint bármilyen kormány politikája.

Egyelőre nem tartóztatták le, de a munkahelyéről elbocsátották. Az egész irodát átszervezték, és az új felállásban már nem volt szükség arra, és éppen arra a feladatra, amit korábban Kubinyi végzett el. Ezt is szó nélkül elviselte, illetve megdöbbenetette a kollégáit azzal a megjegyzésével, hogy „a Sátán útjai kifürkészhetetlenek”. Egy kollégája ezt azonnal visszamondta a főnökének, de az nem tudott vele mit kezdeni. Azt meg méltóságán alulinak tartotta megkérdezni, hogy ki is a Sátán.

Kubinyi munkát keresett. Az állami hivatalokban elutasították. Végül is egy piaci árus vette fel. Egy darabig nem volt semmi baj, de egy nap adóellenőrök jöttek, és mindenféle hibát találtak az iratkezelésben. A sok és értelmetlen kérdésből a tulaj megértette, hogy valójában Kubinyi alkalmazásával van bajuk.

– Mit követett el, jóember, hogy engem is maga miatt vegzálnak? – kérdezte a főnök.

– Nem tudom. Talán csak annyit, hogy keresztényként élek, mindenkinek segítek.

– De hát a kormány is kereszténydemokrata! – mondta a tulaj.

– Ez az. Jézus nem kereszténydemokrata volt.

Így Kubinyi elveszítette ezt a munkáját is. Több másik helyen is hiába próbálkozott. Amikor már közmunkásnak sem vették fel, akkor elhatározta, hogy itthagya az országot.

Ausztriában, Eisenstadtban helyezkedett el, egy étteremben, konyhai kisegítőként. Nemso-kára talált egy öregasszonyt, aki hajlandó volt felfogadni mindenesnek. Az asszony betegeskedett, de Kubinyi tisztességgel ellátta, gondozta a kertet, etette az állatokat, intézte a bevásárlást, néha még a főzést is magára vállalta.

Amikor az asszony meghalt, a hozzátartozói elküldték Kubinyit, eladták a házat, de méltányosságból neki is adtak egy nagyobb összeget. Abból a pénzből éldegélt egy bérelt lakásban. Munkát vállalt az eisenstadti köztisztasági vállalatnál. A fizetéséből épp hogy ki tudott jönni.

Akkor találkozott össze Marival, egy Magyarországból érkezett nővel, aki hajléktalanként alkalmi munkákból vagy koldulásból élt. Oda-vette magához. Ketten is csak annyit kerestek, hogy ne haljanak éhen. De Kubinyi már megöregedett, meg is betegedett. Egy darabig ez a nő ápolta. Sikerült elintéznie a magyarországi nyugdíját, de orvosi kezelésre nem tellett.

A lakás nem volt nagy, de mindig volt náluk három-négy magyarországi menekült. Ezek híreket hoztak, néha valami hazai finomságot is. Kubinyi segített nekik munkát és másik lakhelyet szerezni. Úgy emlegették, mint a menekültek jótévőjét.

Ez addig ment, amíg az egyik vendégéről ki nem derült, hogy a Nemzetellenes Tevékenységet Vizsgáló Hivatal tisztje. Kérdőre vonta Kubinyit és kilátásba helyezte, hogy könnyen elveszítheti a nyugdíját, ha tovább folytatja ezt a bomlasztást.

– Figyeljen ide az elvtárs – mondta neki Kubinyi. – Ahhoz semmi közöm, hogy az ország, amelyet a hazámnak tekintettem, hogyan bánik az állampolgárokkal, de hogy én kinek segítek, azt én döntöm el. Ha a jószágom és a keresztény szemléletem miatt elveszik a nyugdíjamat, akkor elmegyek egészen a pápáig. Bízom benne, hogy akad majd, aki rajtam is segít.

Egy darabig nem történt semmi, de egyszer csak akadozni kezdett a nyugdíj. Aztán kapott egy levelet: kiszámolták, hogy Kubinyinak nincs is meg a nyugdíjjogosultsága, és az addigi összegeket is vissza kell fizetnie.

Akkor Kubinyi írt a pápának. A pápa nem tudott közvetlenül beavatkozni a magyar állammal kapcsolatos ügyekbe, de Kubinyit méltányosságból felvették a Vatikánba takarítónak. Ezért is nagyon hálás volt, és becsületesen

dolgozott. Mari nem ment vele, hanem a közös lakásban maradt és nemsokára összeállt egy erdélyi menekülttel.

Végül Kubinyi kihallgatást kért a pápától. A pápa türelmesen végighallgatta. Kubinyi röviden elmesélte neki az élete történetét, az újjászületésétől a nyugdíja elvesztéséig.

– Szentatyám, rettenetesen nehéz megmaradni a helyes úton – mondta neki.

A pápa bólintott, megveregette a vállát: „Krisztusnak sem volt könnyű. És ti, akik jót cselekesztek, mindannyian Krisztusok vagytok.”

Amerikai álom

Az öregember, név szerint Palotai Ede, 64 éves karcagi bolti eladó, a sor végén ballagott, és minduntalan lemaradt a turistacsoporttól. Egy hétre érkeztek New Yorkba, változatos programmal, az egykori magyar és zsidó negyedről a Szabadság-szoborig és a Metropolitan Museum of Artig mindent meg akartak nézni. A szállásuk a Central Park Harlem felé eső szélén volt, ahol már nem olyan magasak az árak.

Ede bírta az iramot, de olykor rossz utcába fordult be, benézett egy-egy üzletbe, folyton utána kellett szólni. Werner, az idegenvezető, idegeskedett, nehogy elveszen. Ebben a magyarországnyi lakosságú városban könnyen nyoma veszhet.

A hazautazás előtti nap délelőttjén aztán bekövetkezett a baj. Palotai úr immár sokadszorra eltűnt, de most úgy, hogy sehol nem találták. Werner majd megbolondult, százszor megfogadta, hogy ilyen csoportot soha többé nem vezet. A többiek is izgultak. Néhányan aggódtak, hátha eltévedt és leütötték, kirabolták, talán még meg is gyilkolták, mások pedig feltételezték, hogy az öreg ezt direkt csinálta, és bosszankodtak, hogy ez az eset tönkreteszi és beárnyékolja az egész utazásukat. És még vásárolni is szerettek volna az otthoniaknak

(hajlamosak vagyunk ezt hagyni utoljára, amikor már tudjuk, hogy mennyi pénzünk maradt), de Werner már senkit sem engedett magában csellengeni. Úgy mentek, mint az iskolások, épp hogy csak nem fogták egymás kezét.

Az esetet Werner jelentette a rendőrségnek is, és a New York Police Department el is kezdte a nyomozást. Egyelőre nem jártak szerencsével. Átkutatták a város összes kórházát és hullaházát, a közeli üzleteket és kocsmákat, még a New York Public Library olvasótermébe is benéztek, de nem találták az elveszett személyt. A csoport Palotai nélkül utazott vissza.

New York nagy városa, Ede eltűnése nem sokáig foglalkoztatta a hatóságokat, volt nekik sok egyéb dolguk. Két évig nem is történt semmi fejlemény az ügyben.

Akkor azonban Queensben, New York észak-keleti részében találtak egy földön fekvő embert, akire nagyjából ráillett az eltűnt Palotai személyleírása. Már alig volt benne élet, és kórházba szállítása közben meg is halt. A cókémokjában felfedeztek egy kézzel írt naplót, és az derített fényt a sorsára. Egy magyar származású újságíró is elolvashatta a naplóját, az ő híradásából ismerhettük meg a történeteket.

Kiderült, hogy Palotai már Magyarországon felkészült, eladta a lakását, angol tanfolyamra járt, minden pénzt betett egy külföldről is elérhető számlára, és szándékosan hagyta ott a

csoportot. Fél napig bolyongott az ismeretlen utcákon, és a véletlennek köszönhetően, hogy egy magyar tulajdonban lévő raktárban (Fodor's Store All) munkát talált. Nem ő volt az egyetlen homályos háttérű dolgozójuk, nem firtatták, honnan jött, mit akar, de már az első napot kifizették neki, és a raktár egyik sarkában még hálóhelyet is adtak.

Így történt, hogy Mr. Palotai illegális bevándorlóként fenn tudta tartani az életét, volt munkája, élelme és szállása, még ha nem is olyan jó, mint amit Magyarországon elhagyott. Az angol nyelvismerete fokozatosan javult, már tudta az összes hétköznapi kifejezéseket, a whadayamean-tól a fuckingshit-ig, így barátokra is szert tett (tőlük némi spanyoltudást is felszedett), úgyhogy a következő munkahelyét már maga választotta meg.

Egy pékségben is dolgozott, aztán éjjeliőr lett egy autókereskedésben. Odahaza meglehetősen egyhangú volt az élete, itt pedig minden nap új kihívást jelentett. Még ki is rabolták, de mivel alig volt nála valami, néhány fejsérüléssel megúsza.

Nem is történt volna semmi baj, ha meg nem betegszik. A vény nélkül kapható gyógyszereket meg tudta vásárolni a keresetéből, de szakorvoshoz nem fordulhatott. Néhányszor belázasodott, de lázasan is tovább dolgozott. Elesett az utcán, attól kezdve bicegve járt. Néhány hasonló sorsú nővel is megismerkedett,

de az érzéseit nem viszonzták. Egy időben összeállt egy ukrán asszonnyal, aki egy országúti dinerben szolgált ki az éhes és szomjas kamionsofőröket. Autót is vett, egy kimustrált 1958-as Plymouth gazdája lett, de nem sokáig, mert a tragacs beleesett egy kátyúba és meghibásodott, és utána már nem sokáig bírta, szétesett. Természetesen nem volt biztosítva, új kocsira pedig nem tellett.

Másik világ volt ez, nem nagyon hasonlított a romantikus Európára. Aki az egyik nap még a haverja volt, az el sem búcsúzott tőle, amikor egy másik városba költözött. Így hát amikor megbetegedett, akkor sem törődött vele senki, mindenki megmaradt a „how are you” szintjén, amire már nem is próbálta meg elmondani, hogy valójában hogy van.

A veséjét fájlalta, gyakran napközben is összeecsuklott. Úgy érezte, hogy a vadnyugati pionírok sorsa az övé: ameddig egészséges vagy és bátor, addig tiéd a világ, de ha megbetegszel, véged. Nincs orvos, nincs betegségbiztosítás, legfeljebb a koporsókészítő érdeklődik irántad. Dolgozott, ameddig bírt, de utána a lakbért sem tudta fizetni, az utcára került. Még egy darabig fent tudta magát tartani, de megverték, kifosztották, a betegsége egyre súlyosbodott, és végül meghalt.

Az újságíró eltöprengett azon a bejegyzésen, ami a napló utolsó lapjára volt írva, nagybetűkkel:

**PALOTAI EDE
SZÜLETETT
JÁSZALSÓSZENTGYÖRGYÖN,
MEGHALT NEW YORKBAN**

– Szegény fickó – gondolta az újságíró. –
Abból a kis magyar faluból a világ fővárosába
jött meghalni. És azt akarta, hogy ez a tény rá-
kerüljön a halotti anyakönyvi kivonatára is. Ez
volt az ő privát amerikai álma, és íme, teljesült.

Bombaüzlet

Ez egy igaz történet. Legalábbis egy része igaz.

1968. január 21-ét írtunk. Ralf Ammundsen Grönland jeges buckákkal borított tengerpartján sétált. Fújt a sarkvidéki szél, a tenger hullámain megtört az egyébként derült ég csillogása. Ralf Dániában lakott, de itt is volt egy csinos kis halászkunyhója. Otthon egy autójavítóban dolgozott, és amikor éppen nem volt munkája, legszívesebben Grönlandon múlatta az időt. Szerette az egyedüllétet.

Hirtelen szokatlan zajt hallott. Egy hatalmas repülőgép közeledett a föld felé, látszott, hogy valami baj van vele, egyre lejjebb repült, és végül becsapódott a jeges talajba. A gép megmaradt részei fáklyaként égtek, a felforrósodott jég gőze pedig magas oszlopban csapott fel. Már ez is félelmetes volt, de az még inkább, hogy a szétszóródó szerkezetdarabok közül egy ormóttan nagy tárgy a jégen sebesen csúszott Ralf felé. Húsz méterre tőle állt meg, közvetlenül a tengerpart szélén.

Ralf közelebb ment és megvizsgálta. Látta, hogy a tárgy nagyon különös, és ez felkeltette a kíváncsiságát. Gyorsan odavonszolta a motoros kishajóhoz, nagy nehezen felrakta rá, gondosan betakarta, és már indított is. „Nem tudom, ez mi lehet, de biztosan értékes, és

talán még meg is gazdagodhatok általa” – mondta magában, és már előre számítgatta, hogy a zsákmányért kapott pénzen mit vásárol.

Ment a hajó és már alig látszott a part, amikor Ralf helikoptereket vett észre a katasztrófa környékén. Gyorsított és teljes sebességgel szelte a habokat, hogy minél előbb hazaérjen.

A házához érve átrakta a tárgyat egy targoncára és betolta a garázsba. (Előbb ki kellett hoznia a személyautót, de szerencsére a szomszédok nem voltak a közelben, így észrevétlen maradt a rejtélyes zsákmány.)

Amikor már mindezzel végzett, akkor bezárta a garázs ajtaját, felkapcsolta a villanyt és elkezdte megvizsgálni a tárgyat. A szája is tátva maradt a meglepetéstől. Világos volt, hogy a tárgy egy nagy bomba, de ahogy silabizálgatta az angol feliratokat, hirtelen ráébredt, hogy egy hidrogénbombáról van szó. Elszédült, le kellett ülnie. Mikor magához tért, bement a házba és bekapcsolta a tévét. Csak annyit mondtak be, hogy a szigetnek arra a részére most egy ideig nem szabad belépni.

A következő napok során lassan kezdett kiszivárogni annyi, hogy a thulei légibázis közelében szerencsétlenül járt egy amerikai repülőgép. Később kiderült, hogy a repülőgép bombázó volt, egy B-52-es, aztán, hogy hidrogénbombák is voltak rajta. Megszervezték azt az expedíciót, amelynek feladata a szétszóródott darabok felkutatása és összegyűjtése volt. Ezt

elsősorban helyi eszkimók, inuitok végezték, de amerikai szakemberek, később pedig dán munkások is közreműködtek benne.

Ralf hallgatott a zsákmányáról, és a helyi könyvtárban cikkeket olvasott a járőröző amerikai bombázókról, a hidrogénbombákról, és időnként bement a garázsba, hogy azonosítsa a bomba főbb alkatrészeit. Abban bízott, hogy ha a bomba addig nem robbant fel, akkor később sem fog, tehát nem kell attól félnie, hogy egy rossz pillanatban elpusztítja fél Dániát.

Egy darabig eljátszott a gondolattal, hogy milyen erős lett. „Bombám van. Egyszemélyes atomhatalom lettem!” – mondogatta magában, miközben egy erős italt hörpölt.

De ha már ilyen szerencséje volt, valamit kezdeni akart vele. Ezzel sok pénzhez juthat! Először arra gondolt, hogy jelentkezik az amerikaiaknál. Augusztusban hallotta, hogy egy tenger alatti expedíciót szerveztek. Hivatalosan a tengerfenékre süllyedt egykori viking roncsok után kutattak, de Ralf sejtette, hogy valójában az eltűnt bombát keresik.

De lemondott az amerikaiakról, mert úgy vélte, hogy pénz helyett még börtönt is kiutalhatnának neki, amiért titokban magánál tartott egy olyan fegyvert, amely az amerikai kormány tulajdona.

Amikor már a szenzáció elhalványult, érdeklődni kezdett olyan Amerika-ellenes szervezeteknél, amelyek esetleg pénzt adhatnának

egy ilyen eszközért. De nem talált senkit, akiben megbízhatott volna. Eszébe jutottak a terroristák is, de félt tőlük, és nem akarta, hogy rossz kezekbe kerüljön ez a fegyver. Ezért elhatározta, hogy jó hazafiként inkább Dánia hadviselő és elrettentő képességét próbálja növelni.

Felkereste hát a dán hadügyminisztériumot és kihallgatást kért. Erősen dobogó szívvel lépett be a hadügyminiszter titkárságára. Hosszú várakozás után fogadták.

– Andreas Dolberg vagyok – fogadta a minisztériumi titkár. – A miniszter úr nem ér rá, de én a rendelkezésére állok. Miről van szó?

– Ammundsen – nyújtotta a kezét Ralf. – Mikor tudnék beszélni a hadügyminiszterrel? Tudja, nagyon bizalmas ügyről van szó.

– Ó, bennem teljesen megbízhat, kedves Ammundsen úr. Mondja el nyugodtan!

Ralf bizalmatlan volt, de lassan beszélni kezdett.

– Nos, arról van szó, hogy egy bizonyos dologgal nagy mértékben meg lehetne erősíteni a dán hadsereg ütőképességét.

– Nocsak – mondta Dolberg, és kétkedően nézett a vendégére. – Talán csak nem valamilyen csodafegyvert talált fel?

– Nem, nem. Nem én találtam fel. És nem is csodafegyver. Egy létező, igen hatásos fegyver, aminek a pusztta létezése óriási mértékben megnövelhetné hazánk katonai erejét.

– Maga készítette? – kérdezte Dolberg, de már magában eldöntötte, hogy a látogatót rövid úton kidobja.

– Nem. Amerikai gyártmány. Működőképes és nagyon nagy ereje van. Ezzel Dánia beléphetne a legerősebb katonai hatalmak csoportjába.

Ekkor Dolberg arckifejezése hirtelen megváltozott. Kezdte gyanítani, hogy esetleg a hiányzó amerikai hidrogénbombáról lehet szó.

– Csak nem azt az izét találta meg?

– Milyen izét? – kérdezte Ammundsen színlelt közömbösséggel.

– Azt maga nagyon is tudja. Hol van?

– Jó helyen.

– De mit kezdhetnénk egy ilyen hatalmas erejű fegyverrel? – akadékoskodott a minisztériumi titkár. Bombázónk sincs, amelyikre fel lehetne erősíteni.

– Vannak utasszállító gépeink – érvelt Ammundsen. – Ha feltesszük rá, akkor bárkire rádobhatnánk, akár az ajtón keresztül is. Nem a felhasználás a lényeg, hanem a lehetőség.

– Attól tartok, hogy egy ilyen ügylet a dán kormányt aligha érdekkelheti. Elvégre a NATO tagjai vagyunk.

– Akkor talán ajánljam fel a terroristáknak?

– Semmiképpen. Tulajdonképpen mit akar ezért a szolgálatért cserébe?

És akkor elkezdtek tárgyalni az árról. 40 millió dán koronában állapodtak meg, amiből

még aznap átadnak 75 ezret. A dán honvédelmi minisztérium szervezi az akciót, Ammundsen becsületes megtalálóként kezelik. A pénzt nem egyszerre fogják kifizetni, mert ilyen kiadásokra nem különítettek el pénzt, de nem kell türelmetlenkedni, legkésőbb fél év múlva az egész összeg meg fog érkezni.

Elindultak. Ammundsen kocsija ment elől, utána Dolberg vezetett. Amikor megérkeztek, a hadügyi titkár megsemmisítette a bombát. Nagyon meg volt vele elégedve. Hangsúlyozta, hogy nagyra értékeli Ammundsen úr hazafias hozzáállását, és ezt a pénzen kívül egy rangos kitüntetéssel is honorálni fogják.

Amikor Ammundsen egyedül maradt, már a kezében volt a hetvenöt ezer korona. Másnap pedig jött egy teherautó, hogy elszállítsa a tárgyat. Dolberg nem volt rajta, és a sofőr semmiről sem tudott.

Telt, múlt az idő. Ammundsen egyre csak várta a vételár többi részét és a rangos kitüntetést, de semmi nem történt. Aztán egyszer megütötte a fülét egy hír: egy arab szélsőséges szervezet bejelentette, hogy olyan fegyver került a birtokukba, amelynek révén egész Izraelt el tudják tüntetni a föld színéről.

Ammundsen rendkívül ideges lett. Azonnal tárcsázta a hadügyminisztérium telefonszámát és Dolberget kereste. De ilyen nevű alkalmazott már nem dolgozott ott.

Egy előre bejelentett gyilkosság

Nem, ez nem Gabriel García Márquez hasonló című regényének vagy Agatha Christie *Gyilkosság meghirdetve* című művének utánzata, csak nem tudtam más címet adni neki. Egy kelet-európai országban játszódik, a józan ész és az örület határmezsgyéjén.

Történt egyszer, hogy egy szikár, nyugdíjas korú férfi jelentkezett az egyik rendőrkapitányságon. Az ügyfélfogadási időn már túl voltak, így az szoba sem került, hogy az ügyeletes egyszerűen továbbküldhesse valamelyik ügyosztályra, kénytelen volt foglalkozni vele, holott ez a legkevésbé sem volt ínyére.

– Mit óhajt? – kérdezte az ügyeletes.

– Bejelentést kívánok tenni – mondta az öreg.

– Milyen tárgyban?

– Gyilkosság.

Az ügyeletes összevonta a szemöldökét, de elővette a noteszét.

– Mikor történt?

– Még nem történt meg.

Az ügyeletes kezdte kényelmetlenül érezni magát. Ez nem lesz egy egyszerű eset.

– Akkor ez valamilyen tervezett gyilkosság?

– Igen.

– Családi dráma?

– Nem. Politikai.

A rendőr még kényelmetlenebbül érezte magát. Csak az hiányzik, hogy ő is belekeveredjen valamibe.

– Sejti, hogy ki akarja elkövetni?

– Tudom.

– Ki az illető?

– Én.

Az ügyeletes lecsapta a noteszt.

– Nézze, velem ne szórakozzon! Nem vagyok vicces kedvemben.

– Ez egyáltalán nem vicc. Én egy gyilkosságot fogok elkövetni, és az önök dolga ezt megakadályozni!

– És ki lesz az áldozat?

– Azt még nem tudom.

– Hagyjon ezekkel az ostobaságokkal! Honnan veszi, hogy gyilkolni fog?

– Megálmodtam.

– Álmokkal nem foglalkozik a rendőrség. Egyáltalán, mit akar tőlem?

– Hogy vegyen őrizetbe. Akadályozza meg a büntetett!

– Csak akkor vehetném őrizetbe, ha fenyegetőzne, hogy egy bizonyos személyt megöl, ha nem teljesítik a követelését. Maga is fenyegetőzik?

– Nem, ellenkezőleg. Én be akarok jelenteni egy gyilkosságot.

– Maga örült. És örültekkel sem foglalkozik a rendőrség.

– Akkor hívjon elmeorvost! Valamit tennie kell.

– Na jó. Várjon odakint, megpróbálok orvost hívni. De attól félek, hogy kiröhögik magát.

A rendőr felhívta az egyik kórház elmeosztályát és megpróbálta elmagyarázni, hogy egy elmeháborodott terrorista gyanús személyről van szó, akivel azonnal foglalkozniuk kell, mert különben rossz vége lehet a dolognak. A szeme sarkából rápillantott. Az öreg mozdulatlanul ült, olyan arckifejezéssel, mint aki vállalja a sorsát, bármi legyen is az.

Másfél óra múlva megérkezett a mentő. Az öreget beültették a kocsiba, a mentőorvos odaült melléje, és megpróbálta kikérdezni, de nem jutott többre, mint hogy a páciens azt álmodta, hogy megöl egy fontos politikust, ez a végzete, de nem akarja megtenni, ezért jelentette fel magát. Ilyen eset még nem fordult elő a praxisában.

A biztonság kedvéért felvették. Vacsorát már nem kapott, ahhoz késő volt, de adtak neki egy megmaradt üres zsemlét, teát, és egy megfelelő adag nyugtatót. Az sosem árt. Hamar el is aludt.

Másnap az osztályos főorvos alaposan kikérdezte, de nem talált semmi rendellenessé-

get. A nap folyamán még egy tesztet is elvégeztek vele, de annak eredménye is negatív volt. Így a szakorvosi véleménybe csak a látens agresszív hajlamot tudták beleírni, és olyan gyógyszeres kezelést javasoltak, mely beválik a kényszeres cselekedetektől szenvedő betegek-nél.

Az öregünket haza engedték, ő szorgalmasan szedte is az előírt gyógyszereket, de ettől az állapota mit sem változott. Továbbra is azt hallotta álmában, hogy „öld meg a gazembert, öld meg a gazembert”.

Emiatt mégis csak azt látta jónak, ha újra elmegy a rendőrségre, és ismételten feljeleni magát.

Most munkaidőben érkezett, aminek az lett a következménye, hogy azonnal felvették, kihallgatták, és a kihallgató tiszt nem zárta ki azt az esetet, hogy tényleg a kezükben van egy potenciális politikai merénylő. És mindig abból van a nagyobb baj, ha egy potenciális elkövetőt kiengednek. Az kevésbé veszélyes, ha egy ártatlant bezárnak. Az utóbbiból legfeljebb anyagi kára származik az intézménynek, míg az előbbi esetben minimum lefokozzák az illető tisztet. Így hát beküldte a zárkába.

Az öreggel nem boldogultak a nyomozók. Nem tudtak belőle semmit sem kiszedni, sem azt, hogy kit akarna megölni, sem azt, hogy mikor.

Az esetnek híre ment, és hamarosan jelentkezett egy sztárügyvéd, a különleges esetek specialistája, aki egyben egy bűnügyi tévé show házigazdája volt. Az öreg persze leszögezte, hogy nem tud fizetni, de az ügyvédet jobban érdekelték az eset sajátosságai, mint a tiszteletdíj.

Elkezdődött az eljárás. Az ügyész problémája az volt, hogy nem találtak olyan törvényt, amely az ilyen esetekre vonatkozott volna. Még egyáltalán nem történtek ilyen esetek. Aki elkövet egy gyilkosságot, az tiszta ügy, azt elítélik. De aki csak készül rá, azt csak akkor lehet elítélni, ha erre konkrét terveket dolgoz ki, beszerzi a szükséges eszközöket. De a mi emberünk nem készült rá, ellenkezőleg, el akarta kerülni. Meg akart akadályozni egy gyilkosságot. Ilyen esetekben inkább jutalmakat szoktak adni a nyomravezetőnek. A terrorizmus ellen hozott törvények között van olyan, hogy aki ilyen cselekményt hamisan jelent be (például azt állítja, hogy robbantás lesz az iskolában, mert el akarja kerülni a dolgozatírást), azt is jogosan büntetik meg, hiszen egy iskola vagy bevásárlóközpont kiürítésével több száz embernek okoz kellemetlenséget. De ha valaki a saját maga merényletét jelenti be, arról nem lehet tudni, hogy a fenyegetés valószínű-e vagy sem, az kizárólag rajta múlik.

A jogi csűrés-csavarás hónapokig elhúzódott – és ez már maga is sok pénzbe került,

ami súlyosbitotta az öreg helyzetét. Ráadásul a készülő merénylet egyetlen bizonyítéka a potenciális tettes visszatérő álma volt, azt pedig lehetetlen volt kideríteni, hogy ezt ténylegesen álmódja-e, vagy csak azt állítja, hogy álmódja. Természetesen azt sem lehetett tudni, hogy ha nem valós a dolog, akkor az öregnek mi érdeke fűződhet hozzá, hogy bebörtönözzék. Igaz, hogy itt ellátták, de hát a nyugdíjából ő is el tudta volna látni magát ezen a szinten, ráadásul szabadon. A tárgyalások végén az ügyvéd és a vádló abban egyezett meg, hogy az eset különlegességére való tekintettel az ő számára egy könnyített, „prevenciós magánzárkát” alakítsanak ki az elmeintézetben, ahol békében olvashatja kedvenc könyveit, senki sem zavarja, viszont azt nem hagyhatja el, és nem is látogathatják. (Mivel nem voltak sem hozzátartozói, sem barátai, ez csak az újságírókat tartotta távol.)

Ez így ment jó pár évig. De amikor eljött az ítélet felülvizsgálatának ideje, mégis csak kiengették, mert nem tudtak semmilyen indokot felhozni a további fogvatartására. Jó magaviseletű volt, kedves az orvosokkal, nővérekkel, s a pszichológus is jókat beszélgetett vele különféle filozófiai problémákról. Felvetődött, hogy ne lássák-e el nyomkövetővel, de látván a nyugodt életmódját, ez hamar lekerült a napirendről. Megelégedtek azzal, hogy havonta egyszer jelentkeznie kell az intézetben, ahol ellenőrzik az állapotát.

A szabadulásának napján még egyszer meglátogatta az ügyvéd, mert nem hagyta nyugodni az a gondolat, hogy az öreg nem mondta el neki a teljes igazságot, és hogy ez valóban egy különleges eset, aminek felderítésével tovább növelhetné a hírnevét.

Csöndesen teltek a napok, az ellenőrző vizsgálatok is mind kielégítő eredményt hoztak, és itt be is fejezhetnénk a történetet, ha nem hátaozta volna el az ország köztiszteletben álló elnöke, hogy lemegy a néphez. A helyzete már stabil volt, az ellenzék tevékenysége lanyhult, az elnök meg akarta mutatni, hogy őt szeretik az emberek. A programjában szerepelt egy séta, amelyen a főváros lakói is kezét foghatnak vele. Hogy kizárják a merényletet (ezt egy köztiszteletben álló elnök esetében sosem lehet teljesen kizárni), az utolsó pillanatban döntöttek a séta útvonaláról.

És akkor történt a baj. Az elnök befordult az egyik utcába, ahol egy kávéházi asztal mellett üldögéltek az emberek. Akkor az egyik üldögélő felnézett, az arca elsápadt, gyorsan pár szót papírra vetett, majd hirtelen felpattant és nekirohant az ország vezetőjének. Olyan erővel lökte a fejét a gránitfalnak, hogy a koponyája kettévált és azonnal szörnyethalt. A testőrök természetesen szitává lőtték a merénylet, de ezzel már nem menthették meg a nagy ember életét. Az esetnek óriási nemzetközi visszhangja lett, hiszen az ország elnökére figyelt az

egész világ. Számos politikai és rendőrségi vezetőt leváltottak és elítéltek, zavargások támadtak, a rend csak hetek múlva állt teljesen helyre.

A merénylő nadrágzsebében megtalálták a papírfecnit, amelyre az eset előtt ezt firkantottára: *„Én szóltam.”*

A legnagyobb hatalom

Bekövetkezett. Megtörtént, aminek sohasem lett volna szabad megtörténnie. Vasziljevszkij tengeralattjáró-kapitány kódolt rádióüzenetet kapott a hadműveleti központból: több irányból is interkontinentális ballisztikus rakéták felbocsátását érzékelték, amelyek feltételezett becsapódási pontjai érzékeny oroszországi célpontok. A tengeralattjárók teljesítsék az erre az esetre kiadott parancsokat. Végítélet! Végítélet!

A rádiós remegve tette le a dekódolt üzenetet a parancsnok asztalára. Vasziljevszkij rápillantott, és az arca elkomorult. – Jól van, elmehet – mondta a rádiósnak, és azonnal hívta a biztonsági tisztet. Kropotkov is elsápadt, amikor elolvasta a táviratot.

– Akkor most felbontjuk a lepecsételt borítékot és a kódokat begépeljük a számítógépbe – mondta Kropotkov. Nyomban kinyitotta a páncélszekrényt és keresgélni kezdett. – Hozza a kulcsot, hogy ketten együtt aktiválhassuk a rendszert! Ugye magánál van?

– Nincs. El van zárva. Fel kell mennem érte a kabinomba – mondta Vasziljevszkij és magára hagyta Kropotkovot.

A biztonsági tiszt megtette az előkészületeket, felbontotta a borítékot, belemélyedt az olvasásába, azonosította a célpontnak kijelölt

amerikai városokat és odaült a számítógép konzolja elé. Behívta a rakétaindító programot és várt.

Ezalatt Vasziljevskij felsietett a tengeralattjáró parancsnoki hídjára, kilépett a szabadba, letépte a mellényzsebébe bevarrt kulcsot, és nagy ívben belehajította a tengerbe. Utána visszament Kropotkovhoz.

– Na? Itt a kulcs? – kérdezte Kropotkov.

– Nincs. Úgy tűnik, már induláskor sem volt meg – mondta Vasziljevskij nyugodt hangon. – Elfelejtettem magamhoz venni.

– Ez nem lehet! – kiáltotta a biztonsági tiszt elképedve. – Ez szabotázs! Ez az állásába kerül!

Vasziljevskij elmosolyodott. – És ki fog leváltani? Gondolja, hogy marad holnapra valaki, akit érdekel, hogy mit tettünk ma itt, az Atlanti óceán közepén?

Kropotkov kétségbe esett. – De így az ellenség győz! Elpusztítja a hazánkat, méghozzá büntetlenül. Ön hazaáruló lett!

– Nem lehetek hazaáruló, hiszen talán már nincs is hazám. Az amcsik még ma elpusztítják Oroszországot, a maga buzgó honfitársai elpusztítják Amerikát, és ezzel nagyjából véget is ér az emberi civilizáció. Talán a braziliai őserdők mélyén megmarad néhány primitív törzs, akik az atomháborút is beleszövik az isteneikről szóló legendáikba. Nem lesz bíróság, nem lesznek kormányok, nem lesznek egyházi

testületek, nem lesz semmi. Csak mi. Mi leszünk. Még egy darabig.

– Ez pacifizmus!

– Megint egy kifejezés, aminek nem lesz értelme. De a pacifizmust tulajdonképpen vállalom.

– Ez örület!

– Az. De nem az én örületem.

– És most mit csinálunk?

– Lehúzódnunk jó mélyre, hogy a felszíni hullámlökések minél kevésbé érjenek. Túléljük az első csapásváltásokat. Az élelmünk sokáig, talán egy évig is eltart, van oxigénünk és légszűrőnk is.

– És aztán?

– Aztán várunk. Amikor elfogy a készlet, feljövünk a felszínre. Meghalni. De ez nem sürgős.

Kropotkov nem szólt, csak lógatta a fejét. Majd azt kérdezte: – A legénységnek mit mondanak? Pánik fog kitörni.

– Ettől ne féljen! Hívja össze őket!

Az órájára pillantott. – Tíz perc múlva mindenki a legénységi klubteremben legyen.

Kropotkov felállt és elindult, hogy összetelje az embereket. Az arca még mindig fakó volt.

Vasziljevskij megkereste a rádiós tisztet.

– Jura! – mondta neki. – Megfejtettem a titkos üzenetet. Duplán volt kódolva. A gyűlésen elmondom a tartalmát.

Mikor mindenki jelen volt, Vasziljevskij megköszöri a torkát és beszélni kezdett.

– Bajtársaim! Nem sokkal ezelőtt különleges üzenetet kaptunk a központból. Megkezdődött a Végítélet elnevezésű komplex összefegyvernemi hadgyakorlat, amelyben a mi ladikunk is részt vesz. Ennek során szimulálják egy magfegyverekkel vívott globális háború körülményeit. Olyan új fegyvereket is kipróbálnak, amelyek nagy turbulenciát okoznak a tengerekben és óceánokban. A feladatunk egyelőre az, hogy mérjük ezeket a turbulenciákat, és a gyakorlat végén küldjük el az eredményeket. Nagy megpróbáltatásoknak nézünk elébe. Elvárom, hogy mindenki fegyelmezetten teljesítse a parancsaimat.

Többen izgatottak lettek, a rádiós tiszt lesütötte a szemét és a biztonsági tiszt is feszengett.

– A kódolt parancs értelmében két hétig teljesen el leszünk zárva a külvilágtól, és nagy mélységben egy előre kijelölt földrajzi pontot kell elérnünk – folytatta a parancsnok. – Aki akar, most még felmehet a felső fedélzetre, hogy búcsúzóul szippantson egyet a kinti levegőből. Húsz perc múlva megkezdjük a merülést. A navigátor és a kormányos jöjjön velem a parancsnoki kabinba!

A matrózok tolongani kezdtek a kijárat közelében. Szinte mindenki fel akart jutni. A rádiós odament Vasziljevskijhez.

– Nem tudtam, hogy ez a valódi üzenet.

– Senki sem tud mindent a rendszerben, Jura. Ez így működik. Menj vissza és szakítsd meg a kapcsolatot a külvilággal. Két hétig minden rádióforgalmazás tilos. A titkos tervek a páncélszekrényben vannak, már elkezdtek a tanulmányozásukat. Mostanában nem lesz szükség rádiósra. Legfőbb az lesz a dolgod, hogy krumplit hámozz a konyhában – mondta a parancsnok, és barátságosan, atyáskodva megveregette a fiatalember vállát.

Jurij elment, fegyelmezetten végrehajtotta a parancsot. Minden berendezést lekapcsolt, majd visszament a klubterembe.

Vasziljevskij a tiszteknek tartott előadást az új, titkos fegyverekről, és alaposan szabadjára engedte a fantáziáját. Beszért a gravitációs hullámokat keltő mélytengeri bombákról, az időjárást befolyásoló sztratoszféra-fegyverekről, a kibernetikus hadviselésről – ami csak eszébe jutott.

A tengeralattjáró lemerült, és már 800 méter mélyen haladt egy bűvőhely felé, ahol a felszín alatt volt egy kis kiöblösödés, egy üreg. Ott átvészeltetik a legnagyobb turbulenciát. Vasziljevskij remélte, hogy ez a hely másnak nem jut eszébe.

A legénység hangulata tűrhető volt, hozzá voltak szokva az ilyen megpróbáltatásokhoz. A külvilágtól nem most voltak először elzárva, és tudták, hogy amikor áthaladtak az Északi-sark jégpáncélja alatt, akkor is ugyanez volt a helyzet.

Vasziljevskij behívta magához a fedélzeti pszichológust és részletesen megvitatta vele, hogy milyen módon lehet felvidítani a legénységet az elkövetkező két hét alatt.

Lozsín összeállította a levetítendő szórakoztató filmek listáját, társasjátékokat, vetélkedőket tervezett. Rendben el is kezdődött a kedvvidítő kulturális program, és csak akkor volt némi zavar, amikor hatalmas hullámverést és szokatlanul nagy frekvenciájú rezgéseket észleltek. Ilyenkor ide-oda hánykolódott a hajótest, de egyelőre bírta a nyomást. Vasziljevskij ezek után kitett egy cédulát a faliújságra a mért adatokkal, hozzátéve, hogy „ilyen hatalmas új fegyvereink vannak”.

Végre elérték az öblöt, és akkor a turbulencia is jelentősen csillapodott, majd teljesen megszűnt.

– Iván Jegorovics, ön hogy viseli a helyzetét, tudván, hogy egyáltalán nem hadgyakorlatról van szó? – kérdezte Vasziljevskijtől a biztonsági tiszt, amikor kettesben maradtak.

– Viselem. Elviselem – mondta a parancsnok. – Mi mást is tehetnék?

– A legénység, úgy tűnik, megnyugodott, bevette a mesét. De mi lesz, ha rájönnek az igazságra?

– Nekik sincs más lehetőségük, mint hogy eltűrjék ezt a helyzetet. Azt remélem, hogy ebben a mélységben és az öböl fedésében nem nő meg érezhetően a rádióaktivitás.

– Irigylem magát, hogy ilyen kötélidegei vannak – jegyezte meg Kropotkov. – Nincsenek szerettei a szárazföldön, akik most mind meghalnak, méghozzá hosszú szenvedés után?

– De vannak. Számomra viszont egyetlen feladat létezik: lehetővé tenni, hogy a gondjaimra bízott személyzet eltöltsön két-három hetet, esetleg valamivel többet is, anélkül, hogy meghalnának rémületükben vagy a saját kezük által.

– És azok, akiket nekünk kellett volna megsemmisíteni? Az ellenséges városok?

– A városok sohasem ellenségesek. Azok most élhetnek még egy darabig. Ha nem is olyan boldog tudatlanságban, mint a mi embereink itt a hajón.

A tizedik napon jelentették, hogy a rádiós tiszt öngyilkosságot követett el. Vasziljevskij a hír hallatán odasietett. A készülékek lámpái égtek, Jurij nyilván titokban visszakapcsolta őket. Világítottak a fények, de semmi hang nem hallatszott. A papírfecnik között Vasziljevskij talált egy neki címzett, leragasztott borítékot. Feltépte. Ez állt benne:

„Moszkva nem válaszol. A háború kitört, és minden elpusztult. Az én értelmezésem volt a helyes.”

– Jura, Jura, persze, hogy a te értelmezésed volt a helyes. De ezért kár volt meghalnod. Még legalább két-három hétig élhettél volna – mormogta Vasziljevskij, és újra kikapcsolta a berendezéseket.

Luzsin mondta a gyászbeszédet, és rámutatott arra, hogy a depresszió mindenkit fenyeget, akit a kötelesség elzár a külvilágtól. Éppen ezért a jövőben speciális foglalkozásokat fog tartani, hogy a legénység ilyen szélsőséges esetekben is megőrizhesse a lelki egészségét.

Néhány nappal később Kropotkov titkolódzó arckifejezéssel lépett be Vasziljevskij kabinjába.

– Van egy zseniális ötletem!

– Mi az?

– Most, hogy mindenki kilőtte a rakétáit, csak mi nem, mi vagyunk a legjobban felfegyverezve a világon. Mi vagyunk a világ urai!

– A rakétáink csakugyan megvannak, de nem tudjuk kilőni őket – mondta Vasziljevskij szárazon.

– Miért nem?

– Emlékszik? Nincs meg a kulcs.

– Tényleg nincs meg? Nem csak eldugta valahova, hogy kimaradjunk a háborúból?

– A kulcs megvan, de olyan helyen, ahol nem férhetünk hozzá.

– Hol?

– A tenger fenekén. Kidobtam.

– Kár. Egy ideig úgy hittem, hogy óriási hatalmunk van.

– Van hatalmunk.

– Ezt hogy érti?

– Megkíméltünk néhány várost a biztos pusztulástól. És önmagunk megfékezése a legnagyobb hatalom.

– Hiába fékeztük meg önmagunkat, ha közben elpusztult az egész Föld.

– Nem az egész. Valahol Amerikában van pár városka, amelyek nem pusztultak el. A Föld egy picurka darabját megóvtuk. Ez is valami. Erre legyen büszke, ne a meglévő, de kilóhetetlen rakétáinkra.

A katasztrófa negyedik hetében a legénységen már általános apátia uralkodott el. Luzsin minden igyekezete hiábavalónak bizonyult.

Akkor Vasziljevskij lement a rádiós központba és bekapcsolta a berendezést, hogy hangokat keressen a külvilágban. Egyelőre semmit sem talált. Úgy tűnt, hogy még a sokszorosan biztosított vezérkari bunkerek sem élték túl a háborút. Vagy már nem volt kinek üzenniük.

Egyszer csak hang ütötte meg a fülét. Nagyon halk volt, de kétségtelenül emberi

hang. Izgatottan csavargatta a beállítógombot, megpróbálta jobban behangolni az adót. Már éppen megtalálta, amikor a forrás elhallgatott. Úgy látszik, belefáradtak a visszhang nélküli üzenetekbe. Mindenesetre ott hagyta a hangolót az ismeretlen állomáson, felhangosította a hangszórót és ledőlt egy padra.

Arra ébredt, hogy megint hangokat hall. És most tisztán bejött az adás. Angolul valaki ezt a kérdést ismételte: „Any survivor?” (Van túlélő?)

Vasziljevskij odaugrott a rádióhoz, és először ösztönösen oroszul szólalt meg: „Dál” Aztán ráébredt, hogy így talán nem értik meg az ismeretlenek, ezért angolul folytatta: „Russian submarine.” (Orosz tengeralattjáró.) „Nem vetünk részt a háborúban. Ti kik vagytok?”

A vonal másik végén egy ideig csend lett. Nyilván váratlanul érte őket a válasz. Aztán megszólalt a kifejezetten neki szóló üzenet:

„Túléltük. Mi is egy tengeralattjárón. Hol vagytok? Adjátok meg a koordinátákat!”

Vasziljevskij megkönnyebbült, és egy pillanatra olyan boldog lett a váratlan sorstárs jelentkezésétől, hogy viccelni támadt kedve: „No way. You might want to nuke us.” (Hogysisne! Hogy lebombázzatok bennünket!) Erre csak annyi volt a válasz, hogy „You idiot.” (Te hülye!)

Később aztán lassan elkezdődött az információcsere. Az amerikai tengeralattjáró Argentína

közelében, egy hasonló kiöblösödésben élte túl az atomcsapást, és azóta keres túlélőket.

A kölcsönös szerencsekívánságokon túl nem volt esély a közelebbi ismerkedésre, hiszen egyik hajó sem merte elhagyni a védettséget biztosító helyét.

Vasziljevskij kapitány ekkor látta elérkezettnek az időt arra, hogy tájékoztassa a legénységet a valódi helyzetről.

„Kedves honfitársaim, drága barátaim! Úgy tűnik, az összefegyvernemi hadgyakorlat nem a tervezett módon zajlott le. Valahol tévedésből egy éles atomrakétát lőhettek ki, és ez végzetes láncreakciót indított el. A szomorú tény az, hogy a világ jelentős része elpusztult.

A legénység tagjai döbbenten fogadták a bejelentést, senki sem szólalt meg, de sok szemben könnyek csillogtak.

– A jó hír az – folytatta a kapitány –, hogy vannak más túlélők is. Nemrég vettük fel a rádiókapcsolatot egy amerikai tengeralattjáró legénységével. Az Atlanti óceán déli részén bújtak meg. Megtudtam, hogy azon a hajón számos nő is szolgál. Ha ügyesek vagyunk, folytatódhat az emberi élet a Földön. Persze korlátozottan, mélyen a tenger felszíne alatt. Kis szerencsével, vagy inkább úgy mondom, hogy Isten segítségével, megteremthetjük az új Atlantiszt.

A matrózok kábán vették tudomásul az elhangzottakat, és ez alkalommal Luzsin is elvesztette kincstári jó kedvét.

– És most mit tehetünk? – tette fel a kérdést Kropotkov, aki az elejétől ismerte a titkot, de eddig nem beszélhetett.

– Nem sokat – válaszolt a kapitány. – Az óceán vize egyelőre nem mutat lényeges szennyeződést. A radioaktív levegő szűrésére megfelelő berendezéseink vannak. Most néhány percre felmerülünk a felszínre, és néhány önkéntes jelentkező a gumitutaj segítségével megpróbálhat halakat kifogni. Az élelmiszerkészletünk még jó ideig kitart, csak takarékosabban kell bánnunk vele. Ki vállalkozik a halászatra?

Sokan jelentkeztek. Bár kockázatos volt, szerettek volna még egy kis levegőt szívni. És azt is látni akarták, hogy mi van valójában odakint. Három matrózt választottak ki a kísérlethez.

A manőver lezajlott, a szükséges méréseket elvégezték és kiértékelték, és Vasziljevskij megadta az engedélyt a kiszállásra. De a hullámokon kívül nem volt semmi látnivaló. Csak a Geiger-Müller sugárzásmérő kattogott, hol gyorsabban, hol lassabban. A kifogott halak gyenge sugárzást mutattak, de a határérték alatt.

Az amerikai kollégákkal erősödött a kapcsolat, és már odáig jutottak, hogy megvitatták egy közös orosz-amerikai óceáni köztársaság

megalakítását is. Ennek az államnak két hivatalos nyelve lesz, az angol és az orosz, de elég, ha mindenki csak az egyiket beszéli. Fotókat cseréltek egymással, és arra is volt alkalom, hogy az orosz matrózok amerikai női beosztottakkal csevegessenek.

És ez így ment hétről hétre. A meteorológiai és hidrológiai adatok végül lehetővé tették, hogy a két tengeralattjáró egymás közelébe manőverezhesse magát. A védett öblöknek már nem volt akkora jelentőségük, hiszen több detonációra nem kellett számítaniuk. A két hajó legénysége átlátogatott egymáshoz, és széles jó kedvük kerekedett, talán vidámabbak is lettek, mint amit a tényleges helyzet indokolt. De hát nem lehet mindig apátiában az ember.

A történet elmesélését itt abbahagyjuk, mert a csendes túlélés és a háttérben folyó haláltusa minden drámai fordulat nélkül folytatódik. Luzsinnak az az ötlete támadt, hogy képzeljék el: valójában nem is a Földön, hanem a Marson vannak, és nem tudnak hazatérni. Ráadásul a Földet közben egy természeti katasztrófa elpusztította, így már nem is térhetnek vissza. És a Földet valóban természeti katasztrófa érte, hiszen a versengés, a háború, a pusztítás az emberi természetbe van belekódolva.

Telt, múlt az idő, néhányan megbetegedtek és meghaltak. De reményt kelt, hogy Mary Griffith nukleáris fedélzeti mérnök teherbe

esett. Hogy James Morgan amerikai torpedóvető-parancsnok a születendő gyermek apja vagy az orosz Iván Tyimosenko lokátoros (és mint kiderült, amatőr parkettáncos), azt még nem tudjuk, de hogy új élet születik a víz alatti közösségben, az jó hír. És hát mindig van remény.

Egy földönkívüli Pesten

Szegényes öltözetű alak csöngetett be Budapestén a Kereszténydemokrata Néppárt V. kerületi irodájába.

– Mit akar? – kérdezte az éjszakai portás.

– Szállást keresek – mondta az idegen. – Nincs hol aludnom.

– Ez nem hajléktalanszálló – mondta a portás, és be akarta csukni az ajtót.

– De ugye önök keresztények? – kérdezte az idegen.

– Hagyja ezt a süket dumát!

– Nagyon fáradt vagyok. És nagyon messziről jöttem.

– Á, szóval migráns? Menjen vissza oda, ahonnan jött. Magyarország legyen magyar ország – mondta a portás. – Egyébként hol született?

– Nazaretben, Galileában. A mai Izrael északi részén.

– Na, akkor pláne. Menjen vissza Izraelbe. Már így is túl sok itt a zsidó.

– Én ki vagyok keresztelkedve.

– Az nem számít. A zsidó az zsidó.

– Uraságod farizeus?

– Ne sértegetessen! Menjen az Iványi Gáborékhoz, azok esetleg befogadják. De most hagyjon aludni!

Ezzel a portás becsapta az ajtót, az idegen pedig tanácstalanul nézett körül az éjszakában.

Addig-addig nézelődött, amíg egyszer csak szembe jött egy rendőrjárőr.

– Jó estét – mondta a férfi rendőr. – Kérem az iratait.

– Miféle iratokat? – kérdezte az idegen.

– Személyi igazolvány? Lakcímkártya? Útlevel?

– Semmi ilyesmi nincs nálam.

– Akkor elő kell állítanunk.

– Nem baj. Állítsanak elő.

A rendőrnő figyelmeztette:

– Biztos, hogy semmilyen irat nincs magánál? Ez költséges mulatság lesz.

Az idegen megvonta a vállát.

– Sajnálom. Pénz sincs nálam. Hova visznek?

– A kerületi kapitányságra. Jöjjön velünk, ne tanúsítson ellenállást!

– Persze, persze. Menjünk!

A kapitányságon felpillantott szunyókálásából az ügyeletes. Nem nagyon örült, mert iratok híján ki kellett faggatnia a behozott személyt.

- Neve?
- INRI.
- Fura. Ez a teljes neve?
- Vegyük úgy. Sokan sokféleképpen hívnak.

Az ügyeletes nem akarta húzni az időt, ezért kihagyta ezt a rovatot, és tovább kérdezett.

- Anyja neve?
- Mária.
- Ennyi?
- Ennyi.
- Fura egy család. Hát az apját hogy hívják?
- Atya.
- Na ne szórakozzon!
- Jó. Akkor írja be a nevelőapámat. József.

Ő ács.

- Ács József. Na végre egy normális név.

Az ügyeletes mindazonáltal úgy érezte, hogy hirtelen nagy fáradság száll rá.

- Menjünk tovább. Lakik?
- Nem lakom.
- Ne idegesítsen. Úgy értettem: Hol lakik?
- Sehol. Vagy inkább mindenütt. Leginkább ott fenn.
- Nincs bejelentett lakcíme?
- Nincs.
- És mit keres itt?

– Látogatóba jöttem. Szét akarok nézni. Keresek valakit, aki befogad a hajlékába. Maga méltó, hogy a hajlékába jöjjek?

Az ügyeletes elgondolkozott.

– Hát, én nem foglalkozom idegenforgalmi szállás-értékesítéssel – jegyezte meg. – De néhány éjszakát úgyis zárkában kell eltöltenie, amíg nem tisztázódik a személyazonossága.

Az idegent elvezették. Akkor megszólalt a telefon. Az ügyeletes felesége volt.

– Halló. Te vagy az? – mondta az ügyeletes.

– Miért vagy olyan ideges, drágám? Történt valami? – kérdezte az asszony.

– Nem vagyok ideges.

– De ideges vagy. Hallom a hangodon. Mi történt?

– Semmi. Illetve behoztak egy idiótát, azt kellett kihallgatnom.

És a feleség kifaggatta. És utána felhívta a barátnőjét. És a barátnő is felhívott még néhány barátnőt. Egész éjszaka zúgtak, zizegtek a telefonvonalak.

A cellában már volt egy magas termetű, testes fiatalember.

– Téged miért hoztak be, tesó? – kérdezte az új jövevénytől.

– Nem tudom. Talán mert nincsenek irataim.

– Szóval csöves vagy. Kéregettel közterületen?

– Nem.

– Akkor miből élsz? Lopsz? Üzletelsz?

– Nem. De csak ma érkeztem ebbe az országba. Nem vagyok magyar.

– Külföldi vagy? Ahhoz képest egész jól tudsz magyarul.

– Jó a nyelvérzésem.

A fiatalember jobban szemügyre vette az idegent.

– Értelmesnek látszol. Csinálhatnánk együtt egy jó kis bulit.

– Én nem szoktam bulikat csinálni.

– Jó, jó, nem kell finnyáskodni.

– Én nem bántok senkit. Ne tegyél másokkal olyat, amit nem akarsz, hogy veled cseledjenek!

– Jól van. Nem kell mellre szívni. Mi voltál azelőtt?

– Hogyhogy azelőtt? Mi előtt?

– Hát azelőtt, hogy elzüllöttél.

– Én nem züllöttem el. Csak szegényen élek.

– Szóval értelmiségi vagy. Tanár?

– Ahogy vesszük. Tanítani szoktam az embereket.

– Na, azzal nem lehet sokat kaszálni. Mennyi zsozsód volt?

– Mi az, hogy zsozsó?

– Pénz.

– Ja? Semmim sem volt.

– Akkor miből éltél?

– Semmiből. Befogadnak, megvendégelnek...

– Tehát szélhámos vagy. Az se rossz. Az emberek mindent benyelnek.

– Nem. Én nem csapok be senkit. Én szeretem a felebarátaimat.

– A felebarátaim tehetnek nekem egy szíveséget.

Így társalogtak még egy ideig. Aztán kaptak valami ennivalót. A suhanc elégedetlenkedett, az ételt hozzávágta a zárka falához. Odajött egy őr, benézett, de nem szólt semmit.

– Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott! – mondta az idegen és jóízűen elfogyasztotta a lencsefőzeléket. A másik undorodva nézte. Reggel az új jövevényt beszállították egy kórház elmeosztályára, ahol Skultéti főorvos megvizsgálta. Megállapította, hogy nem tiszta az elméje, egy képzelt valóságban él, de a társadalomra nem veszélyes. Visszavitték a körzetbe. Mivel semmi törvényelleneset nem követett el, csak ujjlenyomatot vettek tőle.

– Figyeljen ide, jóember – mondta neki a körzetparancsnok. – Most elmehet. De ha továbbra sem lesznek papírai, holnap legalább egy másik kerületben töltse az éjszakát!

– Legyen meg a te akaratod – mondta jövevény.

A különös híre addigra Budapest-szerte elterjedt, úgyhogy mikor délután kilépett az épületből, már várta egy hírlap külsős tudósítója. Neki sikerült annyit megtudnia, hogy a fiatal-

ember nagyon messziről érkezett, hogy segítsen az embereknek egymást szeretni.

– Amerikából jött, mint a mormon hittérítők?

– Nem. Semmi közöm a mormonokhoz. Ők tévedésben vannak.

– Esetleg Jehova tanúja?

– Nem. De közelről ismerem Jehovát. Neki nincs szüksége tanúkra.

– Esetleg valamilyen multinacionális cég szponzorálja?

– Engem senki sem szponzorál. Istentől kaptam a hatalmamat. Általam is Ő cselekszik.

A másnapi lapszámban az interjú ezzel a címmel jelent meg:

SZEMÉLYESEN ISMERI JEHOVÁT FÖLDÖNKÍVÜLI LÁTOGATÓ A BELVÁROSBAN!

A kiszivárgott hírekre többen felfigyeltek. A portás betelefonált egy rádióműsorba, és elmondta, hogy az előző este a KDNP-székházba próbált bejutni egy izraeli illetőségű személy.

Orbán Viktor éppen Jerevánban volt és nem lehetett elérni. Semjén Zsolt és Balog Zoltán rendkívül ideges lett, Németh Szilárd azt javasolta, hogy rendeljenek el szükségállapotot. Kósa Lajos azt mondta, hogy „ha minden hülyeségre reagálnék, tele lenne a híradó hülyeségekkel”. A Magyar Hírlapban Bayer Zsolt írás

kirohanást szeretett volna közzé tenni, amelyben minden idegent elküldött volna a jó anyjába, de ezt az utolsó pillanatban kihagyták, a torinói lepel egész oldalas fotója kedvéért, amit egyben diszkrét emlékeztetőnek szántak.

A Vatikán budapesti ügyvivője is felfigyelt a mendemondára, és a rendőrség révén sikerült az idegen nyomára bukkanni. Meghívta magához, és az idegen ötkor már az Alitalia Rómába tartó járatán ült. Még aznap este fogadta a pápa.

– Isten hozott. Igaz?

– Igaz.

– Hoztál valamilyen üzenetet is Tőle?

– Hoztam. Az Atya nagyon meg van elégedve a tetteiddel.

– Amit tudok, megteszek – mondta a pápa szerényen.

– Az Anyaszentegyház sokat romlott Péter óta, akire mint sziklára építettem azt. Sokan méltatlanul kerültek ebbe a székbe. Miattuk van, hogy évről évre kevesebben követnek engem. De te változást hoztál, te vagy a remény. Bizony mondom néked, nagy a mi bizalmunk tebenned.

Ferenc pápa térdre ereszkedett előtte és megcsókolta a lábát.

– Kelj fel, és járj! – mondta a látogató mosolyogva.

– Ne adjak ki egy enciklikát a visszajövedeléről? – kérdezte a pápa.

– Ugyan. Nem kell belőle nagy ügyet csinálni. Már sokadszor járok itt. Hol ebben, hol abban a városban bukkanok fel. Most aggódunk a Budapest-beliek megbotránkoztató viselkedése miatt.

– És mikor lesz az utolsó ítélet? – kérdezte a pápa. – Illene felkészülnünk rá.

A látogató megrovón nézett.

– Akkor lesz, amikor a legkevésbé számítok rá. Érthetően megmondtam.

A pápa bólintott.

– Igaz, ez szerepel az Evangéliumban is.

– Egyébként meg csak készüljetek, készüljetek. Az nem árt. Mindent ugyanúgy csinálj, ahogy eddig.

– Köszönöm. De az az érzésem, hogy a Vatikánban és azon kívül is sokan szeretnének megszabadulni tőlem. Nem fognak ezek megőlni?

– Erős legyen a hited. Az Atya jól ismer, és a továbbiak az Ő akarata szerint mennek végbe. Visszaveszi az irányítást.

Hallgattak. Aztán a látogató széttárta a karjait.

– Hát, ennyi.

– Már mész? – kérdezte a pápa. – Nem fogadsz el tőlem egy jó olasz kávé? Azt mondják, mennyei.

- Köszönöm. De nincs időm kvaterkázni.
 - Hogy fogsz visszajutni a mennyek országába?
 - Így – mondta az idegen, és egy pillanat alatt eltűnt.
- Furcsa, de a palota padlóján még egy ideig látni lehetett az árnyékát.

Érzelmek nélkül

Doktor úr, balsejtelmeim vannak. Lehet, hogy nem is ember vagyok. Addig világos, hogy földi anya szült, de hát Jézus is így járt. A lélek azonban más kérdés. A lélek jöhetett a Világ-mindenségből is. De egyszerűbb, ha lélek helyett programot mondunk. Feltételezem, hogy minden döntésem és tettem egy rám szabott programból fakad, és nekem, mint személynek lényegében semmi közöm ahhoz, amit teszek. Megpróbálom megmagyarázni.

Míg az emberek kénytelenek együtt szenvedni, együtt érezni valakivel, hogy megszűlessen bennük a segítségnyújtás parancsa, én egyszerűen csak segítek az illetőn. Mert így vagyok beprogramozva. Hideg fejjel megállapítom, hogy segítségre szorul, és hogy én vagyok az egyetlen, aki segíthet. Ez az utóbbi körülmény is fontos. Ha, mondjuk, volt egy utcai baleset, a sérülés súlyos, de valaki már hívta a mentőket, sőt már első segélyben is részesítettek, akkor nem állok be a bámészkodók közé, hanem megyek tovább a dolgomra, és egyáltalán nem érdekel az eset. „Mi történt?” – kérdezik a távolabb lévők, de csak megvonom a vállamat. Honnan tudjam? Ők is miért akarják tudni? Nem tartozik ránk. Ezen mindig megütköznek, azt mondják, hogy nagyon fura alak vagyok. Mert másképpen viselkedem, mint ők.

Érzelmek nélkül. Lehet-e valaki érzelmek nélkül is ember?

Ha egy regényt olvasok vagy filmet nézek, bajba jutott hősről, akkor sem érzek semmi különöset. Arra fókuszálok, hogy hogy lehetett volna elkerülni a tragikus végkifejletet. Egyben én is tanulok az esetből. Egy-egy ilyen történet az én számomra csak gondolatkísérlet, illetve felkészülés a hasonló helyzetekre. Műveltebb ismerőseim szerint szükség van katarzisa, és ezért jó, ha az ember tragédiákat néz a színházban: a szereplőkkel azonosulva, az ő szenvedésüket átélve lelki megtisztuláson eshetünk át és ez erősítheti az emberségünket. De nekem nem kell katarzis: a tennivalók már eleve belém vannak programozva. Például nem kell átélnem a zsidók szenvedését Auschwitzban, hiszen e nélkül is tudom, hogy az üldözésük bűnös dolog volt. Ha erről olvasok, legfeljebb az jár a fejemben, hogy a hasonló eseteket hogy lehet megakadályozni. Nem kell, hogy riportokat lássak a szegényekről ahhoz, hogy adományokat adjak nekik, elég az operatív információ: pontosan mire van szükségük és hogy lehet leadni az adományt. Engem nem kell „érzékenyíteni” semmilyen témakörben. Nem azért próbálok valamit tenni a klímakatasztrófa ellen, mert ezt láttam a tévében és a számítógépen, hanem mert tudom, hogy változtatni kell az életmódunkon és a viselkedésünkön, ha azt akarjuk, hogy a gyerekeink is élhessenek.

És nemcsak a pozitív érzelmeim hiányoznak, hanem a negatívak is. Például ha valaki sérteget, azt fel sem veszem. Ha rosszat mond rólam és igaz, akkor két eset lehetséges. Ha tudtam róla, akkor egyetérték. Ha nem tudtam, akkor még meg is köszönöm, hiszen új ismereteket szereztem általa. Ha meg a kellemtlenkedés nem igaz, akkor miért is érdekelne? Nincs sértődés, nincs visszavágás, nincs düh. Barátaim erre gyakran mondják azt, hogy nem vagyok normális, hiszen hagyom, hogy mindenki a fejemre nőjön. De ez nem igaz. A saját jogos érdekeimet én is megvédem, ha muszáj. Csak az „emberi”, az érzelmi komponens hiányzik. Ha úgy látom szükségesnek, akkor én is támadok, de hogy mikor és hogyan, azt a józan megfontolás szabja meg, nem a kakaskodás forgatókönyve. Ha valaki megtámad az utcán, akkor elszaladok, de biztos távolságból már hívom a rendőrséget. Ha utolér, akkor hirtelen és erősen én támadok elsőként (mert a váratlan támadás a leghatásosabb), és utána újra futásnak eredek.

Sosem esem pánikba, mindig a legjobb megoldáson töröm a fejemet. Akkor is, amikor veszélynek semmi nyoma. Ha belépek egy terembe, körbenézek, nincs-e ott egy fegyveres. (Ezt a terrorcselekmények korában már sehol sem lehet kizárni.) Nem félek a sötét utcán, de tudatában vagyok annak, hogy ilyen helyeken nagyobb a kockázat. Nincsenek előítéleteim a fiatalokkal, arabokkal vagy a cigányokkal

szemben, de ilyen helyzetben megpróbálom kikerülni őket. A csomagomat egy percig sem hagynám őrizetlenül, még nyugdíjas nénikék közelében sem, mert ki tudja, mi van a fejükben. Talán csak a legközelebbi barátokban és a családtagokban lehet megbízni, minden más esetben túlságosan nagy a kockázat.

Moziba, színházba mindig a szélső székre veszek jegyet, hogy ha tűz üt ki, én lehessek az első, aki a kijáráshoz érek, hogy biztosíthassam a többiek megmenekülését. Azt mondják erre, hogy gyáva vagyok (mások szerint pedig ezzel „bevonzom” a rosszat), pedig csak arról van szó, hogy be vagyok programozva a veszélyhelyzetek elkerülésére. Ezt a „szélső ülés” változatot már magam adtam hozzá a programkészletemhez, mégpedig akkor, amikor először hallottam ilyen katasztrófáról. Akkor fejben megoldottam a problémát, és azóta már rágondolnom sem kell, magától beugrik, „életbe lép”. Azaz van még egy apró mozzanat: mindig ellenőrizni kell, hogy az aktuális helyzet megfelel-e a feltételeknek. Mert ha nem, akkor nem szabad ész nélkül alkalmazni, hanem a pillanatnyi helyzetnek megfelelő új szabályt, szabályvariánst kell kitalálni. Egyszer olvastam, hogy valaki lövöldözni kezdett egy gyorsbűfében. Mindenki ész nélkül menekült, az egyetlen ajtón, a merénylővel együtt. Ezen alaposan elgondolkoztam, és – egyelőre hipotetikusán – azt találtam ki, hogy hasonló esetben jobb ájulást színlelve becsúszni az asztal alá, és meg-

várni, míg a pánik elmúltával biztonságban távozhatok. Persze előfordulhat, hogy akkor meg engem vélnek a lövöldözőnek, de ezt a kockázatot nem lehet összehasonlítani a pánikkal, vagy azzal, hogy testközelbe kerülök a merénylővel.

Mivel gyakran töröm a fejemet az ilyen elképzelt helyzetekben való ésszerű viselkedés problémáin, természetesen arra is gondoltam, mi van, ha túsul ejtenek. Ilyenkor nem sokat tehetünk, általában passzívan el kell tűrnünk, amit a túszejtők tesznek velünk. Fontos, hogy a nyugalmlunkból ne zökkenjünk ki. Ez a többieket is megnyugtathatja. Ha pedig a túszejtők a tárgyalás közben azzal fenyegetőznének, hogy egy-egy túszt kivégeznek, ha nem teljesítik a követeléseiket, legjobb önként jelentkezni. Így ha nem is lehet elkerülni a halált, legalább tehetetlen áldozatból hőssé válhat az ember.

Van olyan is, hogy saját akaratunkból is kockáztatni kell. Egy égő házba például nem mennék be, de ha tudom, hogy benn van egy magatehetetlen kisgyerek vagy öreg, akkor egy pillanatig sem habozok, hanem megpróbálom kimenteni. Nem azért, mert ilyen vakmerő vagyok, hanem mert ezt írja elő a program. De itt is van egy megfontolás. Ha valaki úgy kockáztatta az életét, hogy az nem ésszerű (például a figyelmeztetések ellenére, kivagyiságból vagy kalandvágyból bemegy egy mély barlang-

ba, felül egy meredek sziklapárkányra, vagy beugrik a vadállatok ketrecébe), akkor a kis-ujjamat sem mozdítom, hogy megmentsem. A törvények szerint ez bűnös mulasztásnak minősülhet, de még egy pár éves börtön is jobb, mint hogy én haljak meg a mentés során.

Gyakran olvasok pszichológiai könyveket és ismeretterjesztő cikkeket, és látom, hogy a pszichopátáknak sincsenek érzelmeik, hideg fejjel manipulálják áldozataikat, hogy elérhessék a céljaikat. De nálam a pozitív látszat nem kapcsolódik semmiféle rejtett célhoz, a kedves-ségemmel senkit sem akarok megtéveszteni. Azért vagyok udvarias és kedves, mert ez a legegyszerűbb működési mód egy társadalomban, ahol mindenki rá van utalva a másikra. És mert így vagyok beprogramozva. Hogy másképp viselkedjek, az fel sem merül, és technikailag sem lehetséges.

A szeretethez való viszonyom problematikus. Az én szeretetem ugyanis személytelen, nem egy meghatározott emberhez kötődik. És ennek is egyszerű képlete van: ha tudom, hogy valakinek valami örömet okoz, akkor megteszem. Éreznem semmit nem kell, csak a programot végrehajtani. Ezen az alapon aztán ugyanúgy szeretem a páromat, mint egy gyermeket vagy egy kiskutyát. Ezt a nők nem értékelik, mert többnyire kizárólagosságra vágynak. De nem tehetek róla. Én csak így tudok szeretni. Emiatt a kapcsolataim többnyire rövid

életűek, néhány hónap vagy néhány év, és kiadják az utamat. Ezt persze sajnálom, de nem magam miatt, hiszen én aránylag gyorsan találok a szeretetemnek másik tárgyat (annyi a rászoruló!), hanem miattuk (mert nem kapják meg, amit tőlem megszoktak). A megismerkedés elején már jelzem, hogy milyen vagyok, de nem hiszik el. Sőt, azt gondolják, hogy ez csak a csábítás trükkje. Majd ők megmutatják. Aztán amikor rájönnek, hogy nem sikerült megváltoztatniuk, akkor csalódnak és szakítanak. Én pedig keresek másikat. Talán az lenne a legjobb, ha bezárkóznék magamba, de a programom nem engedi. Nyitott vagyok és segítőkész mindenkivel, és egy kapcsolat befejezése igazán megéri a több évnyi vagy hónapnyi jót. Úgy szeretek, ahogy a Nap süt. És nem lehet tőle megkívánni, hogy árnyékba vonuljon.

Életem sok apró döntése is előre programozott. A buszról magától értetődően segítem le az időseket, automatikusan kísérgetem a gyengén látókat és a kerekesszékekben lévőket, akkor is, ha emiatt elkésem egy találkozóról. Ha a járdán látok egy eldobott sörös dobozt, gondolkodás nélkül felveszem és bedobom a kukába. Ha a villamoson látok eldobott italos palackokat, leszálláskor ugyanilyen magától értetődően dobom a szemetes kosárba. Nem érdekel, hogy mások nevetnek-e rajtam vagy éppen megdicsérnek. Nem tudom ott hagyni, mert amikor megláttam, a más szemete már az

én szemetemmé is vált. Nem tudok másként viselkedni.

Nálam az együttérzést is a program pótolja. Mivel nincsenek érzéseim, együttérezni sem tudok. De erre nincs is szükség. Ha tudom, hogy mire van szüksége a másik embernek, akkor már megfelelően tudok reagálni. Ha fázik, a nem használt ruhadarabjaimat neki adom, ha éhes, veszek neki egy szendvicset. A program készletet rá. Ilyen egyszerű.

Ezeket a szokatlan reakciókat sokan félreértik, a tetteim mögött valamiféle ravasz hátsó szándékot feltételeznek, feltehetően a saját logikájuk szerint. Ha nem veszek részt a pletykálkodásban, akkor nyilván mindent visszamondok a kibeszélt illetőnek. Ha kritizálok a főnökömet előttük, akkor nyilván provokátor vagyok. Ha munkaidő után is dolgozom egy projekten, akkor nyilván előléptetést szeretnék. Ha felajánlom a segítségemet, akkor nyilván akarok érte valamit cserébe. Még akkor járok a legjobban, ha csak legyintenek: „Te nem vagy normális.” „Nem a földön jársz.” „Rajtad nem lehet eligazodni.” Pedig dehogy nem lehet. Mindenki percek alatt rájöhetne a cselekedeteim okára, feltörhetné a kódot, ami engem irányít. De ehhez ki kellene lépni a burokból, amely a látásukat elhomályosítja. Ebből a burokból azonban nagyon nehéz kitörni, még annál is nehezebb, mint világra jönni.

Egyébként úgy tűnik, hogy a többieket (a „normális embereket”) is programok irányítják, és az adott helyzetben anélkül döntenek, hogy feltennék maguknak: helyes-e a döntés. Aki lopni szokott, az akkor is elviszi a talált holmit, ha neki nincs rá szüksége. Aki rosszul bánik a háziállatokkal, az automatikusan megdobálja a gazdátlan kutyát az utcán, mert a helyzet ezt a rutinválaszt hívja elő belőle. A futball-huligánok automatikusan ócsárolják az ellenfél játékosait vagy szurkolóit, mert a programjuk erre kényszeríti őket. Vannak, akik a buli kedvéért minden gondolkodás nélkül csatlakoznak a rombolókhoz, gépkocsikat borogatnak, autógumikat égetnek, és egy pillanatra sem gondolják el, hogy az általuk okozott károkat valakinek ki kell javítani (és hogy ezzel az összeggel is csökkennek a juttatások, emelkednek az adók). A különbség az ő programjuk és az én programom között az etikai háttér. Náluk fel sem merül, hogy a cselekedeteiknek van egy erkölcsi vonatkozása is. Nálam pedig ez az alap. És ezt nem én döntöttem el, hanem velem született.

És itt jutok vissza ahhoz a kérdéshez, hogy ember vagyok-e. Vajon ez az indulatoktól izzó, fortyogó mechanizmus-e az ember, vagy a tiszta ráció is emberi, amennyiben társul vele ez az egyszerű etikai keret?

Nem kell-e a biológiai embernek a dzsungel-érzelmek hisztérikus világát levetközve előbb-

utóbb eljutnia ehhez a személytelen, tudás alapú, etikailag predeterminált, gépiesen egyszerű, higiénikus állapotig? Erre a kérdésre nem tudok válaszolni. Ehhez frissíteni kellene a programomat.

És ön, doktor úr, mit gondol? Én vagyok fura vagy a világ?

TARTALOM

Irodalom és morfondírozás.....	4
Lót lányai	6
Kajafás	10
Pilátus	17
Az istentagadó	22
A bolond herceg.....	27
A cég, amely állammá vált	49
Az én Horthy Miklósom.....	64
Hogy min múlnak a dolgok.....	76
Isten hozott az Alvilágban	79
Hogy mentettem meg Hirosimát.....	89
Különbéke	110
Tamara	121
Orvos és betege.....	127
A félelemről.....	133
Túlélni azt az egy napot	139
Négyszemközt	142

Tolvajok.....	145
A jó szívű bérgyilkos	150
Jónak lenni	176
Amerikai álom	183
Bombaüzlet	188
Egy előre bejelentett gyilkosság.....	194
A legnagyobb hatalom	202
Egy földönkívüli Pesten.....	216
Érzelmek nélkül.....	226

Különböző szituációkat képzelek el: mi lett volna, ha Pilátus kimenekíti Jézust, ha Horthy okosan él a lehetőségekkel, ha egy műgyűjtő megveszi a fiatal Hitler akvarelljeit, ha Sztálin áldozatai életben maradnak, ha egy magyar egység különbékét köt a partizánokkal, ha a zsidó orvost likvidálni akaró nyilas gutaütést kap, ha egy bérgyilkos megmenti az áldozata életét, ha egy ügynök elárulja titkát a célszemélynek, ha egy autószerelő hidrogénbombához jut, vagy ha a Megváltó Budapestre látogat. És így tovább. Megannyi érdekes szituáció, amelynek az ismert végkifejlethez képest más megoldása is lehetséges lett volna. Olyan ez, mint detektívregényt írni, de hulla nélkül.

